

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Henna Haavisto

HARVINAISET MATERIAALIT JA TAIDE SIJOITUKSINA

Liiketalous ja matkailu
2014

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Henna Haavisto
Opinnäytetyön nimi	Harvinaiset materiaalit ja taide sijoituksina
Vuosi	2014
Kieli	suomi
Sivumäärä	104 + 2 liitettä
Ohjaaja	Mikko Ranta

Vaihtoehtosijoittaminen on yleisesti mielletty muihin kohteisiin kuin käteiseen, osakkeisiin tai joukkovelkakirjoihin sijoittamiseksi. Työssä tarkastellaan näitä vaihtoehtoisia ja enemmän marginaalissa olevia kohteita ja markkinoita, joissa ihminen omalla tiedollaan ja perehtymisellään voi säilyttää ja mielellään jopa kasvattaa omaisuutensa arvoa. Osakemarkkinoilla esimerkiksi indeksirahastoihin sijoittaminen voittaa melko poikkeuksetta oman sijoitusvalinnan pelin. Rahantekemisen pelaamisesta kiinnostuneena voisi olla siis ajattelemisen arvoista keskittää pelihaluksensa indeksisijoittamisen sivussa joihinkin omalaatuisiin markkinoihin.

Opinnäytetyössä selvitetään jalometalleihin ja jalokiviin sijoittamista niin suoran kuin epäsuoran sijoittamisen alueella. Näistä kahdesta assosioituu helposti koruihin sijoittaminen. Korut toimivat kokoavana esimerkkinä taide- ja esinesijoittamisesta, joita niitäkin käsitellään teoriaosassa.

Työssä kerättiin yhteen teoreettista tietoa kirjoista ja sähköisistä lähteistä. Lisäksi prosessissa toimi yhteistyökumppanina ja tiedonantajana vaasalainen kultasepäntoimitus Oy Hoviseppä Ab. Opinnäytetyössä suoritettiin pieni tutkimus, josta saatavilla tiedoilla olisi tarkoitus hyödyttää niin Hoviseppiä kuin vaihtoehtokohteita miettivää sijoittajaa. Tutkimuksessa kerättiin kvantitatiivista ja kvalitatiivista tietoa. Tutkimuksen tulosten perusteella vaihtoehtosijoittaminen nähdään Vaasan alueella aika positiivisessa valossa.

ABSTRACT

Author	Henna Haavisto
Title	Rare Materials and Art as Investments
Year	2014
Language	Finnish
Pages	104 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Mikko Ranta

Alternative investing is generally perceived as investing in asset classes other than cash, stocks and bonds. This thesis explores alternative assets and markets which may be beneficial if one has proper understanding and knowledge of them. When we think about stock markets, for example, the fact is that investing in indexes has proven more profitable than the usual picking and playing. Alternative markets as less effective markets might be a nice way to play when having a portfolio that invests mostly in indexes.

Investing in precious metals and precious stones is presented regarding both the direct and the indirect investing methods. This thesis also tells about investing in jewellery which acts as a nice example of art investing and investing in collectibles. Those are also presented in the theoretical study.

The theoretical material used in this thesis consists of literature, internet articles and foreign papers. There was also co-operation with the jewellery shop Hovisepät (Ltd.) in Vaasa. People at Hovisepät provided lots of information on precious metals, precious stones and naturally on jewellery. A small study was done during the thesis process. Information acquired from the study should be beneficial to Hovisepät and to people considering alternative investing, too. The study collected both quantitative and qualitative information. The results of the study assume that alternative investing is viewed positively in the Vaasa area.

Keywords	Alternative investing, precious metals, precious stones, art investing
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	9
1.1	Oma työ.....	9
1.1.1	Opinnäytetyön tausta.....	9
1.1.2	Opinnäytetyön tavoite	12
1.1.3	Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset.....	12
1.1.4	Tutkimusmenetelmät.....	12
1.1.5	Opinnäytetyön rakenne	13
1.2	Oy Hovisevät Ab.....	14
1.3	Aikaisempia tutkimuksia	14
2	SIJOITTAMINEN	18
2.1	Nykyinen sijoitusympäristö	19
2.2	Sijoitussalkun muodostaminen	23
2.2.1	Tuotto.....	24
2.2.2	Riski	25
2.2.3	Aika.....	27
2.2.4	Hajauttaminen	28
2.3	Suomalaiset sijoittajina	30
3	JALOMETALLIT JA -KIVET.....	32
3.1	Jalometallit vaihtoehtosijoituskohteena	32
3.1.1	Kulta.....	34
3.1.2	Hopea	39
3.1.3	Platina	40
3.1.4	Palladium	43
3.1.5	Muut platinametallit.....	46
3.2	Jalokivet vaihtoehtosijoituskohteena	49
3.2.1	Timantti.....	52
3.2.2	Korundit	59
3.2.3	Smaragdi	60
3.2.4	Tekojalokivet ja jalokivien tulevaisuudesta.....	61

4	TAIDE- JA ESINESIJOITTAMINEN	66
4.1	Taide	66
4.1.1	Taide Suomessa.....	67
4.1.2	Taidesijoittaminen.....	68
4.2	Esineet ja esinesijoittaminen.....	72
4.3	Huutokauppadata ja indeksit.....	72
4.3.1	Mei Moses -indeksi.....	73
4.3.2	Huutokauppadata	74
4.4	Korut ja korusijoittaminen	76
4.4.1	Materiaali	77
4.4.2	Historiallisuus	77
4.4.3	Harvinaisuus	78
4.4.4	Nimi	78
4.4.5	Muoti.....	78
4.4.6	Taide	79
5	TUTKIMUS	80
5.1	Kvantitatiivinen tieto	80
5.2	Kvalitatiivinen tieto	81
5.3	Tutkimuksen teko.....	84
5.4	Validiteetti.....	86
5.5	Reliabiliteetti.....	88
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	90
6.1	Vuokrauskohteet	91
6.2	Sijoituskohteet.....	92
6.3	Vaihtoehtosijoittamisen kuvailuja	94
7	YHTEENVETO	97
	LÄHTEET.....	98
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi 2005=100; Suomi, euroalue ja EU (Tilastokeskus).

Kuvio 2. Valtionvelka (Valtiovarainministeriö).

Kuvio 3. Naiset ja miehet säästäjinä ja sijoittajina 2013 (Finanssialan Keskusliitto).

Kuvio 4. Kulta, hopea, platina ja palladium, hintahistoriaa 1990 ja 1986 lähtien, USD/Oz (InfoMine).

Kuvio 5. Kitco Gold Index KGX 2009–2014 (Kitco).

Kuvio 6. Platinayhtiöihin sijoittava ISE Global Platinum Index First Trust (PLTM), 2012–2014 (Nasdaq).

Kuvio 7. Platinan hintaa seuraava ETFS Physical Platinum Shares (PPLT), 2012–2014 (Nasdaq).

Kuvio 8. Palladiumin hintaa seuraava ETFS Physical Palladium Shares (PALL), 2012–2014 (Nasdaq).

Kuvio 9. Rutenium, rhodium ja iridium, hinnat 2005–2014, USD/Oz (InfoMine).

Kuvio 10. Osmiumia lukuun ottamatta kaikkien platinametallien kuukausikeskihinnat viimeisen 10 vuoden ajalta sekä koko ajanjakson keskihinnat (Johnson Matthey).

Kuvio 11. Hiontamuotoja: briljanttihionta, porrashionta, saksihionta, ranskalainen hionta ja ruusuhionta (Timonen 1988, 25).

Kuvio 12. Valo kulkee briljanttihiontaisessa timantissa (Paronen 1988, 41).

Kuvio 13. Värittömien ja värillisten timanttien huutokauppaindeksit 1999–2010 (Renneboog & Spaenjers 2012).

Kuvio 14. Värittömän timantin karaattihinnan kehitys 2006–2012 Rapaportin timanttihintaraportin tiedoilla (Margolese 2013; Rapaport 2014).

Kuvio 15. PureFunds ISE Diamond/ Gemstone -indeksi, 2012–2014 (Bloomberg).

Kuvio 16. Mei Moses -indeksi loppuvuodesta 2012 alkuvuoteen 2014 (Mei & Moses).

Kuvio 17. Kyselyyn osallistujat.

Kuvio 18. Kysymys 3: ”Mitä seuraavista voisit kuvitella vuokraavasi, vuokralle ottajana?”

Kuvio 19. Kysymys 4: ”Mihin seuraavista et sijoittaisi?”

Taulukko 1. Mohsin kovuusasteikko (Amethyst Galleries Inc. 2013; Menadue 2013).

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Kysely**LIITE 2.** Kyselyn termiselitysten apupaperi

1 JOHDANTO

1.1 Oma työ

Johdannossa tullaan käsittelemään opinnäytetyön yleiskuva, yhteistyöyritys sekä aikaisemmat vaihtoehtosijoittamista sivuavat lopputyöt. Oman työn yleiskuva aloittaa.

1.1.1 Opinnäytetyön tausta

Onko pelailun ja omiin taitoihin uskomisen aika ohi perinteisessä sijoittamisessa? Mitä muita markkinoita on olemassa, joissa omalla perehtymisellä voisi menestyä keskivertoa toimijaa paremmin? Kaikki markkinat eivät ehkä ole niin tehokkaita eli herkästi aikaansa seuraavien sijoittajien kartoittamia kuin perinteiset markkinat.

Perinteisellä sijoittamisella viitataan yleensä osakkeisiin ja joukkovelkakirjoihin sijoittamiseen. Näiden kahden lisäksi myös käteinen ja talletukset lukeutuvat kohteisiin, jotka mielletään tavallisiksi. Kuitenkin heti alkuun mainittakoon, että talletuksissa ja käteisessä on jo aika yleisen tiedon ja varoittelun mukaan hyötynä lähinnä saatavuus, rahan liikkuvuus: inflaatiolta talletukset tai käteinen eivät suojaa.

Tässä opinnäytetyössä ollaan vaihtoehtosijoittamisen alueella. Tällaisella sijoittamisella tarkoitetaan siis laajimman määritelmän mukaan omaisuutta muissa kohteissa kuin käteisessä, osakkeissa tai joukkovelkakirjoissa (Rotblut 2013).

Ihmiset haluavat varallisuutensa ja ostovoimansa säilyvän. Mieluusti haluttaisiin arvon vielä nousevan monia prosentteja. Useampiin prosentteihin liittyen puhutaan innokkaasti etenkin osakemarkkinoista, jotka ovat jo monelle tutut. Näillä markkinoilla historian kertomana arvo on noussut. Kuitenkin pitkään seurattaessa ei kovinkaan moni yksittäinen sijoittaja ole onnistunut lyömään markkinoita monena vuotena peräkkäin, ei vaikka hän olisi ammatiltaan sijoittaja eli yleensä salkunhoitaja (Erola 2012, 41–51; Malkiel 2012, 275–279). Markkinoiden lyömisellä tarkoitetaan indeksiä parempaa tuottoa indeksin kanssa yhtä suurella riskillä tai sitten indeksiä vastaavaa tuottoa indeksiä matalamman riskin kanssa rentoutuen

(Erola 2012, 48). Indekseistä tulee mieleen helposti vain osakeindeksit, mutta pitää muistaa, että on muitakin indeksejä.

Marko Erolan kirja *Paras sijoitus* argumentoi indeksisijoittamisen puolesta. Tällaista sijoittamista on lisäksi puoltanut muun muassa Burton G. Malkiel jo 70-luvun alusta lähtien. Indeksirahastossa kori pidetään indeksinkaltaisena, eli esimerkiksi osakkeet ovat samat ja samalla painolla kuin kohdeindeksissä. (Erola 2012, 66–67; Malkiel 2012, 275–279.)

Ei välttämättä kannata tuhlata yhtä varallisuuttaan eli aikaansa tarkkailemalla jatkuvasti uutisia tai yritysten toiminnan lukuja, jos pääsee nauttimaan markkinatuotosta samalla, kun muut varmistavat tehokkaat eli uutisiin ja muihin tapahtumiin herkät markkinat. Kaiken lisäksi indeksirahastot ovat kuluiltaan edullisempia kuin aktiiviset eli juuri omaa pohdintaa ja poimintaansa tekevät rahastot (Erola 2012; Salkunrakentaja 2012). Vaikka henkilö ei jaksaisi itse markkinoita seurata, eivät edes ammattilaiset vuodesta toiseen menesty. Menestys ei ole ainakaan sellaista, että kaikki aktiivisten rahastojen kulut olisivat anteeksiannettavissa. Malkiel ja erityisesti Erola kehottavatkin kirjoissaan sanomaan hyvästit salkunhoitajille ja aktiivisille rahastoille ja toisaalta kaiken kaikkiaan omiin taitoihin ja poimintaan perustuvalla sijoittamisella. Suomessa indeksisijoittaminen on vasta yleisty-mässä, mutta Yhdysvalloissa osake- ja joukkolainaindeksirahastojen tarjonta on jo runsasta (Huang 2013).

Loogisesti ajatteleville nousee muuten nyt varmasti mieleen ihmetys siitä, miten markkinat voivat pysyä tehokkaina, jos kaikki sijoittavat passiivisesti indekseihin. Taloustoimittajana työskennellyt Erola kysyi samaa Malkielilta haastattellessaan tätä. Malkielin mukaan huoli on teoriassa ymmärrettävä, mutta vielä ei olla sijoitusmaailmassa lähelläkään liiallista passiivisuutta. (Erola 2012, 173 & 210.)

Jos siis järkevästi ja ainakin realistisesti ajatteleva sijoittaja laittaa rahansa kasvaamaan indeksirahastoissa osakkeiden ja muiden tavallisimpien tuotteiden markkinoiden suhteen, mistä voisi saada jännitystä elämäänsä sijoittajana? Erola ehdottaa huvittelusalkkua, joka olisi 5–10 % koko sijoitusvarallisuudesta. Siinä salkussa voisi tehdä päiväkauppaa osakkeilla ja ostaa vaikka kulta-ETF:ää (Erola 2012,

178). Kuitenkaan kovin moni ei välttämättä halua yrittää kilpailla ainakaan nopeudella sähköisillä päivämarkkinoilla, joilla on huimasti ohjelmoituja algoritmeja. Ne ovat usein tehneet jo kaupan ennen kuin ihmiset ovat ehtineet edes lukea uusimmat tiedotteet ja uutiset (Melloy 2013).

Omiin taitoihin ja tietämykseen perustuva pelaaminen saattaa silti kiinnostaa sijoitusmielessä. Suuremman ja indekseihin nojaavan salkun rinnalle perustettu eksoottisempi hupisalkku voisi sijoittaa vaikka taiteeseen. Kovin äkkiä tuskin tulee algoritmeja tai muita robotteja taidekaupoilla vastaan.

Jokaisen oma hupisalkku kannattaa luonnollisesti koostaa asioista, jotka kiinnostavat muutenkin ja joihin siis haluaa perehtyä enemmän. Tämän opinnäytetyön kirjoittajalle yhdeksi sellaiseksi valikoitui juuri taide ja siihen liittyvä esinesijoittaminen. Lisäksi syksyllä 2013 julkaistu suomalaisen Cheekin *Timantit on ikuisia* -kappale toi mieleen oikeitakin klassikkoja, kuten Marilyn Monroen kuuluisaksi laulama *Diamonds Are a Girl's Best Friend*. Jalokiviä ei ole aikaisemmissa opinnäytetöissä käsitelty.

Opinnäytteen prosessissa yhteistyössä toimi vaasalainen kultasepäntoimisto Oy Hovisevät Ab. Kultasepäntoimiston toimintaa ja tarjontaa ajatellen myös jalometalleja käsitellään tässä työssä jonkin verran huomioiden kuitenkin, että etenkin kultaa on tarkasteltu jo muutamissa aikaisemmissa opinnäytetöissä.

Työssä selvitetään jalometalleihin sijoittamista niin suoran kuin epäsuoran sijoittamisen alueella sekä sitä jalokiviin sijoittamista, joka lienee metalleja harvemmin ajateltu vaihtoehtosijoittamisen alue. Nämä kaksi liittyvät enimmäkseen tavoitteen saamiseen rahan arvon säilyttämisestä.

Jalometalleista ja -kivistä siirrytään sitten taiteeseen ja esinesijoittamiseen. Nämä sijoitusalueet voivat toimia rahan arvon säilyttäjinä. Lisäksi niissä on erilaista potentiaalia rahan arvon nostajina. Potentiaalia, joka ei liity vain yleiseen hinnan nousuun kuten esimerkiksi kullan kohdalla. Koruja käytän kokoavana esimerkkinä sekä taide- että esinesijoittamisesta.

1.1.2 Opinnäytetyön tavoite

Työssä teoriaosuuden tavoite ja tehtävä on yhdistää tietoa pakettiksi aiheista, joita ei ole opinnäytteissä tai muutenkaan suomalaisissa teksteissä paljon käsitelty. Jalkiviä ei ole käsitelty opinnäytetöissä, ja koruja sijoituskohteina ei ole käsitelty paljon muissakaan teksteissä. Taide- tai esinesijoittamisesta on sentään Suomesakin kirjoitettu.

Teoriakatsauksen lisäksi opinnäytetyössä suoritettiin myös pieni oma tutkimus. Sen tarkoituksena on hyödyttää niin yhteistyökumppania Hovisevät Oy:tä kuin vaihtoehtosijoittamista pohtivaa yksityistä henkilöä. Tutkimusosuudessa on tavoitteena saada selville asenteita ja tunnelmia liittyen vaihtoehtosijoittamiseen. Asenteisiin painottuvan tutkimisen takia tietoa hankittiin niin kvantitatiivisin kuin kvalitatiivisin tutkimusmenetelmin.

1.1.3 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimusongelmana on yleisesti ja etenkin, onko vaihtoehtosijoittaminen järkevää. Tähän kysymykseen tulee vastauksia jo työn teoriaosuudessa. Myös omasta tutkimuksesta saadaan ajatuksia tähän pääkysymykseen. Mietinnän arvoista on lisäksi kysymys, olisiko Hoviseppien palvelutarjonnan mainonnalle kuulijapohjaa myös rahan arvon säilymisen tuotteiden eli esimerkiksi sijoituskullan halujista. Lisäksi vaihtoehtosijoittamista miettivää yksityishenkilöä hyödyttää tietää tutkimuksessa välähtäviä ihmisten asenteita vaihtoehtosijoittamiseen liittyen muun muassa siksi, että asenteet kertovat sijoituskohteen yleisyydestä ja likviditeetistä eli rahaksimuutettavuudesta.

1.1.4 Tutkimusmenetelmät

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus kertoo aineistosta esittäen siitä saatavaa tietoa määrällisesti ja numeerisesti. Yleisesti ottaen taulukko- ja kuvaajaesitykset tehdään kvantitatiivisella tutkimusotteella. Ihmisten ollessa tutkimusaineistona on kvalitatiivinen lähestymistapa myös järkevä, etenkin kvantitatiiviseen tietoon yhdistettynä. Kvalitatiivinen ote kertoo tutkittavista asioista numeromuotoon muuttamattomasti eli useimmiten sanallisesti kuvaillen. Opinnäytetyössä käytettiin

molempia tutkimustapoja. Asenteita ja ihmisten tietotasoa asiasta selvitettyäessä kuvailevuus eli kvalitatiivisuus oli hyödyllistä.

Verkossa lähetettävien lomakkeiden käyttämisen aikaan tutkimus tehtiin hieman anarkistisesti ja niin sanotusti vanhoilla tavoilla. Tutkijana siis jalkauduin aineiston pariin ja kohtasin tutkimuskohteita kasvotusten. Tässä tavassa oli hyötynsä ja haittansa, joita käsitellään tarkemmin työn luvussa 5.

1.1.5 Opinnäytetyön rakenne

Johdannon tarkoituksena on saada lukijalle pohjustus aiheeseen. Kerroin aiheen valintaan johtaneita tausta-ajatuksia sekä tutkimuksesta ja tavoitteista yleiskuvan. Johdannon seuraavassa alaluvussa kerrotaan yhteistyössä ja tiedonantajana toimineesta vaasalaisesta kultasepänliikkeestä Hovisevät Oy:stä. Johdannon viimeisessä alaluvussa käsitellään vielä aikaisempia aihealueeseen liittyviä töitä ja kerrotaan lyhyesti näiden tutkimusten keskeisistä päätelmistä ja tuloksista.

Opinnäytetyön toisessa luvussa käydään läpi sijoitussalkun perusajatuksat ja kerrotaan hieman yleisesti vaihtoehtosijoittamisesta. Kolmannessa luvussa päästään vaihtoehtokohteista tähän työhön valittuihin, rahan arvon säilyttäjiksi ajateltuihin kohteisiin: jalometalleihin ja jalokiviin.

Neljännessä luvussa käsitellään vaihtoehtosijoittamisen mahdollisuutta sitten sijoitetun rahamäärän arvon nostajana. Valittu tuossa tehtävässä mahdollisesti onnistuva vaihtoehtosijoittaminen liikkuu taiteen ja esineiden alueella. Kerrotaan ensin yleisesti taiteeseen sijoittamisesta ja taiteen kentästä etenkin Suomessa. Esinesijoittaminen käydään pikaisesti ja yleisesti läpi. Sopivana esimerkkinä sekä esineistä että taiteesta on valittu työhön korut, jotka samalla liittyvät myös luvussa 3 käsiteltyihin jalometalleihin ja jalokiviin.

Viidennessä luvussa kerrotaan oman tutkimusosuuden toteuttamisesta. Siinä käsitellään nykyään ehkä harvinaisella tavalla eli jalkautumalla toteutettuun kyselyyn ja haastatteluun päätymistä ja tekemistä. Tässä luvussa pohditaan mahdollisimman rehellisesti myös tämän tutkimusotteen hyödyllisyyttä, luotettavuutta ja pätevyyttä.

Kuudennessa luvussa kerrotaan haastatteluilla saaduista tuloksista. Vastauksia esitetään mahdollisimman hahmottavasti mutta edelleen rehellisyys ja monitulkintaisuus muistaen. Kvalitatiivinen tieto eli sanallinen informaatio pyritään esittämään loogisesti ja erilaisiin luokkiin jakaen.

Viimeisessä luvussa kootaan yhteen ja pohditaan työn onnistumista niin teoria- kuin tutkimusalueella. Omassa tutkimuksessa saaduista tiedoista muodostetaan mahdolliset johtopäätökset.

Lähdeluettelosta ilmenevät kaikki työssä käytetyt lähteet. Lähdeluettelon jälkeen on liitteenä tutkimuksessa käytetty haastattelun pohja. Liitteenä on myös haastatteluissa mukana ollut termien selityslista, jonka avulla tarvittaessa käsitteet selvisivät haastattelusta toiseen samoin.

1.2 Oy Hovisevät Ab

Vaasan alatorin Hovisevät on keskeisellä paikalla Vaasassa toimiva yritys. Sen perustivat Juhani ja Pirkko Luoma-aho vuonna 1960. Heidän lapsensa Matti ja Katriina Luoma-aho ovat luotsanneet yritystä vuodesta 1996 lähtien.

Opinnäytetyön prosessissa haastattelin ja hankin tietoa Matti Luoma-aholta liittyen Oy Hovisevät Ab:n toimintaan ja kultasepäntiikkeen toimintaan laajemmin. Lisäksi sain paljon tietoa kullasta, timanteista ja koruista.

Luoma-ahon kuvaillessa Hoviseppiä sanoo hän, että yritys on perinteinen kunnan palvelun kulta- ja kellosepäntiike. Hovisevät tekevät asiakkaan halutessa ja sitä tarvitessa kaiken työn myös paikan päällä. Yrityksessä työskenteleekin omistajien ja useamman myyjän lisäksi kultaseppä, kelloseppä, ja kaivertajia. Liike on laadukkaaksi tunnustettu myös ulkopuolelta. Esimerkiksi Rolex-kellojen edustus on Suomessa myönnetty vain kouralliselle liikkeelle, ja Hovisevät on yksi niistä.

1.3 Aikaisempia tutkimuksia

Vielä johdannon lopuksi katsotaan vaihtoehtosijoittamisen aihetta sivuavia aiempia tutkimuksia. Keskitytään opinnäytetöihin, pro graduihin ja väitöskirjoihin.

Hanna Majabackan työ *Keräily-sijoittaminen – sijoittamista järjellä ja tunteella* on vuodelta 2011. Hän käsittelee keräily-sijoittamista vaihtoehtosijoituskohteena poh-tien tämän vaihtoehdon potentiaalia ja haasteita. Kirjoituspöytä-tutkimuksella hän tarkastelee lähemmin taidetta, viiniä sekä filateliaa eli postimerkkejä.

Aki Vesikallio selvittää työssään *Suomalaiset raaka-ainesidonnaiset sijoitustuot-teet vuosina 2010–2013* erilaisia suomalaisia tuotteita. Mukana oli rahastoja, yksi sertifikaatti ja indeksilainoja. Rahastoista yksi sijoitti selkeästi kultaan, tosin vain kultajohdannaisiin. Tutkimuksessa selvisi, että eri raaka-ainesijoitustuotteiden tuotot vaihtelivat aikavälillä laajasti; sijoittaminen raaka-ainesidonnaisiin sijoitus-tuotteisiin on yhtä arvaamatonta kuin suorasti raaka-aineisiin sijoittaminen.

Perusteellisemmin juuri kultaan paneutuu Ron Schavoronkoff opinnäytetyössään *Kulta sijoituskohteena*, vuodelta 2011. Hän tutkii kultaan sijoittamisen tuottoja historiallisesti. Käsiteltävät sijoittamistavat ovat fyysinen kulta, kultarahastot, kultajohdannaiset ja kultaan liittyvät osakkeet. Kullan arvon kehittymistä verrataan osakkeisiin, pitkiin korkoihin, eri raaka-aineisiin ja valuuttoihin. Selviää muun muassa, että tuoton kannalta parhaita kultasijoitustapoja olisivat fyysinen sijoitus tai sitten osallistuminen fyysiseen kultaan sijoittavaan rahastoon.

Koska tämän työn aiheena on vaihtoehtosijoittaminen, oli myös muissa kuin liike-talouden opinnäytetöissä valaisevia huomioita. Esiin nostamissani töissä käsitel-lään etenkin Suomen taiteen taloudellista tilaa.

Antti Hyrkäs Helsingin yliopiston sosiologian laitokselta kirjoittaa Pro gradussaan vuodelta 2007 gallerioista. Tutkielman nimi on *Taiteen kentän kaksoisagentit – Galleriat talouden ja taiteen yhdistäjinä*. Työssä kerrotaan gallerioista (jotka pe-rinteisessä muodossaan yksityisiä voittoa tavoittelevia yrityksiä) kahden erilaisen ja toisiaan ehkä hylkivän maailman, eli talouden ja taiteen yhdistäjinä. Selviää esimerkiksi, kuinka paljon Suomen taideapurahat vaikuttavat taiteen ensimarkki-noihin: valtaosa Suomen gallerioista saa pääosan tuloistaan taiteilijoiden näytte-lymaksun kautta. Tekijä hankki aineistoa haastatteluilla. Haastatellut galleristit tasaisesti kertoivat ensikertaa myytävien teosten markkinoiden käyvän Suomessa tosiaan aika heikolla teholla. Toisaalta vaihtoehtogallerioiden eli talkoohengessä

ylläpidettyjen tilojen yleistyminen nähdään merkkinä myös taiteen ja talouden välisten organisaatiokytkeiden hiipumisesta, tai ainakin kytkentöjen vaihtoehtoisuudesta.

Santeri Kallion opinnäytetyö *Kulttuuri sijoituskohteena* on tehty kulttuurituotannon koulutusohjelmassa vuonna 2010 Mikkelin ammattikorkeakoulussa. Kallion työ pohtii kulttuuria kohteena erilaisille sijoitusmuodoille: pääomasijoituksille ja projekti- ja katalogirahastoille (eli tuoteoikeuksiin sijoittajille). Perinteisiin sijoitusrahastoihin liittyen selviää, että edes hedge-rahastot eivät kulttuuriin taitaisi sijoittaa.

Löytyy myös pari nykykoruun liittyvää työtä. Kompaktisti kokoavin vaikuttaa olevan Mikko Holmin pro gradu -tutkielma (Jyväskylän yliopisto, taidekasvatuksen ja kulttuuripolitiikan maisteriohjelma, 2012) "*Se on sitä, mitä se on*" – *Korutaiteilijoiden käsityksiä korutaiteesta*. Tutkielmassa selvitetään korutaiteen ilmiötä kyseisen kentän ihmisten sanoilla. Holm tarkastelee korutaiteen toimijoiden (yhdistysten) itsensä tuottamia videoita ja samalla myös korutaiteesta ilmestyneitä tekstejä diskurssianalyysin keinoin.

Laajempi nykykoruihin liittyvä työ on Päivi Ruutiaisen väitöskirja *Onko puhelin-koppi koru? – Nykykoru taiteen kentällä* (Lapin yliopisto, taiteiden tiedekunta, 2012). Ruutiaisella on tutkimusaineistonaan yleisö- ja korutaiteilijahaastatteluja, yleisökyselyjä, media-aineistoa ja korualan kirjallisuutta. Väitöskirjassa on runsaat 300 sivua. Esimerkiksi lähdeluettelo on sellainen 20-sivuinen. Teokseen voi tutustua, jos nykytaide ja -koru kiinnostavat. Liiketalouden ihmisiä tai jopa korusijoittajia ajatellen tarpeeksi laaja yleiskäsitys tulee silti esimerkiksi jo Holmin tutkielmasta.

Opinnäytetöitä tehdään toki muuallakin kuin Suomessa. Ulkomaisista opinnäytetöistä vaihtoehtosijoittamista (juurikin taidetta ja muuta erikoisempaa eikä esimerkiksi kiinteistöjä) käsitteleviä töitä löytyy jo hieman enemmän. Mielenkiintoinen on etenkin D. Walgreenin *Investing in Collectibles* vuodelta 2010 (Erasmus University Rotterdam). Työ on itse asiassa pro gradu. Walgreen käyttää indeksejä ja tutkii keräilykohteiden sijoituskäyttäytymistä kuin ne olisivat ETF:iä eli pörssi-

noteerattuja rahastoja. Tutkimus on teoreettinen, sillä keräilykohteisiin ei ainakaan vuonna 2010 voinut sijoittaa ETF:inä. Valitut keräilykohteet olivat viini, postimerkit ja maalaustaide (Majabacka antaa kyllä kunniaa omassa työssään Walgreenille).

Walgreen käyttää huutokauppakamarien tilastoista kerätyistä tiedoista muodostettuja indeksejä viimeisen 25 vuoden ajalta. Valittu näkökulma ja valuutta on yhdysvaltalaisen sijoittajan. Työssä tutkitaan korrelaatioita muihin sijoitusinstrumentteihin selvittäen hajautushyötyjä. Lisäksi keräilykohteiden tuottoja katsotaan riskikorjatusti. Selviää, että riskin hajauttamisessa keräilykohteista etenkin taide kannattaisi huomioida. Esimerkiksi viimeisintä taantumaa tarkkailtaessa varsinkin perinteiset maalaukset pitivät arvonsa. Jos kunnolla tuottoja järkevällä riskillä haluaa, kehottaa Walgreen tutustumaan viineihin, ja postimerkit voi kyllä unohtaa riskikorjatun tuoton suhteen. Fyysisten esineiden huutokauppadatasta indeksien muodostamisessa on joka tapauksessa silti muutamia ongelmia, joita käsitellään omassa opinnäytetyössä myöhemmin.

2 SIJOITTAMINEN

Useimmat kuvailisivat sijoittamista rahan laitoksi eri kohteisiin ja sen myötä siis varallisuudeksi erilaisissa asioissa. ”Sijoituksella tarkoitetaan rahan tai muiden resurssien käyttämistä eli sijoittamista tulevaisuudessa saatavaa tuottoa vastaan (Nikkinen, Rothovius & Sahlström 2002, 9).” Muista resursseista tulee mieleen vaikka mitä, esimerkiksi aika ja työnteko. Kuitenkin pääomaa ajatellaan yleensä.

Sijoittamisesta puhuttaessa on hyvä tehdä selväksi rahan ja varallisuuden käsitteet. Rahan tehtävät ovat lähinnä olla kauppaväline ja arvon mitta. ”Todellinen vauraus koostuu luonnollisesti siitä, mitä tuotetaan ja kulutetaan: syötävästä ruuasta, käytetyistä vaatteista, asutuista taloista (Hazlitt 2011, 154–155).” Seuraavassa lauseessa Hazlitt ottaa vaurauden käsitteeseen mukaan katujen, koulujen ja tehtaiden lisäksi jo teattereita, kirjoja ja muuta taidetta.

Erola kuvailee useimpien yksityishenkilöiden kokonaisvarallisuutta: asunto tai talo, ehkä lisäksi kesämökki ja moottorivene, palkkatyön tulevien aikojen tuloodotus ja varalta toki myös mietitty oma markkina-arvo työmarkkinoilla ylipääntään (Erola 2012, 146). Autoa hän ei kokonaisvarallisuuteen mieltäisi nopean arvonlaskun takia. Hieman ihmetyttää listalle päässyt vene. Joka tapauksessa asian ydin on se, että ihmisen varallisuudesta sijoitussalkku on vain yksi osa. Sijoitussalkun määrittelyssä on lisäksi eroja: osa listaa salkkunaan vain esimerkiksi osakkeitaan kun taas osa haluaa hahmottaa salkkunaan mukana vaikka juuri noita kiinteistöjä myös.

Varallisuudeksi voisi mieltää myös käytettävissä olevan ajan maanpäällä ja esimerkiksi vapauden ja terveyden. Nämäkin ovat asioita, joihin rahalla voi ainakin osin vaikuttaa. Tämä kuitenkin on jo aika kaunokirjallista. Useimmissa sijoittamista käsittelevissä teoksissa nuo listataan selkeästi lähinnä elämänkaaren tai elämäntilanteen alle, jotka ovat myös sijoittamisessa huomioitavia asioita.

Konkreettiset kohteet jaetaan sijoittamisesta puhuttaessa perinteisesti reaali-investointeihin ja finanssi-investointeihin. Reaali-investoinnit kohdistuvat reaaliomaisuuteen eli esimerkiksi juuri siihen asuntoon tai kesämökkiin. Finanssi-

investoinnit ovat arvopapereita. Nämä kaksi liittyvät kuitenkin selkeästi toisiinsa: ”Arvopaperisijoitukset ovat sopimuksia, jotka oikeuttavat jonkin reaali-investoinnin tuottamiin kassavirtoihin sopimuksessa määritellyin ehdoin (Nikkinen ym. 2002, 9).” Kirjoittajat mainitsevat kassavirtoihin liittyvien oikeuksien lisäksi myös esimerkiksi äänioikeuden yhtiökokouksessa.

Rahoitusmarkkinoilla käydään kauppaa arvopapereilla. Kauppa voi tapahtua suoraan arvopaperin liikkeellelaskijan ja sijoittajan välillä tai sitten arvopaperipörsissä. Rahoitusmarkkinoilla toimivia osapuolia on 3: kotitaloudet, yrityssektori ja julkinen sektori. Rahoitusmarkkinoiden sijoitusinstrumentteja voidaan jakaa erilailla, mutta arvonmäärityksen menetelmien kannalta on kätevintä jakaa instrumentit kolmeen luokkaan: vieraan pääoman instrumentteihin (velkakirjoihin), oman pääoman instrumentteihin (osakkeisiin) ja johdannaisinstrumentteihin. (Nikkinen ym. 2002, 10–11.)

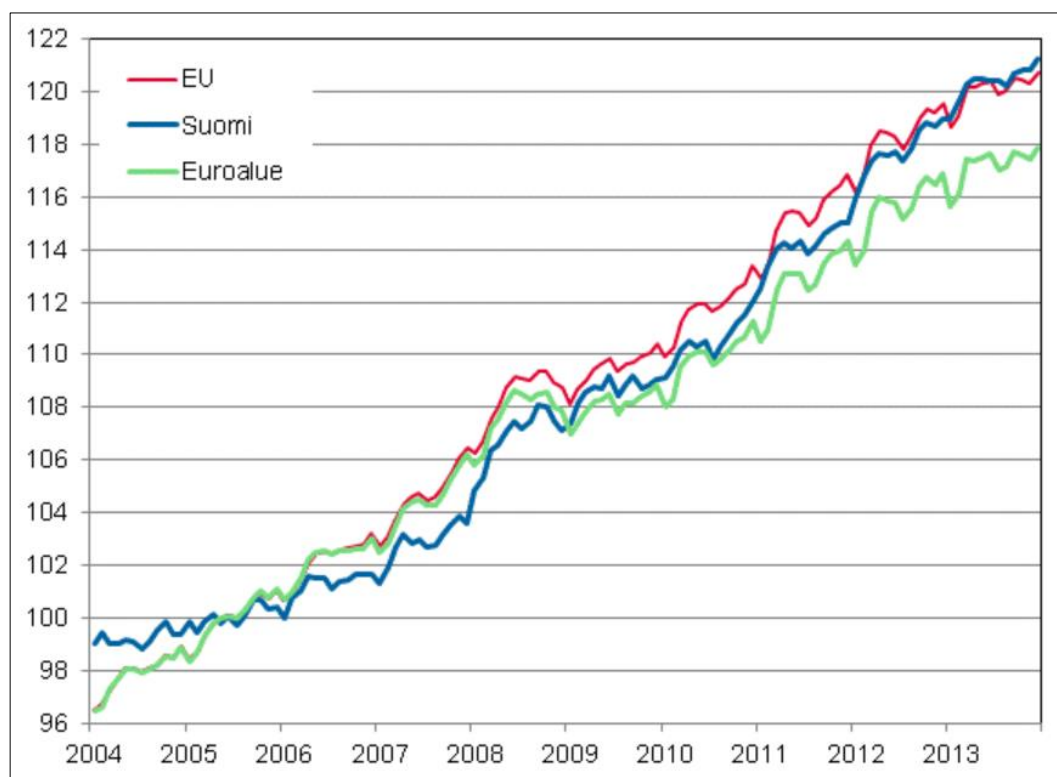
2.1 Nykyinen sijoitusympäristö

Sijoittamisesta puhuttaessa inflaatiomörkö tulee usein esiin. Ylijäänyttä ja siis tulevaisuudessa käytettävää ostovoimaansa ei pitäisi pienentää pitämällä rahaa käytännössä korottomilla tileillä tai pahimmassa tapauksessa käteisenä. Inflaatiolla pelottelun ja sijoittamiseen kehottelun takia inflaatiosta tuntuu olevan syytä mainita muutamia asioita. Lisäksi inflaatio liittyy tiiviisti erääseen vanhastaan kunnioitettuun sijoitusinstrumenttiin eli velkakirjoihin.

Ostovoiman lasku voi johtua eri asioista. Yksi on ulkoiset asiat eli esimerkiksi ruuan tai öljyn hintojen nousu maailmanmarkkinoilla. Toinen voi olla kysyntä, esimerkiksi nousukaudella. Tällöin siis markkinoiden kysyntä kasvaakin nopeammin kuin tuotanto. Kolmas ja nykyisin mahdollisesti mietityttävvin inflaation aiheuttaja on rahamäärän lisääminen eli monetaarinen inflaatio. (Eskelinen & Ylönen 2011, 114.)

Useimmat lähteet nimeävät inflaation juuri rahamäärän lisäämiseksi. Näin ollen inflaation termiä tulisi aina käyttää vain monetaarisesta ilmiöstä puhuttaessa. Nuo

kaksi muuta mainittua eli hintojen tai kysynnän nousu ovat sitten lähinnä muuta vaihtelua.

Kuvio 1. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi 2005=100; Suomi, euroalue ja EU (Tilastokeskus).

Kuvio 1 esittää kuluttajahintojen nousua eli inflaatiota Tilastokeskuksen mukaan. Valitsemastani indeksistä kerrotaan seuraavaa: ”Erona kuluttajahintaindeksiin yhdenmukaistetusta kuluttajahintaindeksistä on jätetty pois kansainvälisen vertailukelpoisuuden saavuttamiseksi omistusasumiseen, korkoihin ja rahapeleihin liittyvät menot sekä veroluonteiset maksut.” Indeksi antaa sopivasti hahmotusta kuluttajahintojen kehityksestä koko Euroopassa. (Tilastokeskus 2014.)

Michael Maloney on kirjoittanut kullan ja hopean sijoitusoppaan. Hän kertoo siinä inflaatiosta tositarinan, jossa kulta ja timantit vilahtelevat, joten sen takia tarina pääsköön myös tähän opinnäytetyöhön.

John Law oli Ranskan ensimmäisen keskuspankin perustanut mies, joka oli alullepanija 1720 posahtaneeseen Mississippin kuplaan. Law pääsi toimimaan aiem-

mista sodista järkyttävästi velkaisen Ranskan hovineuvojana 1700-luvun alkupuolella. Hän kannatti oppia, jonka mukaan rahamäärän lisääminen kasvattaisi hyvinvointia ja tuotantoa. Law pääsi myös lopulta johtamaan perustettua Ranskan kuninkaallista keskuspankkia. Talousmenestykseltä näyttäneen rahanpainon ansiosta Law sai lisäksi monopolina kauppa-alueita maailmanvalloitusten aikaan esimerkiksi Amerikoista (siitä nimi Mississippin kupla). Lopputulos tästä kaikesta oli, että Ranskan pankki oli painanut rahaa moninkertaisesti oikeisiin varoihinsa nähden, ja Ranskan arvostetuin yritys, Law'n valloittajafirma, oli täysin ylinoteerattu osakkeiltaan. Tilanne alkoi hiljalleen ihmetyttää väkeä, joka rupesi vaihtamaan paperirahansa kultaan ja jalokiviin. Inflaatioon havahtumisen kierre kasvoi, lumipalloilmiö alkoi pyöriä. Lopulta vain 4 vuotta koko painamisen aloittamisen jälkeen pankit suljettiin useiksi päiviksi, ja tuona aikana paperirahan arvo tipautettiin aikaisemmastaan puoleen. (Maloney 2011, 32–36.)

Maloney vertaa Ranskan ensimmäistä keskuspankkia USA:n nykyisen keskuspankin toimintaan, vaikka nykyinen toiminta kuulemma hitaammin kuin neljässä vuodessa tapahtuukin. Hänen mukaansa asuntomarkkinoiden lainakriisi ja finanssikriisi eivät olleet mitään tulossa olevaan valtioiden velkakirjakuplaan liittyen. Maloney on toiminut aiemmin osakkeiden kanssa, ainakin sijoittajana. Kirjassaan hän kuitenkin kertoo siirtyneensä oman ja hoitamiensa salkkujen kanssa huimaan kultapainoon: yli puolet salkkujen varoista on laitettu kultaan (Maloney 2011, 218). Täytyy kuitenkin huomauttaa, että kirjojen kirjoittamisen lisäksi Maloneyllä on jalometalleihin sijoittamisen yritys. Luonnollisesti kaupan toivoisi käyvän.

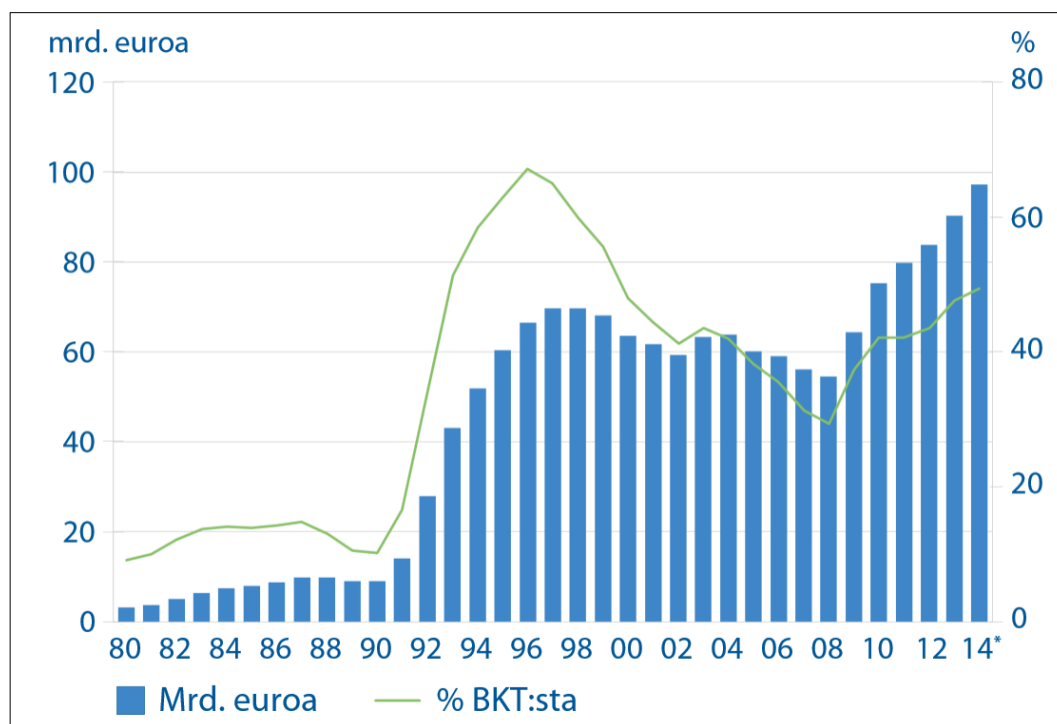
Toisaalta inflaatiosta ja pankeista rahannoston rajoittamisesta on esimerkki ajallisesti lähempääkin. Vuonna 2002 Argentiina joutui lopulta inflaation, talletuspaon ja yritetyn pankkitilien hallinnan jälkeen devalvoimaan 80 % pesostaan. Lisäksi maa ilmoitti, ettei suoriudu 95 miljardin dollarin veloistaan. (Puttonen 2012, 89–90.)

Puttosen mukaan myös USA:n ja Euroopan valtioiden velat ovat jo liian suuria. Jossain vaiheessa Yhdysvaltojen velkapaperien riskipreemiot alkavat todennäköisesti nousta. Lisäksi Puttonen korostaa sitä, että euroa ja Eurooppaa on kehitetty

poliittisena hankkeena: ainoastaan talouden malleilla ennustaminen ei ole mahdollista. (Puttonen 2012, 94.)

Mieleen tuleekin, että vaikei nykyään rahan määrä ole yhtä paljon kuin John Law -tarinassa lisääntynyt, saattaa olla niin, että optimismi velkojen maksukyvyn suhteen on lisääntynyt yli ymmärrettävän määrän.

Euron maininnan jälkeen päästään Suomen tilanteeseen. Valtiovarainministeriön julkaisussa *Budjettikatsaus 2014 – kevät* kerrotaan, että julkiset menot suhteessa kokonaistuotantoon tulevat olemaan korkeammalla kuin yli 15 vuoteen. Lisäksi arvio valtionvelasta vuoden 2014 lopussa on jo todella lähellä 100 miljardia euroa. Kuvio 2 havainnollistaa asiaa. (Valtiovarainministeriö 2014.)

Kuvio 2. Valtionvelka (Valtiovarainministeriö).

Perinteisesti eri instrumenttien välille varaisuutta yksityissijoittajana jaettaessa on pidetty mielessä vinkkiä, että joukkolainojen osuus prosentuaalisesti tulisi olla sama kuin sijoittajan ikä. Tämä on siis se *Osakkeet 100 miinus ikä* -sääntö. Malkiel miettii kuitenkin, että korkeahkosta iästä huolimatta 50 % kannattaisi olla jaettuna osakkeisiin ja kiinteistösijoituksiin (35 % osakkeisiin). Hän puhuu nous-

seesta eliniän odotuksesta ja paremman inflaatio suojan hakemisesta. Nykymaailmaa ja valtionlainojen riskittömyyden murenemista ajatellen hän taitaa olla oikeissa ajatuksissa. (Malkiel 2012, 355.)

Ainakin valitut joukkolainat kannattaa miettiä tarkkaan. Velan tikittämisestä kerovassa kirjassaan Vesa Puttonen kirjoittaa, ettei ainakaan itse sijoittaisi eurovaltioiden tai Yhdysvaltojen valtio-obligaatioihin ollenkaan. Lyhyisiin korkosijoituksiin ja yritysten lainoihin hän voisi sijoittaa. Kahteen viimeksi mainittuun hän itse asiassa laittaisi jopa 10–20 % enemmän varoja verrattuna neutraalitalanteeseen. Puttonen ei tunnu selkeäsanaisesti selittävän neutraalitalanteen käsitettä, mutta tulkitseen hänen tarkoittavan sillä ei-taantumaa ja etenkin tilannetta, jossa valtionlainoja pidettäisiin riskittöminä. (Puttonen 2012, 99–100.)

2.2 Sijoitussalkun muodostaminen

Mahdollisimman pähkinäkuoressa ilmaistuna sijoittajan tulisi huomioida kolme asiaa: tuottoa, riskiä ja sijoitusaikaa. Näiden mietinnän taustalla leijailee yleisesti ottaen sijoittajan elämäntilanne ja hänen henkilökohtainen riskinsietokykynsä. Hajauttaminen on sitten se toiminta sijoitettaessa.

Etenkin riskin kestämiseen liittyen Malkiel kuvailee menestyksestä sijoitus suunnittelua enemmän taiteeksi kuin tieteeksi. Hänen mukaansa sopiva varojen kohdennus riippuu siitä, viekö jakauma sijoittajalta yöunet. (Malkiel 2012, 352.)

”Minkä verran voin menettää varallisuudestani ilman, että päivittäinen varojen käyttöni tai yöneni vaarantuu?” kehottaakin itsenäisille sijoittajille sekä myös sijoitusneuvojille suunnattu kirja *Ammattimainen sijoittaminen* miettimään riskinsietokykyä selvittäessä. (Kallunki, Martikainen & Niemelä 2011, 32.)

Monissa sijoituskirjoissa kerrotaan ainakin kahdesta seuraavista käsitteistä: riskinoton halu, sietokyky ja kantokyky. Niitä halutaan erottaa toisistaan. Esimerkiksi Las Vegasissa tosiaan asunee sadevesiaukoissa ihmisiä, joilla on tai ainakin oli järjettömät riskihalut. Joissain kirjoissa siis mainitaan uhkapelit ja niiden ero sijoittamiseen. Silti mielestäni riskinsietokyvystä puhuttaessa kannattaa miettiä lähinnä ihan normaalisti talouttaan, myös seuraaville päiville riittäviä varojaan

suunnittelevaa ihmistä. Tähän liittyen en erottaisi edes sietokykyä ja kantokykyä toisistaan. Kantokyvyllä viitataan useimmiten selkeään laskelmaan siitä, meneekö talous sijoituksesta kuralle eli esimerkiksi talo alta. Kantokyky sisältynee siis edelleen järkevästi riskinsietokykyään arvioivan sijoittajan mietteisiin. Eli yksi käsite riskinsietokyky riittääköön.

Elämäntilanne vaikuttaa paljon sijoitusten suunnitteluun. Jokainen miettii näkemysensä maailman taloustilanteesta ja suhtautumisensa perinteiseen Osakkeet 100 miinus ikä -sääntöön. Kuitenkin tämän lisäksi ihminen huomioi, yleensä luonnollisesti, lähiaikojen mahdollisia erityistilanteita. Tällaisia ovat esimerkiksi käsiraha asunnon ostoon tai, etenkin ulkomaita ajatellen, oppilaitosten lukukausimaksut (Malkiel 2012, 352). Niihin varautuessa rahaa kannattaisi laittaa vaikkapa määräaikaistalletuksiin tai nollakuponkilainoihin, sanoo Malkiel. Erola mainitsee senkin, että perheellisten mahdollisia yllättäviä rahareikiä ei saisi unohtaa. Lisäksi velallisen sijoittajan suunnitelma poikkeaa velattoman suunnitelmasta: liikkumavaraa ei ole yhtä paljon (Erola 2012, 146).

2.2.1 Tuotto

Tuotto on sijoittamisessa asia, johon huomio ensin kiinnittyy. Tuottoa ilmaistaan useimmiten prosenteilla. Prosenteihin liittyen kannattaa niiden takana olevaa laskutapaa tarkastella: esimerkiksi inflaation vaikutuksen huomiointi on yksi kysymys. Lisäksi etenkin mainosmaisten puheiden tuottoprosentit eivät välttämättä ota huomioon maksuja, jotka pitää suorittaa prosenteista nauttimaan päästäkseen. Hyvin todennäköisesti ainakaan veroja ei yleensä tuotoista prosentuaalisesti puhuttaessa oteta huomioon. Tuo tosin johtuu lähinnä yleisestä sovitusta tavasta minkään mahdollisen linssiin viilaamisen sijaan.

Sijoituksen tuottoa siis vie inflaatio, sijoitustoiminnan maksut ja lisäksi tuottojen verotus. Pienten tulojen on monta, mutta onneksi myönteisesti vaikuttavia tekijöitä on myös useampi, sijoituskohteesta riippuen.

Arvonnousu on yleisin tuotto. Tämä on itse asiassa ainoa tuoton laji, jota esimerkiksi kultaan tai taiteeseen liittyen huomioidaan. Kiinteistösijoittajat huomioivat

sitten omistuksensa arvonnousun lisäksi nettovuokratuloja ja osakeomistajat saamaan osinkoja (Kallunki ym. 2011, 24–25).

Sijoittamiseen liittyen veroprosenteista kiinnostavin on pääomatulon veroprosentti. Vuonna 2014 pääomatulon veroprosentit ovat 30 ja 32 %. Osuus on 30 %, kun pääomatulo on enintään 40 000 euroa, ja 32 % rajan ylittävältä osuudelta. Lisäksi pörssiyhtiöiden osakesijoittajat ovat jossain määrin harmissaan. Osakeyhtiön tuloverotus kylläkin laski aiemmasta 24,5 %:sta 20 %:iin, mutta samalla osingonsaaajan verotus kiristyi. Aiemmin veronalaista oli 70 % henkilön saamista pörssiosingoista. Vuonna 2014 veronalaista on jo 85 % listattujen yhtiöiden osingoista. (Suomen yrittäjät 2013.)

Pääomatulojen verotuksessa muuta huomioitavaa on esimerkiksi varainsiirtovero, joka vaikuttaa ainakin asutosijoittajaan. Vero asunto-osakkeiden ja muiden kiinteistöyhtiö-osakkeiden luovutuksesta (kauppahinnasta katsottuna) on 2 %. (Verohallinto 2014 a.)

Fyysisiin esineisiin sijoitettaessa, ensinnäkin niitä hankittaessa, huomioitavaksi tulevat aika vaikuttavasti kauppapaikan provisiot ja lisäksi vielä arvonlisäverot. Sijoituskulta on sentään arvonlisäverotonta. Hankkimisen jälkeen pitää miettiä mahdollisia vakuutuksia ja säilytykseen liittyviä rahareikiä. Näistä kaikista lisää seuraavissa luvuissa.

2.2.2 Riski

Riski on todennäköisyys sille, että sijoituksen toteutunut tuotto poikkeaa odotetusta tuotosta (Nikkinen ym. 2002, 28). Tai sitten tarkemmin kuvaillen riski on sijoituksen arvon vaihtelu suhteessa aikaan eli voittojen ja tappioiden mahdollisuus sijoitettaessa (Kallunki ym. 2011, 89). Tämä jälkimmäinen riskin kuvailun tapa viittaa jo selkeästi yleisimpään tapaan mitata riskiä.

Riskiä voidaan tarkastella tuoton kokonaisvaihtelulla. Volatiliteetti on sijoitusmaailmassa nimitys tuoton vaihtelulle. Yleensä tutkitaan, kuinka paljon jonkin ajan (esimerkiksi vuoden) tuotto on keskimäärin heilunut pitkän ajan keskiarvon

ympärillä. Matemaattisesti laskettaessa vaihtelun selvittämiseen käytetään siis tavallisesti keskihajontaa. (Kallunki ym. 2011, 29 & 310.)

Matemaattisiin laskemisiin liittyen tosin pitää muistaa, että riskin mittaamisen aineisto haetaan menneisyydestä tai sitten skenaarioanalyysistä. Tuossa analyysissä mietitään mahdollisia yleisen talouden skenaarioita, sijoituksen tuottoa niissä sekä skenaarioiden todennäköisyyksiä. Kun yhdistetään nämä skenaariotiedot, saadaan tuottojen todennäköisyysjakauma, joka on siis taulukkomuotoinen esitys eri tilanteista. Jakauman avulla voidaan laskea sijoituksesta saatavaa odotettua tuottoa ja siihen liittyvää riskiä. (Nikkinen ym. 2002, 31–32 & 40.)

Ennustamisen tai sitten historiatietojen puolimaanisen kunnioittamisen lisäksi keskihajonta on lisäksi ylipäättään hieman hankala mittari sijoituksille, etenkin osakkeille. Mittari toimii, jos sijoituksen tuottojakauma noudattaa normaalijakaumaa eli kellokäyrää. Tällöin positiivisten ja negatiivisten tuottojen todennäköisyydet ovat samat. Kuitenkin, ainakin toiveiden mukaan, sijoituksen mahdollisista tuotoista suurin osa on positiivisia tuottoja. Tuotto ei ole siis kellokäyrän tapaan jakautunut vaan kuvaajassa vino. Tästäkin voidaan silti matemaattisesti selvittää logaritmin avulla. Logaritmi auttaa ainakin osakkeiden tuottojakauman kanssa. (Nikkinen ym. 2002, 34–35.)

Malkiel selostaa keskihajonnan selvittämisen yksinkertaisimmin. Ensin lasketaan odotettu tuotto (tai historia-aineistoon liittyen toteutunut keskiarvoinen tuotto). Odotettua tuottoa selvitetessä lasketaan yhteen kunkin skenaarion tuotot huomioiden skenaarion osuutta skenaariopiirakasta: esimerkiksi osuus kolmasosa, niin skenaarion odotettu tuotto kerrotaan $1/3$:lla. Odotetun, keskiarvoisen tuoton selvittämisen jälkeen lasketaan varianssi. Se mittaa hajontaa. Lasketaan kaikkien skenaariotuottojen odotusarvopoikkeamien neliöiden eli toisten potenssien keskiarvo (tuoton osuutta skenaariopiirakasta huomioidaan toki edelleen kertomalla poikkeaman neliö esimerkiksi $1/3$:lla keskiarvoa selvitetessä). Varianssi ei ole vielä keskihajonta. Varianssin neliöjuuri on keskihajonta. Malkieliä kunnioittaen pitää muuten mainita, että hän ei puhu kuitenkaan piirakoista. (Malkiel 2012, 188–189.)

Matematiikasta yleisempään teoriaan siirryttäessä maininnan arvoista on etenkin se, että riskejä jaetaan usein kahteen luokkaan. On systemaattista riskiä eli markkinariskiä. Tämä on yleisestä markkinoiden vaihtelusta johtuvaa riskiä, josta ei sijoituksia hajauttamalla päästä eroon. Lisäksi esimerkiksi korkoriski ja inflaatio-riski ovat luonteeltaan kaikkiin arvopapereihin vaikuttavia yleisiä riskejä. Voisi mieltää olevan myös sellaista kuin verotusriskiä yleisenä riskinä: ehkä esimerkiksi pääomaveron prosentit ja summarajat muuttuvat vielä epäedullisemmiksi? Systemaattisen riskin lisäksi on epäsystemaattista riskiä. Se on sitten sellaista, jonka voi torjua sijoituksiaan hajauttamalla. Tällä tarkoitetaan useimmiten etenkin yrityskohtaista riskiä osakkeisiin liittyen. Epäsystemaattisen riskin käsite kelpaa mielestäni kuitenkin myös esimerkiksi maariskistä ja joukkovelkakirjoista puhuttaessa. (Nikkinen ym. 2002, 29–31; Kallunki ym. 2011, 302 & 308.)

2.2.3 Aika

Erilaiset sijoitustuotteet tuovat tuottoa eri aikaväleillä. Johdannaisten kanssa tapahtumat ovat yleensä nopeita. Toisaalta esimerkiksi inflaatiota vastaan suojaksi hankittua jalokiveä tulisi pitää vuosia (Luoma-aho 2013). Vuosia suositellaan ajateltavaksi myös osakkeiden kanssa. Etenkin, jos toimii *Hanki ja pidä* -periaatteen mukaan ja sijoittaa siis indeksin avulla.

Aikaan liittyen sijoituskohteiden käyttäytymistä historian kaarella tulisi hieman yrittää hahmottaa. Esimerkiksi kiinteistöä ei välttämättä kannata hankkia, jos kaikki merkit ympärillä huutavat kuplaa. Eikä osakkeista pitäisi innostua, jos kurssit ovat olleet monta vuotta peräkkäin nousussa (Erola 2012, 166).

Lisäksi sijoittajan omaa jäljellä olevaa aikaa täytyy luonnollisesti miettiä. Vanhemman väen ei välttämättä kannata laittaa kaikkia varojaan kohteisiin, jotka saattavat olla vuosia alamäessä, eli esimerkiksi osakkeisiin. Tämä toisaalta liittyy erottelemaani sijoittajan elämäntilanteen huomioimiseen. Tiivistettynä ajan (puhuttaessa peruspalikoista tuotto, riski ja aika) suhteen sijoittajan tulisi hahmottaa siis lähinnä sijoitustuotteen tuoton teon aikaa sekä sitten toisekseen aikaa ja tunnelmaa ylipäätään markkinoilla.

2.2.4 Hajauttaminen

Sijoittaja huomioi tuottoa, riskiä ja sijoitusaikaa. Nuo ovat ne perusasiat, joista pitää olla perillä sijoittamista miettiessään. Hajauttaminen on sitten se strategia, jolla päästään sijoittamisessa optimaalisiin tuloksiin.

Arvopapereiden eli finanssi-investointien lisäksi on, kuten jo mainittua, reaali-investointeja. Näitä ovat esimerkiksi maa-ala, kiinteistöt ja koneet. Myös kulta-harkko on reaaliomaisuutta. Kuten on lisäksi taideteos, vaikka moni saattaa taiteen ja reaali-investoinnin käsitteiden yhdistämiselle lähinnä hymähtää.

Rahoitusmarkkinoiden sijoitusinstrumentteja hahmotetaan useimmiten kolmessa luokassa: vieraan pääoman instrumentit, oman pääoman instrumentit eli osakkeet ja kolmantena johdannaisinstrumentit. (Nikkinen ym. 2002, 10–11.)

Hajauttaminen sijoitettaessa tehdään neljällä tavalla. Ensinnäkin päätetään paino reaali- ja finanssituotteiden välillä. Toiseksi tehdään jako näissä molemmissa. Finanssiomaisuuden jakoa nimitetään usein allokaatioksi. Päätetään siis, paljonko laitetaan osuuksiltaan esimerkiksi korkosijoituksiin eli velkainstrumentteihin ja paljonko osakkeisiin.

Kolmanneksi tehdään jakoa kunkin instrumenttiluokan sisällä: esimerkiksi osakkeita tulisi olla monelta alalta, erikokoisilta ja erilaisten historioiden ja taloustilanteiden yrityksiltä sekä etenkin useammasta maasta. Tätä instrumenttiluokkien sisällä tapahtuvaa hajauttamista nimitetään joskus myös allokaatioksi, mutta mielestäni käsite tulisi varata vain itse finanssiomaisuuden luokkiin jakoon. Erilaisten samassa luokassa sijaitsevien yksikköjen haaliminen olisi sitten yksinkertaisesti vain hajauttamista.

Neljäs hajauttamisen tapa on aikaan liittyvä. Markkinatilanteet ovat vaihtelevia, ja varojaan ei kannattaisi nakata markkinoille kerralla. Yleensä esimerkiksi kuukausittainen tai vaikka kvartaalinen sijoittaminen on toimivaa markkinaheiluntojen eli systemaattisen riskin selättämiseksi. Kuukausittainen salkun kasvattaminen onnistuu rahastojen (etenkin indeksirahastojen) avulla aika edullisesti, kuluja siis huomioitaessa.

Riskistä puhuttaessa vilissyt matematiikka tulee hyödylliseksi etenkin hajauttamista suunniteltaessa. Sijoitustuotteiden käyttäytymistä toisiinsa nähden voidaan katsoa matemaattisesti. Tiedot haetaan historiasta. Historia ei kerro tulevaisuudesta. Kuitenkin historia on ollut kaikille vertailtaville samanlainen: vaikka historia ei kerro tulevaisuuden tapahtumia, kertoo historia vinkkejä kahden muuttujan korrelaatiosta. Arkitajun esimerkki: nälkä ja ruuanhankkiminen korreloivat todennäköisesti edelleen, vaikka ruokaa sattuisi olemaan tulevaisuudessa vaikeammin tarjolla.

Ennen korrelaation tai myös korrelaatiokertoimeksi kutsutun luvun selvittämistä lasketaan kovarianssi. Se on tuottojen välistä yhteisvaihtelua. Siinä tarkkaillaan kahden instrumentin odotusarvopoikkeamia (tuottoja tai häviöitä, poikkeamia siis keskiarvosta) samalta aikaväliltä. (Kallunki ym. 2011, 62.)

Kahden instrumentin saman hetken odotusarvopoikkeamat kerrotaan keskenään (molempien instrumenttien poikkeama lasketaan tietenkin omasta odotusarvostaan). Ja tällaisia kertopareja hankitaan siis monia eri ajoilta tarkasteltavaksi. Poikkeamaparien muodostamat tulot lasketaan sitten yhteen. Tämä summa jaetaan määrällä otoskoko-1. Näin on saatu keskimääräinen poikkeamien tulo eli kovarianssi. Luonnollisesti laskutoimituksen voi tehdä kaavoilla kerralla, kunhan sulkerit ovat hallinnassa tai mielellään esimerkiksi Excel-ohjelma käytössä. (Taanila 2013.)

Kovarianssin ollessa positiivinen liikkuvat tuotot samaan suuntaan, ja negatiivinen kovarianssi tarkoittaa vastakkaisiin suuntiin liikkumista. Kovarianssi saa kaikenlaisia arvoja. Kahdesta eri aineistosta laskettuja kovariansseja ei voi siis heti verrata. Siksi tehdään standardisointi, ja muutetaan kovarianssi korrelaatiokertoimeksi. (Kallunki ym. 2011, 62–64.)

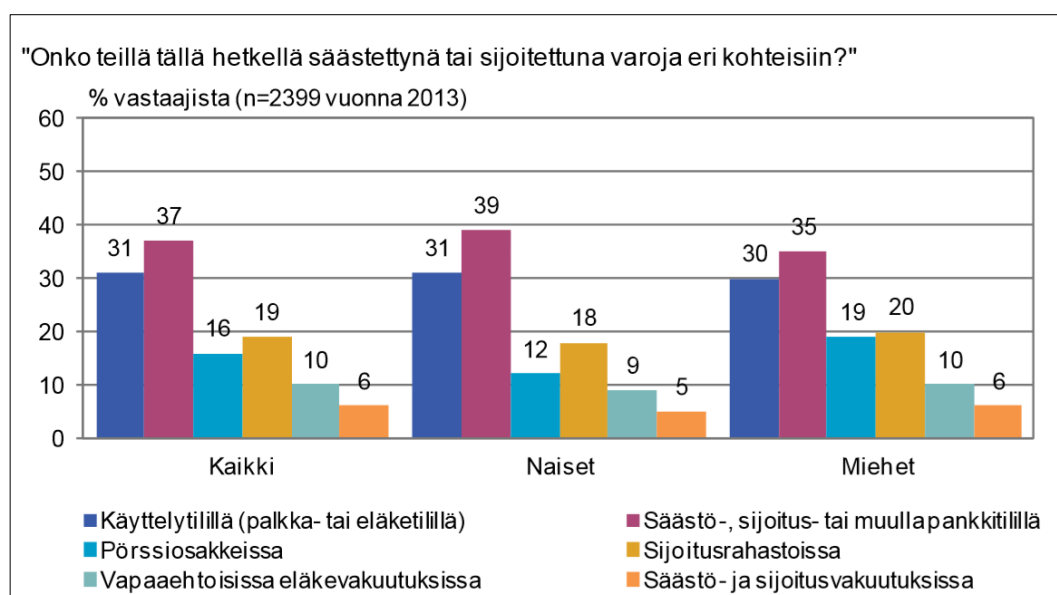
Korrelaatiokerroin saadaan seuraavasti: selvitetty kovarianssi jaetaan tarkastellun kahden instrumentin (joista kovarianssi on ensin laskettu) keskihajontojen tulolla (Taanila 2013). Keskihajonta oli lopputulos riskistä puhuttaessa kerrotussa piirakka-laskennassa.

Korrelaatiokerrointa ilmaistaan lukuvälillä -1–1. Täydellinen riippumattomuus on korrelaatio 0. Täydellinen riippuvuus sitten taas -1 tai +1. Mitä alhaisempi korrelaatio, sitä parempi sijoituksiin liittyen. Ihanteellisesti päästäisiin alle nollan, mutta sijoitusmaailmassa yleensä saa olla tyytyväinen, kun korrelaatio on selvästi alle yhden. (Erola 2012, 141.)

2.3 Suomalaiset sijoittajina

Finanssialan Keskusliitto suoritti keväällä 2013 tutkimuksen suomalaisten säästämisestä, luotonkäytöstä ja maksutavoista. Aineistossa on vastaukset 2 399 ihmiseltä, jotka ovat 15–74 -vuotiaita. FK:n mukaan otoskoko on tarpeeksi iso, jotta aineistosta saadaan myös taustaryhmittäistä vertailua. Tutkimus tehtiin haastattelun puhelimitse. (Finanssialan Keskusliitto 2013.)

Kuviosta 3 näkyy, kuinka suomalaisilla on edelleen pankkitileillä eniten varoja verrattuna muihin mahdollisiin sijoituskohteisiin. Naisten ja miesten varojen jaon erot eivät ole kovin suuria, vaikka selkeästi on nähtävissä miesten suurempi kiinnostus osakesijoittamiseen.

Kuvio 3. Naiset ja miehet säästäjinä ja sijoittajina 2013 (Finanssialan Keskusliitto).

FK:n tekstiraportissa kerrotaan lisää rahastoihin ja osakkeisiin sijoittamisesta. Molemmat yleistyvät selkeästi vasta 25 ikävuoden jälkeen. Rahastosäästäminen on laajemmin eri-ikäisten ihmisten sijoitusmuoto. Osakesijoittamisen osuuden sanotaan olevan keskimääräistä korkeampaa, osakesijoittajien ryhmässä siis tarkastellen, 50–54 ja 60–64 -vuotiailla. (Finanssialan Keskusliitto 2013.)

Osakkeet jossain määrin suosittuna sijoitusmuotona eläkeikää lähestyvillä tuntuu ehkä äkkiseltään yllättävältä. Vanhemmat ikäluokat ovat edustettuina kuitenkin myös toisen sijoituskohteen luokan sisällä: maa- ja metsäomaisuuteen sijoittavia on eniten 65–69 -vuotiaissa. (Finanssialan Keskusliitto 2013.)

Maat ja metsät ovat reaaliomaisuutta. Suomalaisten suosituin reaaliomaisuus ja varallisuuden muoto lienee kuitenkin luonnollisesti oma asunto tai talo. Näitä tuskin millään tavoin mielletään vaihtoehtosijoittamisiksi, vaikka opinnäytetyön alussa esitellyn termimääritelmän mukaan koti sellaiseksi voitaisiin myös mieltää. Seuraavaksi siirrytään työhön valittuihin vaihtoehtokohteisiin.

3 JALOMETALLIT JA -KIVET

Vaihtoehtosijoittamisella viitataan useimmin omaisuuteen muissa kohteissa kuin käteisessä, osakkeissa tai joukkovelkakirjoissa (Rotblut 2013). Tähän liittyen siis esimerkiksi aiemmassa luvussa mainitut asunnot ovat määritelmän mukaan vaihtoehtosijoittamista: niissä ei olla ainakaan pörssin arvopaperimarkkinoilla liikenteessä.

Ennen taiteen ja korujen vaihtoehtosijoittamisalueeseen siirtymistä käsitellään kultasepäntiikkeen toimintaan tiiviisti kytköksissä olevia kohteita eli jalometalleja ja jalokiviä. Niistä puhutaan niin fyysisen eli oston kautta kuin myös huomioiden epäsuorempia sijoitustapoja. Kulta ja muut jalometallit aloittavat.

3.1 Jalometallit vaihtoehtosijoituskohteena

Käsite jalometallit ei ole itse asiassa ihan kiveen hakattu. Vanhastaan jalometalleiksi on laskettu kulta, hopea sekä platina, ja jalometallien yksinkertaisin kuvailu on, että ne eivät normaalioloissa ja -lämpötiloissa hapetu. (Vaissi & Huovinen 2007, 22.)

Nykyisin jalometalleista kunnolla puhuttaessa on niitä yhteensä itse asiassa 8. Helposti muistettava on niin sanottu kolmen joukko: kulta, hopea ja platinametallit. Mielenkiintoisesti ja oikeastaan luonnollisesti jalometallit ovat toisissaan kiinni olevana joukkona alkuaineiden jaksollisessa järjestelmässä. Hopea (Ag) ja kulta (Au) ovat vertikaalisesti päällekkäin ryhmässä 11. Niiden vieressä ovat sitten taulukon katsojan silmistä vasemmalla, horisontaalisesti, platinametallit. Hopean vieressä ovat kevyemmät platinametallit eli rutenium (Ru), rhodium (Rh) ja palladium (Pd). Kullan vieressä edellä mainittujen alla ovat sitten painavimmat eli osmium (Os), iridium (Ir) ja platina (Pt). Monelle saattaa platinametalleista muut kuin platina ja palladium olla aivan outoja. (Vaissi & Huovinen 2007, 13–14.)

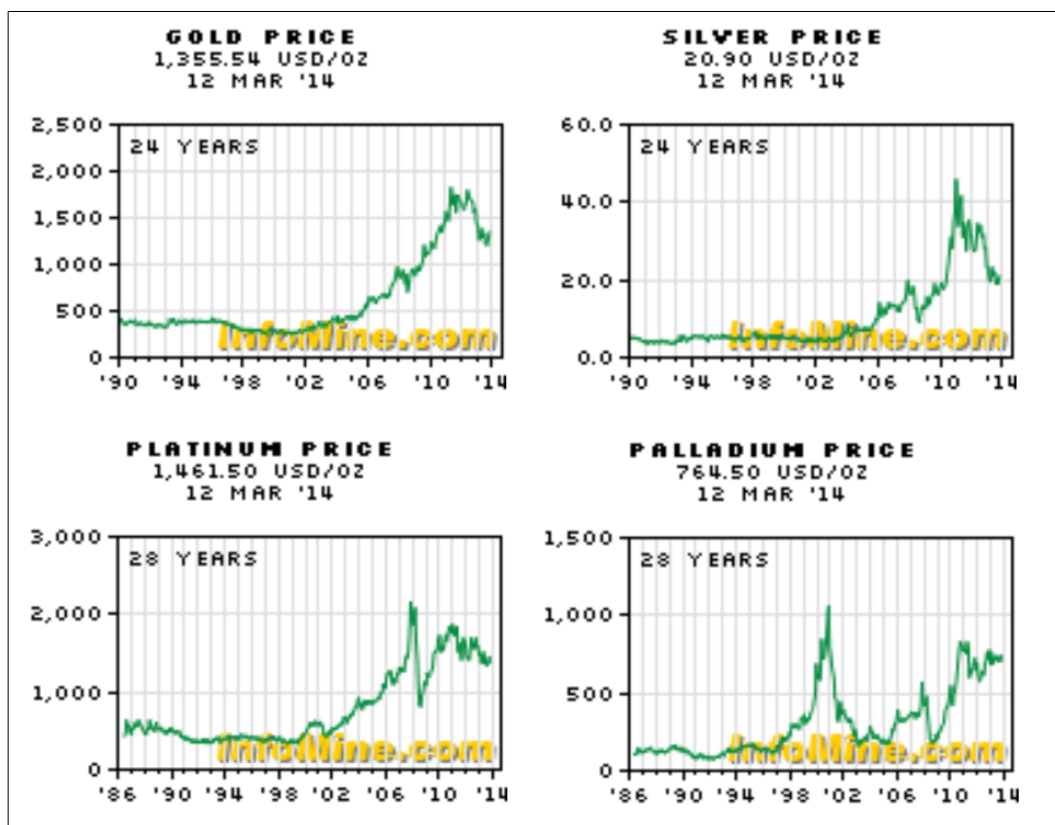
Tarkemmin jalometalleja kuvaillessaan ovat Vaissi ja Huovinen muodostaneet seuraavan listan:

Voidaan sanoa, että jalometallit ovat

- metallisia alkuaineita
- hapettumattomia normaalilämpötilassa ja -olosuhteissa
- kemiallisilta ominaisuuksiltaan kestäviä
- luonnossa myös metallisessa muodossaan
- erinomaisia sähkönjohteita
- erinomaisia lämmönjohteita
- harvinaisia
- harvinaisuutensa vuoksi yleensä kalliita
- helppoja kiillottaa. (Vaissi & Huovinen 2007, 22.)

Viimeisin kohta paljastaakin jo vähän sitä, että Vaissin ja Huovisen kirja on *Kultasepän aineoppi ja ammattikemia*. He kehuvat, kuinka kultasepän kannalta jalometallien tärkeimpiä ominaisuuksia ovat kestävyys, väri ja kiillotettavuus. Lisäksi harvinaisuus ja kalleus ovat toki myös hyödyllisiä. Tämä liittyy asiakkaiden mieltymyksiin. Platinametalleista korunvalmistukseen käytetään vain platinaa ja palladiumia: muita neljää platinametallia käytetään lähinnä seosmetallina. Myöhemmin kirjassa jalometallien muista kuin korukäyttökohteista kerrotaan mielenkiintoisia asioita, jotka mainitaan myös tässä työssä muilla lähteillä täydennettynä. (Vaissi & Huovinen 2007, 22.)

Kuvio 4 esittelee neljän tunnetuimman jalometallin hintakehityksen historiaa. Huomioitava on, että kullalla ja hopealla näkyvissä on 24 aiempaa vuotta kun taas tunnetuimmille platinametalleille Infomine antaa jopa 28 vuoden historiakäyrät. Kuviota katselemalla huomataan muun muassa, kuinka platina on parhaimpina hetkinään ollut suurin piirtein 100 kertaa niin kallista unssihinnaltaan kuin hopea. Tunnetuimpien jalometallien hinnoissa on isoja eroja.

Kuvio 4. Kulta, hopea, platina ja palladium, hintahistoriaa 1990 ja 1986 lähtien, USD/Oz (InfoMine).

3.1.1 Kulta

Kultaan sijoittamisesta on monia mielipiteitä. Opinnäytetyössä jo aiemmin esiteltiin kullan ja hopean sijoitusoppaan kirjoittanut herra Maloney. Hänellä omassa ja hoitamissaan salkuissa on yli puolet varoista sijoitettu jalometalleihin (Maloney 2011, 218).

Kuitenkin esimerkiksi sijoitusmaailmassa paljon kunnioitettu B.G. Malkiel on kullasta aivan eri mieltä kuin Maloney. Hänen mukaansa kullan riski on huomattava. Tämä vaikuttaa yllättävältä, ja toivon Malkielin viittaavan tällä lähinnä kullin kanssa lyhyellä ajalla pelaamiseen. Hän sanoo lisäksi, että tuottoa on mahdoton ennustaa. Tuottoja tulee kuulemma lähinnä ”keinotteluhuumien sattuessa, kunhan suurempia typeryksiä löytyy”. Malkiel tunnistaa ilmiön, että kullan ”uskotaan suojaavan tuomiopäivältä ja hyperinflaatiolta”. Lopuksi hän sentään tunnus-

taa, että kulta saattaa olla hyödyllinen lisä ja tasapainottaja hajautettuun salkkuun. (Malkiel 2012, 303.)

Lisäksi sijoittajamestari Warren Buffett on jo kauan kritisoinut kultaa. Hänen mukaansa kulta ei tuota mitään, se vain on. Paljon järkevämpää olisi sijoittaa asioihin, jotka tarjoavat tuottomahdollisuutta, eli esimerkiksi yrityksiin, maataloihin ja kiinteistöihin. (Buffett 2012.)

Joka tapauksessa, kuten kuviosta 4 näkyy, kullan hinta nousee välillä aika jyrkästi.

Kulta on kemialliselta merkiltään Au. Tämä tulee latinan sanasta *aurum*, jolla tarkoitetaan aamunkoiton loistetta. Kulta pehmeä ja erittäin taottava metalli. Se lisäksi venyy aika mielenkiintoisesti: grammasta kultaa voitaisiin vetää kahden kilometrin lanka. Tähän mennessä maailmassa kultaa on kaivettu 174 100 tonnia. Tuo määrä mahtuu kuutioon, jonka sivun pituus on 21 metriä. Kultaa säilytetään keskuspankeissa kultavarantoina, mutta selkeästi yli puolet uudesta kaivetusta kullasta saa loppumuotonsa koruina. Puhdas kulta olisi liian pehmeää korussa, joten käytetään metalliseoksia, joissa on lisänä esimerkiksi hopeaa, kuparia tai palladiumia. (Vaissi & Huovinen 2007, 46–58; World Gold Council 2014 a.)

Sijoituskullan ja korujen lisäksi metallilla on myös muita käyttökohteita. Kultapalkinnot ja -mitalit tulevat helposti koruistakin jo hieman mieleen. Lisäksi elektroniikassa kulta on paikoin hyvin käyttökelpoinen muun muassa korroosiovastustuskykynsä ansiosta. Pieniä määriä kultaa löytyy helposti esimerkiksi kännyköistä ja tietokoneista. Paljon isompia määriä per kone löytyy sitten avaruusaluksista, joiden suhteen koneiston toimivuus on ehdottoman pakollista. Kulta on tuossa suhteessa luotettava valinta. (Vaissi & Huovinen 2007, 50–51; King 2014 a.)

Vanhastaan kultaa on käytetty myös kultahampaissa, ja lisäksi sillä voidaan hoitaa erilaisia sairauksia kuten reumaa. Lehtikultausta saatetaan käyttää prameissa rakennuksissa ja muissa paikoissa. Kulta heijastaa 98 % auringon säteilystä. Avaruusmatkoilla koneiston toimivuuden varmistamisen lisäksi kultaa käytetäänkin auringolta suojautuessa niin itse aluksen pinnalla kuin esimerkiksi astronautin kypärässä. Kulta heijastaa myös muiden lähteiden lämpöä, joten se on kätevä lisä

ihan maan pinnalla käytettävissä lasissa: rakennus pysyy viileänä kesällä mutta lämpimänä talvella. (Vaissi & Huovinen 2007, 50–51; King 2014 a.)

Karaattia käytetään kultaseoksen pitoisuusmittana tarkoittaen 1/24 seoksesta. Helppommin hahmotettava ja leimoissakin käytettävä ilmaisu on promillet. Esimerkiksi 12 karaatin kultaseoksessa on kultaa 500 promillea. Yleisimmin koruissa käytetyssä seoksessa on 14 karaattia kultaa eli promilleina 585. Suomessa saa jalometallituotteena valmistaa ja myydä seoksestaan vähintään 375 promillen (9 karaatin) kultatuotteita. (Vaissi & Huovinen 2007, 53–54; L 1.12.2000/1029, 3 §.)

Kulta on suosituin jalometallien sijoituskohte ainakin eri sijoitustuotetarjoajien määrällä mitattuna. Erilaisia tapoja sijoittaa kultaan ovat esimerkiksi seuraavat:

- Kolikot ja harkot
 - Pörssinoteeratut rahastot eli ETF:t
 - Futuurit ja optiot
 - Warrantit
 - Kultatilit (tilillä rahan sijasta kultaa tilin tarjoajan holvissa)
 - Kultasäästötilit (esim. summa kuukaudessa sisään, muuten sama kuin yllä)
 - Kultayritysten osakkeet
 - Kultasertifikaatit
 - Kultaan sijoittavat rahastot
 - Strukturoidut tuotteet (esim. korkoinstrumentti ja johdannainen yhdistettynä)
- (World Gold Council 2014 b.)

Sijoituskullalla on yksi selkeä etu verrattuna muihin jalometalleihin. Se on verotonta. Verohallinnon sivuilla sanotaan seuraavasti:

Sijoituskullan myynti, välitys, yhteisöhankinta sekä maahantuonti ovat verotonta. Välityksen verottomuus koskee sekä myynti- että ostovälitystä. Verotonta on myös sijoituskullan omistus- tai saamisosoikeuden luovuttamista koskevan sopimuksen myynti ja välitys. Verottomuus koskee siten myös muun muassa sijoituskultaan kohdistuvia kultatilejä, kultalaina ja -vaihtosopimuksia sekä futuuri- ja termiinisolopimuksia. (Verohallinto 2014 b.)

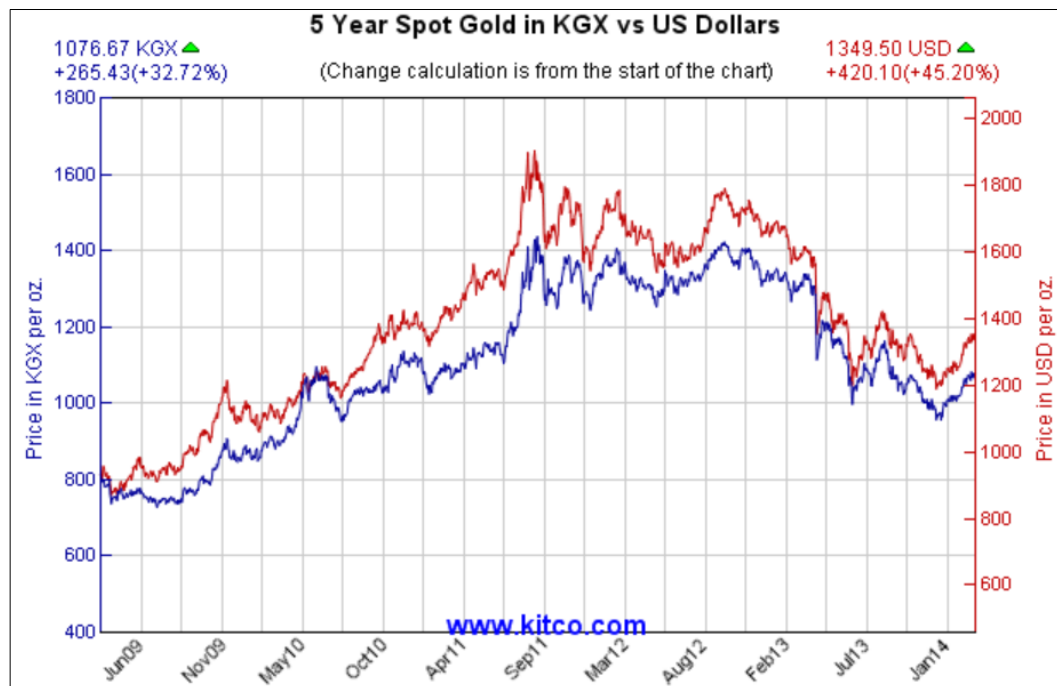
Sijoituskultaa verohallinto määrittelee seuraavasti. Kultakolikoista sijoitustavaraksi hyväksytyjen kolikkojen kultapitoisuuden tulee olla vähintään 900 tuhannesosaa. Lisäksi niiden tulee olla vuoden 1800 jälkeen lyötyjä, ja vaatimuksena on vielä se, että ne ovat tai ovat ainakin olleet laillisia maksuvälineitä alkuperämaassaan. Kolmas kolikkoihin liittyvä rajoitus tuo mieleen keräilyharvinaisuuksien harrastajat (ja heidän todennäköisen ärtymyksensä): verottomiksi hyväksytyjen kolikko-

jen tavanomainen myyntihinta saa olla enintään 80 % suurempi kuin kolikon kullan käypä markkina-arvo. (Verohallinto 2014 b.)

Kultaharkkojen ja levyjen kultapitoisuus on verottomaksi tähdättäessä kolikkojen pitoisuutta korkeampi: 995 tuhannesosaa. (Verohallinto 2014 b.)

Yksittäisten kansalaisten kultahamstraamisen (fyysisesti tai toisin, vaikkakin etenkin fyysisesti seuraavaan ajatukseen liittyen) verovapaus tuntuu kiltiltä, ja tuo samalla mieleen Aamulehdessä 11.11.2013 vierailevana kirjoittajana kullasta kerotovan Sakari Puiston kirjoituksen *Oma kulta on kaukana*. Siinä Puisto kommentoi Suomen Pankin julkaisua, jonka mukaan Suomen 49 tonnin kultavarannoista Suomessa säilytettävänä on ainoastaan 2 tonnia. Muuten kultaa on Britannian, Ruotsin, Yhdysvaltojen ja Sveitsin keskuspankkien säilytettävänä. Puisto huomioi varsinkin Suomen Pankin mainintaa, jonka mukaan enintään puolet Suomen kullasta on ollut sijoitustoiminnassa mukana. Puolet kullasta on Britannian keskuspankillä säilössä. (Puisto 2013.)

Tuo puoletkin Suomen kullasta saattaa olla Puiston mukaan liikaa. Hän kirjoittaa, että London Bullion Market Associationin (kultapankkien ja alan toimijoiden yhteenliittymän) järjestelmä vaikuttaa äärimmilleen vivutetulta. Puisto kertoo, kuinka joidenkin arvioiden mukaan paperikultaa on jopa satakertaisesti enemmän kuin fyysistä kultaa. Paperikullalla hän viittaa allokoimattomiin tileihin (joilla ei ole korvamerkittyä kultaa) ja etenkin kullan johdannaisiin kuten esimerkiksi futuureihin. Paperikullan ongelmat alkanevat paljastua etenkin, jos vaatimuksia niiden takana olevasta fyysisestä kullasta aletaan esittää laajasti. Puisto lopettelee mietteisiin, kuinka länsimaisten keskuspankkien ilmoittamalla kultavarannoilla ei välttämättä ole fyysistä kultaa katteenaan täysmääräisesti, ja kultasaamisiin liittyy ehkä riskejä takaisinmaksusta. (Puisto 2013.)

Kuvio 5. Kitco Gold Index KGX 2009–2014 (Kitco).

Oman mielenkiintoisen näkökantansa kullan hinnan seurailuun antaa Kitcon kultaindeksi, joka näkyy kuviossa 5. Yleensä kullan hintaa seurataan Yhdysvaltojen dollareissa. Kuitenkaan dollari ei ole mikään muuttumaton mitta. Kun dollari vahvistuu, näyttää kullan hinta alenevan. Ja kun dollari heikentyy, näyttää kullan hinta nousevan. Tietenkään kullan vaihtelevat arvostukset eivät johdu vain tuosta, mutta dollarin muutokset voivat vaikuttaa ainakin osin. (Kitco 2014.)

Kitcon kultaindeksin on siis tarkoitus näyttää, ovatko kullan hinnan muutokset paljonkin heijastuksia dollarin muutoksista. Kuviossa 5 sinisellä viivalla näkyy Kitcon indeksi KGX, joka mittaa kullan hintaa seuraavan kuuden tärkeän eri valuutan korin avulla: euro (57,6 %), Japanin jeni (13,6 %), Englannin punta (11,9 %), Kanadan dollari (9,1 %), Ruotsin kruunu (4,2 %) ja Sveitsin frangi (3,6 %). Punaisella viivalla kuviossa näkyy kullan hinta sitten dollareissa. (Kitco 2014.)

Kitco kertoo lukemaan vertailua seuraavasti. Kun esimerkiksi Kitcon KGX on menossa alas ja dollarikulta ylös, on dollari heikentynyt suhteessa muihin valuuttoihin. Kulta (yleisesti dollareissa maailmalla hinnoiteltuna) ei ole siis oikeasti

nousussa, vaikka niin saattaisi vaikuttaa. Tai sitten jos esimerkiksi KGX on alhaalla ja dollarikulta on vielä alempana, tarkoittaa tämä sitä, että kullan arvo on todellakin laskenut. Se ei ole laskenut kuitenkaan niin paljon kuin miltä näyttää dollareissa mitattuna. (Kitco 2014.)

3.1.2 Hopea

Hopea on kullan jälkeen suosituin sijoituskohde jalometalleista. Kun tarkastelee hopeaan sijoittamista mahdollistavien tuotteiden määrää, tuntuu niitä olevan yhtä paljon kuin kullalla. Tämä johtuu osin myös siitä, että kultaan sijoittavien holvitiilien ja rahastojen ylläpitäjät todella usein tarjoavat myös hopeaa valikoimissaan. Tietenkin tuo on lähinnä seuraus kysynnästä. Joka tapauksessa voidaan sanoa, että eri muotoja sijoittaa hopeaan ovat ne samat, jotka luettelolla kullan luvussa kerrottiin. (Anderson 2013; Powley 2012.)

Hopea on kemialliselta merkiltään Ag. Tämä tulee latinan sanasta *argentum*, joka viittaa loistavaan kiiltoon. Hopea on kovempaa kuin kulta, mutta esimerkiksi kuparia pehmeämpää. Verrattuna kaikkiin muihin metalleihin on hopean lämmönjohtokyky paras. Se johtaa myös sähköä parhaiten. Tuota tosin vain 5 % paremmin kuin kupari. (Vaissi & Huovinen 2007, 72.)

Hopealla on monia käyttökohteita sijoituselementtinsä lisäksi. Elektroniikkateollisuudessa sen lämmön- ja sähkönjohtokykyä voidaan käyttää hyödyksi, ja lisäksi hopean pinnalle muodostuva sulfidikerros voi olla avuksi (esimerkiksi korkeajännitesähkökoskettimet eivät takerru toisiinsa). Aurinkoenergiateollisuudessa hopealla on paikkansa juuri lämmön- ja sähkönjohtokykynsä kanssa. Kemianteollisuudessa hopea voi toimia katalyyttinä eli tapahtumien nopeuttajana. Toisaalta mootoreissa hopea lisänä auttaa lämpötilojen kestossa ja kitkan vähentämisessä. (Vaissi & Huovinen 2007, 73–74; Ferré 2014.)

Koneissa hyödyllisten ominaisuuksiensa lisäksi hopea on antibakteerista ja käytökelpoista osa-aineena esimerkiksi vesiputkien liitoksissa. Antibakteerisuus on hyödyksi myös vaikkapa vedenpuhdistimissa ja sairaalapintojen ja -välineiden osana. Tutuimmat hopean käyttökohteet ovat kuitenkin luonnollisesti hopeakorut

ja -mitalit sekä hopea-astiat ja hopeiset ruokailuvälineet. (Vaissi & Huovinen 2007, 73–74; Ferré 2014.)

Hopeaseoksen pitoisuusmitta ei ole karaatti vaan luoti, jolla tarkoitetaan 1/16 seoksesta. Kuitenkin selkeästi useimmiten käytetään promilleilmaisua. Yleisin koruissa käytetty hopeapitoisuus on 925 promillea. Tätä kutsutaan sterlinghopeaksi (ja muualla nimikkeellä *standard silver*). Myös ruokailuvälineitä valmistettaessa hopeapitoisuus on korkea: 830–835 promillea. (Vaissi & Huovinen 2007, 76–77.)

Hopeisissa sijoituskolikoissa ja laatoissa hopeaa on yleensä mahdollisimman paljon. Esimerkiksi 999 promillea. Yleisesti ottaen hopeaan törmää Suomessa kaikissa muodoissaan aika korkeina pitoisuuksina, sillä Suomessa hopeisina jalometallituotteina saa valmistaa ja myydä vain tuotteita, joissa on vähintään 800 promillea puhdasta hopeaa. (Vaissi & Huovinen 2007, 76; L 1.12.2000/1029, 3 §.)

3.1.3 Platina

Platina on kalliimpaa kuin kulta. Joinain hetkinä kulta voi nousta arvostuksissa melkein rinnalle, mutta tämä johtuu yleensä villityksistä.

Platinakorut ovat kalliita niin materiaalinsa takia kuin myös siksi, että platinakorun valmistus on noin 30 % kalliimpaa kuin kultakorun. Valmistus on hankalampaa. Tämä on yksi syy siihen, miksi kultasepät ja vaikkapa viimeaikoina yleistyneet pelkästään kullan ostoon keskittyneet liikkeet ostavat tosiaan yksityishenkilöiltä vain kultaa. Muut materiaalit eivät maksaisi itseään takaisin kovin äkkiä jatkokäsittelyissä. (Vaissi & Huovinen 2007, 35; Luoma-aho 2013.)

Platina on metallina hyvin sitkeä ja toisaalta taipuisa. Platina ei tummu missään olosuhteissa. Tuo on yksi syy, miksi se on ollut suosittu esimerkiksi kivellisissä koruissa. (Vaissi & Huovinen 2007, 31 & 37.)

Ajatellen platinan arvokkuutta on sen nimi hieman huvittava. Espanjalaiset eivät 1500-luvulla Amerikan mantereella metalliin törmätessään pitäneet sitä edes hopean arvoisena. Espanjaksi hopea on *plata* ja platinaa kutsuttiin hopean diminutii-

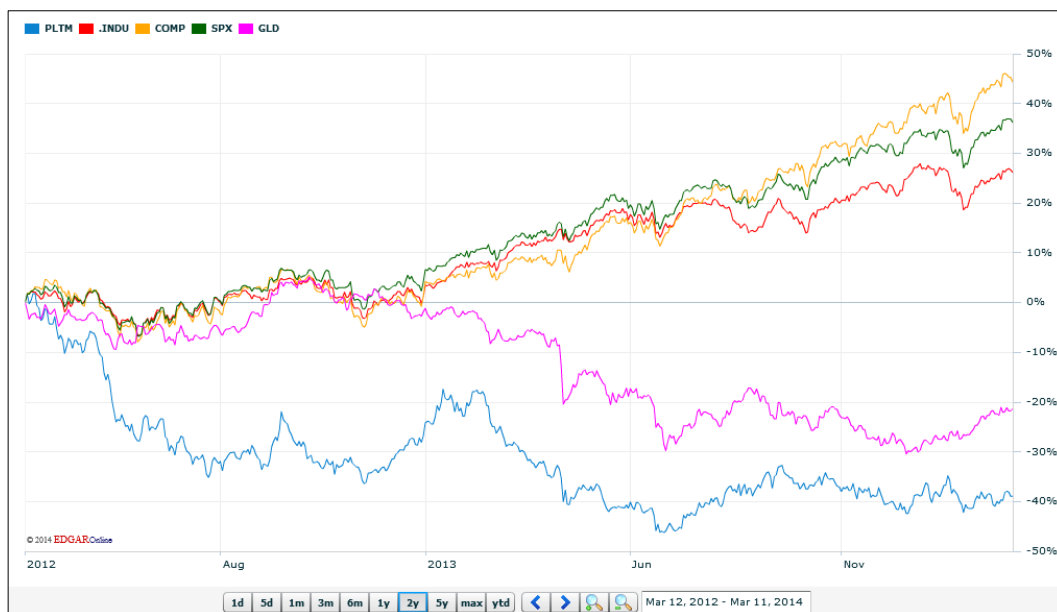
vimuodolla, eli sitä nimitettiin pikkuhopeaksi. Kuitenkin viimein 1700-luvun alussa metalli alkoi herättää Euroopassa suurta kiinnostusta. Platina kestää yli 1 700 asteen lämpöä, joten metallia ei pystytty aluksi edes sulattamaan. Vetyhappiliekkin keksimisen jälkeen tuo onnistui kuitenkin, ja 1700-luvun lopulla platinaa alettiin käyttää kuninkaallisten koruissa ja käyttöesineissä. (Vaissi & Huovinen 2007, 27–31.)

Platinasta on käytetty aiemmin yli puolet kaivetusta määrästä koruihin, mutta nykyään muihin käyttökohteisiin menee enemmän. Platinaa hyödynnetään esimerkiksi elektroniikkateollisuudessa kohteissa, joiden tulee säilyä hapettumattomina. Pienehkö osa tuotannosta menee myös hammaslääketieteellisiin ja kirurgisiin välineisiin. Platina ei aiheuta oikeastaan kenellekään allergisia reaktioita; se on hyvin hypoallerginen metalli. Kemianteollisuudessa hienojakoinen platina eli platinasieni on hyödyllinen: se imee itseensä noin 200 kertaa itseään suuremman tilavuuden kaasuja. Tämä kuulostaa äkkiseltään oudolta, koska juuri hapettumattomuus oli jalometallien ehkä kuvailevin ominaisuus. Tuo ei kuitenkaan liity kyyneleeseen kaasuja. Liiketalouden ihmisille riittänee joka tapauksessa tieto, että kemianteollisuudessa platina on hyödyllinen katalyytti. (Vaissi & Huovinen 2007, 31–33; Dutram 2013.)

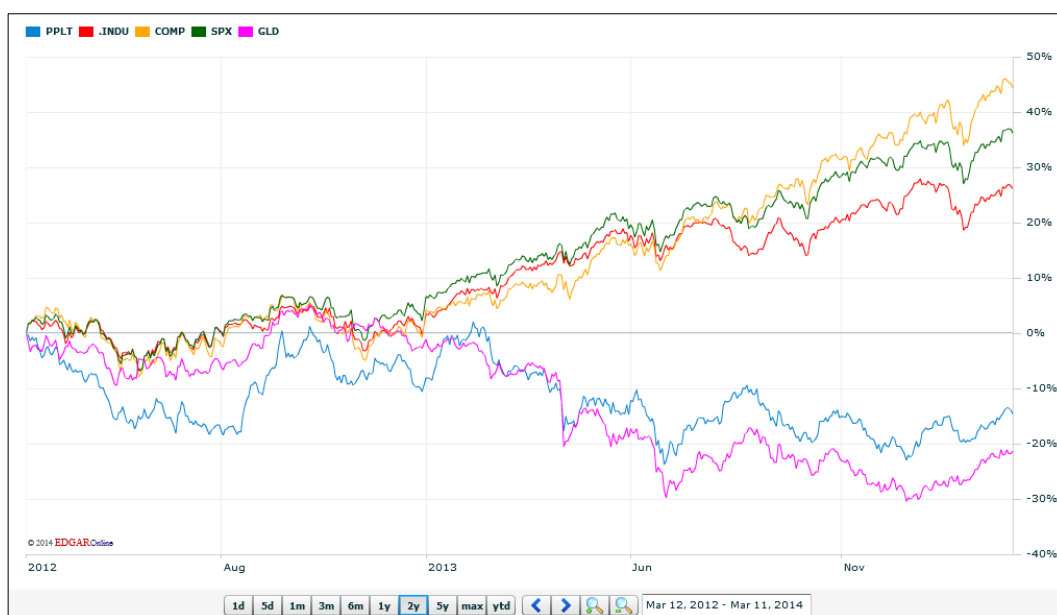
Viime vuosina tärkeimmäksi platinan käyttäjäksi on kuitenkin noussut autoteollisuus. Sen osuus kokonaiskäytöstä on platinakysynnässä jo noin puolet. Platinaa käytetään autojen katalyyttipuhdistimissa. Ajatellen autojen päästörajoitusten nousua, tulee platinan kysyntä kasvamaan. (Dutram 2013; Brodrick 2013.)

Platinan kysyntä sijoituskohteena onkin kasvanut. Platinaan voi sijoittaa kaikilla samoilla instrumenteilla, jotka lueteltiin kullan luvussa. Platinasta tehdään siis fyysisesti sijoitettaville kolikoita ja harkkoja, ja toisaalta esimerkiksi platina-ETF:iä on lanseerattu. Ja johdannaisia tunnetusti tehdään aikalailla kaikesta muutenkin. Platinatilejä eli holvisäilytystä tarjotaan useassa paikassa maailmalla, mutta platinasäästötilejä (jotka periaatteessa lähes sama asia kuin platinatilit) tarjotaan hieman harvemmin, selkeästi lähinnä Japanissa (Johnson Matthey 2014).

Kuviossa 6 on yksi esimerkki platinaan liittyvästä ETF:stä: ISE Global Platinum Index First Trust. Kyseinen pörssinoteerattu rahasto sijoittaa platinayhtiöihin. Kuviossa näkyy, että perusindeksit huitelevat korkeimmalla. Kuvion perusindeksit ovat Dow Jones Industrial, Nasdaq Composite ja S&P 500. Tämän platina-ETF:n suhteen jopa kuviossa vaaleanpunaisella näkyvä kulta-ETF (GLD) olisi ollut parempi sijoitus viimeisen 2 vuoden aikana.

Kuvio 6. Platinayhtiöihin sijoittava ISE Global Platinum Index First Trust (PLTM), 2012–2014 (Nasdaq).

Kuvio 7. Platinan hintaa seuraava ETFS Physical Platinum Shares (PPLT), 2012–2014 (Nasdaq).

Kuviossa 7 on toinen esimerkki platinaan liittyvästä ETF:stä: ETFS Physical Platinum Shares. Tämä rahasto seuraa platinan hintaa platinayhtiöiden sijaan. Kuviossa 7 ovat mukana samat vertailuindeksit kuin kuviossa 6: Dow Jones Industrial, Nasdaq Composite, S&P 500 ja kulta-ETF GLD. Tämä toinen platina-ETF vuorostaan suoriutui viimeisen parin vuoden aikana ensimmäistä platina-ETF:ää paremmin. Kulta-ETF tuli jopa lopulta peitottua. Kannattaa siis huomioida, mihin haluaa sijoitusinstrumentin keskittyvän: niillä on erilaisia kulkua.

Platinan hinta oli nousemassa aika korkeaksi ennen finanssikriisiä. Nykyinen ehkä huonohko (vaikkakin kultaa parempi) hinta johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että platinaa, kuten muitakin platinametalleja, on kertynyt varastoihin finanssikriisin aikana (Harvey 2013).

3.1.4 Palladium

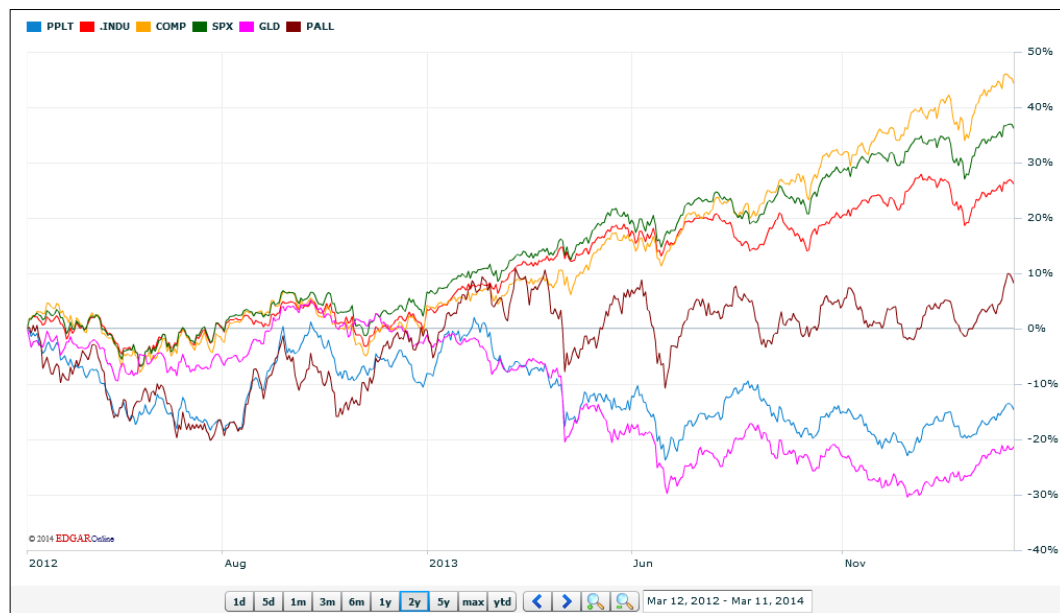
Palladium on toinen yleinen platinametalli. Se on platinaa edullisempaa. Palladium on pehmeäköä ja väriltään jopa platinaa valkoisempaa. Lisäksi sen ominaispaino on vain puolet platinan painosta. Palladium on useimmille tuttu, tietäen tai vain käyttäen, valkokullasta. Palladium löydettiin 1800-luvun alussa. Nimensä se sai samoihin aikoihin löydetyistä asteroidi Pallaksesta. (Vaissi & Huovinen 2007, 28 & 41–43.)

Palladiumia käytetään siis koruteollisuudessa kullan seosmetallina. Lisäksi sitä voidaan sekoittaa platinaan, jolloin platina on helpommin muokattavissa. Palladium on tehokkaimpia katalyyttejä hydrausprosessissa (kun vetyä yhdistetään orgaanisiin aineisiin): se saadaan imemään vetyä itseensä jopa 900-kertaisesti tilavuuteensa nähden. Palladiumin käyttökohteet ovat itse asiassa aika samanlaisia kuin platinalla. Palladiumia käytetään edellä mainittujen lisäksi muun muassa sähkökosketimissa, hammaslääketieteessä, kirurgian välineissä ja antimagneettisissa kellonosissa. (Vaissi & Huovinen 2007, 43.)

Huomioitavin palladiumin käyttökohde liittyy kuitenkin selkeästi autoihin ja katalysaattoreihin, aivan kuten platinallakin. Palladiumin kysynnässä autoteollisuus vastaa nykyään yli puolesta. (Vaissi & Huovinen 2007, 43; Brodrick 2013.)

Palladium on sijoituskohteena vaihtoehtoiltaan oikeastaan yhtä laaja kuin platina. Eli hahmottavammin sanottuna palladiumiin voi sijoittaa kaikilla samoilla instrumenteilla kuin kultaan, hopeaan tai platinaan. On palladiumkolikoita ja -harkkoja. Suomestakin näitä saa esimerkiksi K.A. Rasmussenilta. Ja palladiumiin liittyviä ETF:iä tarjotaan maailmalla kuten myös futuureja ja optioita. Yhdessä kohdassa palladium kuitenkin eroaa: ulkomailta löytyy kyllä palladiumin holvitilejä (esimerkiksi BullionRock), mutta säästöohjelman holvitilejä ei tuntunut löytyvän. Säästötilit taisivat olla platinametalleihin liittyen suosittuja lähinnä Japanissa ja siis vain platinan kanssa. Platina on Japanissa kaikin puolin pidetty (Vaissi & Huovinen 2007, 32; Johnson Matthey 2014).

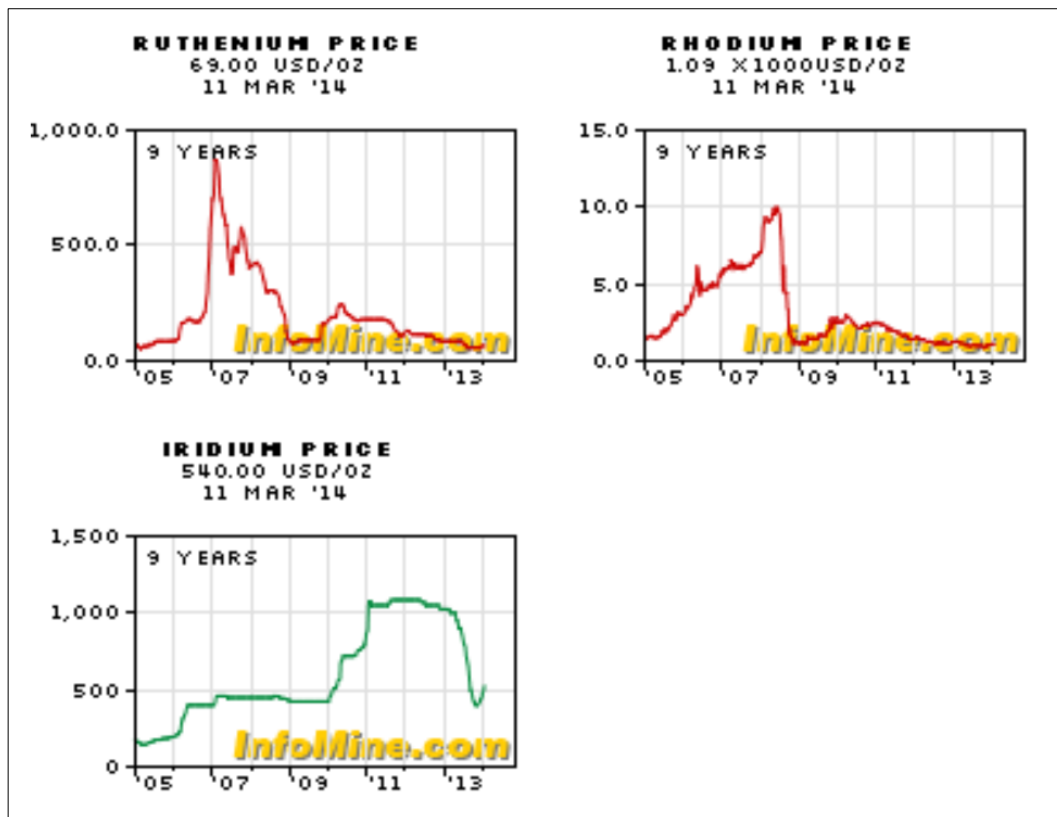
Kuviossa 8 nähdään palladiumin hintaa seuraava ETFS Physical Palladium Shares (PALL). Kuvio on itse asiassa sama väreiltään kuin platinan hintaa seuraava platina-ETF:ää tarkasteltaessa. Palladium-ETF on vain lisänä. Kuviossa palladium-ETF:ää verrataan seuraaviin: Dow Jones Industrial, Nasdaq Composite, S&P 500, kulta-ETF GLD ja platinan hintaa seuraava PPLT. Palladium-ETF on viimeisen 2 vuoden ajanjaksolta noussut lopulta hiljan taas plussan puolelle. Kultaan tai platinaan sijoittavat ETF:t eivät menestyneet niinkään.

Kuvio 8. Palladiumin hintaa seuraava ETFS Physical Palladium Shares (PALL), 2012–2014 (Nasdaq).

Kullan ja hopean lisäksi platina ja palladium ovat ainoat jalometallit, joille on Suomen laissa annettu säädös vähimmäispitoisuudesta. Jalometallituotteena saa valmistaa ja myydä tuotteita, joissa on platinan suhteen vähintään 850 promillea platinaa seoksesta. Palladiumin suhteen luku on alempi: 500 promillea palladiumia seoksesta. (L 1.12.2000/1029, 3 §.)

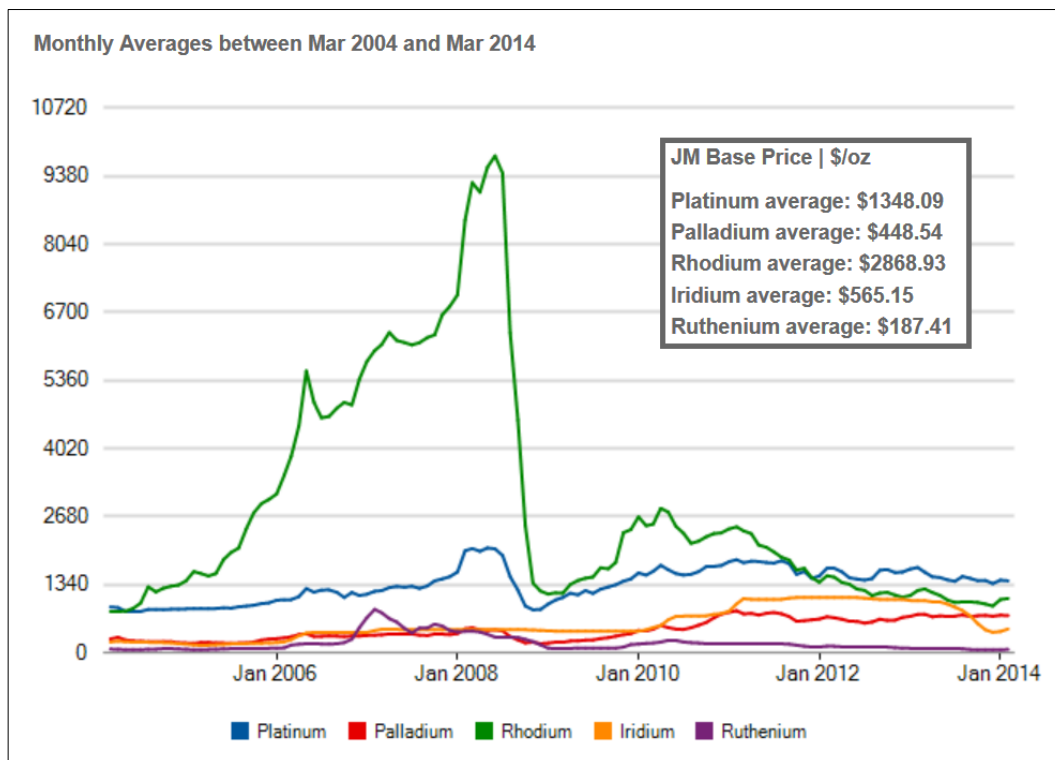
3.1.5 Muut platinametallit

Kuvio 9. Rutenium, rhodium ja iridium, hinnat 2005–2014, USD/Oz (InfoMine).

Kuviossa 9 näkyvät rutenium, rhodium ja iridium hintahistorioineen. Näiden lisäksi harvinaisempiin platinametalleihin kuuluu osmium. Sen hintaa ei edes seurata oikeastaan missään kuvaajia tarjoavassa paikassa. Osmium on maksanut periaatteessa muuttumatta noin vuodesta 2003 lähtien 400 dollaria unssilta (Bell 2012; Virtual Wall Street 2012.)

Kuvio 9 on mielenkiintoinen enimmäkseen siksi, että siitä mikään metalli ei valtaa yksinään kaikkea huomiota, kuten tapahtuu kuviossa 10, joka esittelee platinametalleja yhdessä.

Kuvio 10. Osmiumia lukuun ottamatta kaikkien platinametallien kuukausikeskihinnat viimeisen 10 vuoden ajalta sekä koko ajanjakson keskihinnat (Johnson Matthey).

Rhodium on aiemmin mielletty kalleimmaksi platinametalliksi (Vaissi & Huovinen 2007, 43). Kuitenkin komean laskun jälkeen on sen hinta tällä hetkellä alle 1 000 dollaria unssilta. Se on siis nyt platinaa halvempaa. Platinametalleista rhodiumin arvostus otti eniten iskua metallien kertyessä varastoon finanssikriisin aikana (Harvey 2013).

Lisäksi rhodiumin pääkäyttäjä autoteollisuus katalysaattoreineen alkoi vähentää tarvitsemaansa rhodiumin määrää metallin hinnan noustua 2003–2008 järjettömästi. Autoteollisuus on vastannut yli 80 % rhodiumin kysynnästä. Muuten metalleja on käytetty lähinnä seoksissa tuomassa lisäkovuutta: rhodium on platinaa ja palladiumia kovempaa. (Vaissi & Huovinen 2007, 43–44; Harvey 2013.)

Rhodiumin löysi 1800-luvun alussa itse asiassa sama mies, joka löysi palladiumin: William Hyde Wollaston. Useat rhodiumyhdisteet ovat ruusunpunaisia, ja

rhodiumin nimi juontuu kreikan ruusua tarkoittavasta sanasta. (Vaissi & Huovinen 2007, 28.)

Rhodiumiin voi sijoittaa fyysisesti, tosin lähinnä ulkomailla (Burgess 2010). On myös tarjolla rhodiumtilejä. Nämä ovat kuitenkin joukkotilejä, eli materiaali pidetään holvissa allokoimattomasti. Tällaisten tilien tarjoajina löytyvät ainakin seuraavat yhtiöt: International Metals Trading & Investments Ltd. sekä Kitco Metals Inc. Kitcolla tilinavaushakemusta katsellessa löytyy lomakkeesta alasvedolla oman sijainnin maiden vaihtoehtoista myös Suomi. Tuskinpa kukaan niin paljon rhodiumista silti tuolla sijoitusvaihtoehdolla haaveilee, että Amerikan mantereelta tilin avaisi. Analyytikkojen hehkutusta rhodiumin paluusta uskoessaan löytyy etsimällä muitakin vaihtoehtoja (Harvey 2013).

Rhodiumia kaivavien yhtiöiden osakkeiden ostoa ei tosin oikein onnistu ainakaan vain rhodiumiin tähdäten: muita platinametalleja kuin platinaa tai palladiumia saadaan kaivosten sivutuotteena (Burgess 2010; Virtual Wall Street 2012). Rhodiumiin liittyviä johdannaisia on ilmestynyt joitain parin viime vuoden aikana (Larkin 2013). Löytyy esimerkiksi The Royal Bank of Scotlannin (konttori myös Helsingissä) tarjoama sertifikaatti.

Muita kolmea harvinaisempaa platinametallia ei sijoituskohteeseen ainakaan fyysisesti pysty hankkimaan. Ei ole tarjolla kolikoita tai harkkoja iridiumista, ruteniumista tai osmiumista. Näille jalometalleille ei kovin omia markkinoita ole muutenkaan: niitä tulee kaivoksista sivutuotteina, ja lisäksi niiden käyttötapa on enimmäkseen olla lisä metalliseoksissa. (Vaissi & Huovinen 2007, 44–46; Virtual Wall Street 2012.)

Iridium ja osmium löydettiin yhtä aikaa 1800-luvun alussa. Iridiumin nimi tulee latinan sateenkaarta tarkoittavasta sanasta (*iris*), koska metallilla oli värikkäitä suoloja. Osmium viittaa taas kreikan *osme*-sanaan, joka tarkoittaa tuoksua. Osmium ei haissut mitenkään mukavalle. Rutenium löytyi vasta 1800-luvun puolivälissä Venäjältä, johon metallin nimi viittaa. (Vaissi & Huovinen 2007, 28.)

Yksi syy, miksi ainakaan osmium tai rutenium eivät kovin helposti nosta kai ikinä suosiotaan fyysisesti säilytettävänä sijoitusmetalleina on se, että ne voivat haihduttaa pinnaltaan myrkkyjä: ruteniumtetraoksidia ja osmiumtetraoksidia. Tämä tosin tapahtuu lähinnä metallien ollessa pulverimaisessa muodossa, mutta joka tapauksessa niillä on puhtaassa muodossaan hieman riskinen maine. (Vaissi & Huovinen 2007, 45–46.)

Lisänä metalliseoksissa iridium, rutenium ja osmium ovat kuitenkin aika mainioita. Esimerkiksi kolmesta ja koko platinajoukosta kovin osmium on 10 kertaa niin kovaa kuin platina. Osmium on lisäksi tihein alkuaine. (International Platinum Group Metals Association 2014; Helmenstine 2014.)

3.2 Jalokivet vaihtoehtosijoituskohteena

Puhdasta

Miljonäärien rouvat puhelivat:

- Minä puhdistan aina timanttini konjakilla, smaragdini skottilaisessa viskissä ja helmeni Bordeaux'n valkoviinissä.
- Minä taas heitän aina likaiset koruni roskikseen. (Marttinen 2013.)

Monelle tutut jalokivet ovat ainakin timantti, sekä esimerkiksi Afrikan tähti -pelistä mieleen jääneet rubiini, smaragdi ja topaasi.

Jalokivien rahallista arvoa ajateltaessa järkevää on tarkastella kuitenkin timanteja, korundeja (eli rubiineja ja safiireja) sekä smaragdeja. Tässä opinnäytetyössä tutustutaan jalokiviin kolmessa luokassa ylläolevasti. Ennen kiviluokkien katsomista yksitellen, esitellään jalokivien kovuuksia, yleisimmät jalokiven määrittämisessä huomioitavat tutkimuskohteet sekä yleisimmät hiontamuodot.

Jalokivien kovuutta tarkasteltaessa hyvä peruspohja on Mohsin asteikko, joka näkyy taulukossa 1. Mineralogi Friedrich Mohs kehitti luokittelun noin 200 vuotta sitten, ja asteikkoa käytetään yleisesti maailmassa mineraalien kovuutta hahmotettaessa. Luokassa 1 on talkki, joka naarmuuntuu todella helposti jo kynnellä. Luokassa 10 on timantti, joka on kovin tunnettu mineraali. Tärkeää luokitteluun liittyen on ymmärtää, että luokat eivät nouse kovuudeltaan tasaisesti. Esimerkiksi luokan 9 korundi (rubiini ja safiiri) on kaksi kertaa luokan 8 topaasia kovempi kestä-

mään naarmuuntumista, mutta luokan 10 timantti on taas neljä kertaa korundia kovempi naarmutettaessa. (Amethyst Galleries Inc. 2013.)

Taulukko 1. Mohsin kovuusasteikko (Amethyst Galleries Inc. 2013; Menadue 2013).

Mohsin vertailuasteikko mineraalien naarmuuntumiskovuudesta			
Luokka	Mineraali	Todellinen kovuusvertailu	Rosiwal, hiontakovuus
1	Talkki	1	0,03
2	Kipsi	3	1,25
3	Kalsiitti	9	4,5
4	Fluoriitti	21	5
5	Apatiitti	48	6,5
6	Ortoklaasi	72	37
7	Kvartsi	100	120
8	Topaasi	200	175
9	Korundi	400	1 000
10	Timantti	1 600	140 000

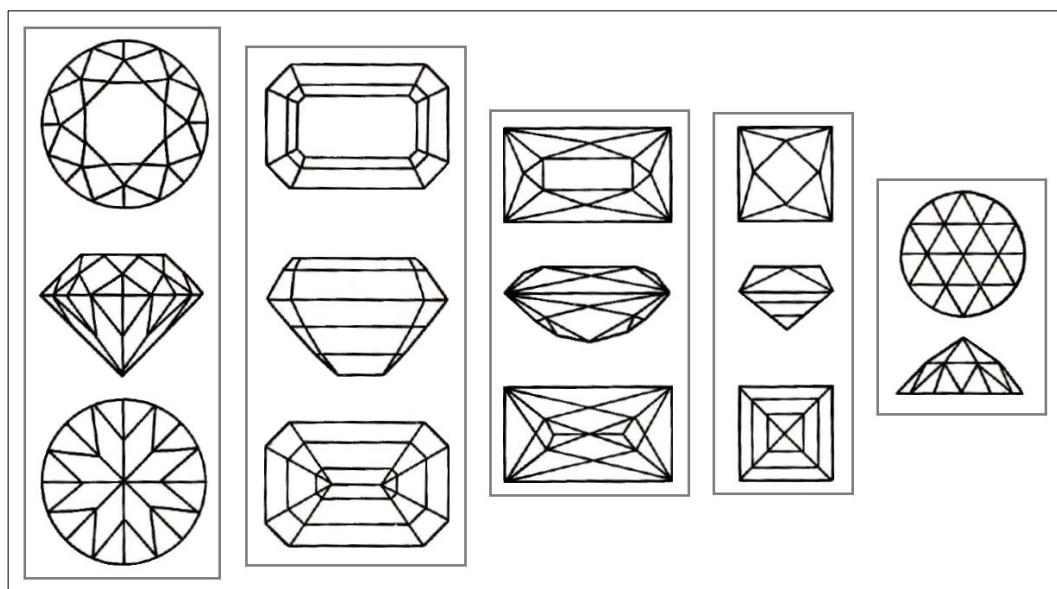
Taulukossa 1 näkyvät lisäksi hiontakovuudet, joita ilmaistaan yleensä Rosiwal-asteikolla. Naarmuuntuvuuskovuus on hieman eri asia kuin hiontakovuus, joka periaatteessa ilmaisee, kuinka paljon hioma-ainetta suhteellisesti kuluu samankokoisia mineraalikappaleita hiottaessa. (Menadue 2013; Timonen 1988, 52–53.)

Mohsin asteikon ja Rosiwal-asteikon eroavaisuudet ihmetyttävät. Mieleen tuleekin, että Mohsin asteikossa mineraaleja on varmaan naarmuteltu erilaisilla välineillä. Monesti Mohsin asteikosta kerrottaessa kuvaillaan kynsivälineen jälkeen, kuinka esimerkiksi kuparikolikko naarmuttaa luokan 3 kalsiittia, puukko luokan 4 fluoriittia ja teräsviila luokan 6 ortoklaasia. Ja sitten topaasi naarmuttaa kvartsia, korundi naarmuttaa topaasia, ja timantti naarmuttaa korundia. (Amethyst Galleries Inc. 2013; Paronen 1988, 30.)

Toisaalta ajateltaessa tuon eri välineillä naarmuttelun kertovan pääsyyn asteikkojen erilaisuuteen, tulee heti ainakin yksi mietintäkohta vastaan: millä timantin luku on naarmutettu? Timanttia voi toki raapia toisella timantilla. Itse asiassa timanttia hiottaessa onkin pakko käyttää toisia timanteja ja timanttipulvereita (Paronen

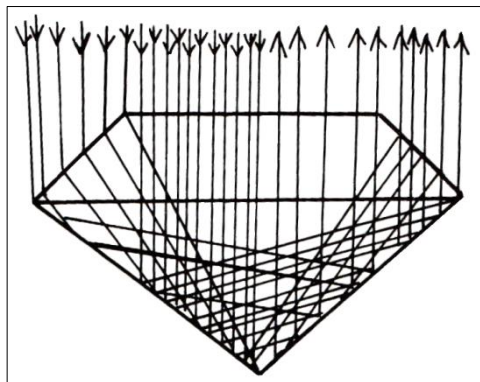
1988, 220; Tieteen Kuvalehti 2011). Edelleen tuntuu silti jäävän kysymyksiä ainakin muille kuin jalokivihiojille. Tai sitten Mohsin asteikkoon liittyen voi hieinan syyttää sen vanhuutta ja sitä, että perinteikkyyden takia sitä ei kai tulla ikinä päivittämään. Kaiken kaikkiaan kovuusasteikkoihin liittyen pitää ainakin tietää, puhutaanko Mohsin asteikosta vai jalokivihiojien mieluummin käyttämästä Rosiwal-asteikosta.

Naarmuttelut ovat mielellään viimeinen keino jalokiven tunnistamisessa. Paremmat ja muutenkin yleisemmin käytetyt keinot ovat seuraavat: mikroskooppitutkimus, taitekertoimen ja heijastuksen mittaaminen, spektrin tutkiminen, ominaispainon määrittäminen, ultraviolettitutkimus ja lämmönjohtavuuden mittaaminen. (Timonen 1988, 115.)

Kuvio 11. Hiontamuotoja: briljanttihionta, porrashionta, saksihionta, ranskalainen hionta ja ruusuhionta (Timonen 1988, 25).

Kuvio 11 esittelee perinteikkäitä jalokiven hiontamuotoja. Muodon valinta johtuu monista asioista kuten jalokiven työstettävyydestä, lohkeavuudesta ja valon heijastumisesta. Timantin suosituin hiontamuoto on briljantti. Onnistuneessa, oikeilla suhteilla tehdyssä, briljanttihionnassa kiveen osuva valo heijastuu takaisin mahdollisimman paljon (Paronen 1988, 41).

Kuvio 12. Valo kulkee briljanttihiontaisessa timantissa (Paronen 1988, 41).

3.2.1 Timantti

Timanttien sanotaan olevan ikuisia, arvokkaita ja jopa rakkauden ilmaisu. Internetistä löytyy silti varsinkin ulkomaisilta sijoituksiin liittyviltä keskustelupalstoilta anonyymeja huuteluja, joiden kärkkäin vastaväite on koottuna seuraava: timantteja ostavat lähinnä miehet sellaisille naisille, jotka ovat aivan kuin timantit: läpinäkyviä, keveitä ja yliarvostettuja.

B.G. Malkiel huomauttaa myös muutamia asioita. Hänen mukaansa timantteihin liittyy yksityissijoittajan kannalta valtavia riskejä ja haittapuolia. Tavallisen kansalaisen on vaikea arvioida kiven laatua. Unohtaa ei saisi myöskään yleensä suuria välityspalkkioita. Ja viimeiseksi Malkiel kirjoittaa, että puheluja tulee varmasti enemmän timanttien myyjiltä kuin ostohalukkailta ihmisiltä. (Malkiel 2012, 316–317.)

Timantit ovat ainakin populaaritaiteessa silti todella suosittuja. Otetaan esimerkiksi musiikki. Vuonna 2013 Suomessa soi vähintään 3 laulua, joissa timantit vilahtelevat: Rihannan *Diamonds*, Lorden *Royals* ja jo mainittu kotimainen *Timantit on ikuisia*. Ja nämä ovat pelkästään lyhyen ajan ilmestymiset. Mainittiin aiemmin jo myös Marilyn ja tytön parhaat ystävät. Tuo on elokuvasta *Herrat pitävät vaa-leaveriköistä* (1953). Ehkä kuuluisin timanttikappale ja -elokuva on silti tietenkin *Timantit ovat ikuisia* vuodelta 1971.

Itse asiassa mahdollisesti suomalaiset luulevat *Timantit ovat ikuisia* -ajatuksen tulleen kaikkien huulille juuri Bond-elokuvasta. Täällä ei välttämättä De Beersin

mainoksia ole paljon näkynyt. Itselle ainakin ikuisuusajatukseen liittyen ensimmäisenä tuli mieleen vain Bond. Alun perin idea on kuitenkin peräisin timanttiyhtiö De Beersin mainoslauseesta “A Diamond Is Forever” (1947), jonka esimerkiksi Advertising Age -lehti on nimennyt vuosisadan sloganiksi (Sullivan 2013). Ja De Beersin valloitusstrategia onkin kyllä jokaiselle markkinoijalle tutustumisen arvoinen. Eivät kai timantit ole pelkkää mainostempua?

Joka tapauksessa timanttikaupoilla liikkuu paljon rahaa. Viime aikoina etenkin harvinaisemmat eli värilliset timantit ovat päässeet otsikoihin. Marraskuussa 2013 *Pink Star*, 59.6-karaattinen vaaleanpunainen timantti huudettiin huutokaupassa Genevessä korkeimmalla hinnalla, jota ikinä mistään jalokivestä on tarjottu: yli 83 miljoonalla dollarilla (DeMarco 2013 a). *Pink Star* on suurin piirtein ison karviaisenmarjan kokoinen. Huomautettakoon, että vuoden 2014 alussa oli kuitenkin uutisissa, että huutaja ei olisi pystynyt maksamaan (Kazakina 2014).

Marraskuussa Genevessä tehtiin myös karaattihinnan ennätys. Huudettiin isoin ikinä huutokaupattu oranssi timantti, nimeltäänkin *Orange*. Se on 14,82-karaattinen, ja hinnaksi tuli sellaiset 35,5 miljoonaa dollaria. Ennätys on siis karaattihinnassa: 2 398 151 dollaria karaatilta. Oranssit timantit ovat hyvin harvinaisia. (DeMarco 2013 b.)

Uutisista ei selviä, olisiko oranssin timantin huutaja ollut sama henkilö kuin maksamisessaan epäonnistunut *Pink Star* -timantin huutaja. Tässä voi sitten miettiä, oliko koko tapahtuma esimerkiksi oudohkoa otsikoihin haluamista timanttialta. Tuskin kuitenkaan, sillä ei kai kukaan yksityishenkilö tai yritys haluamalla halua tahria mainettaan sekavalla ostamisella.

Karaatti on erikoisala-sallittu yksikkö mitattaessa jalokivien ja aitojen helmien massaa. Yksi karaatti on 0,2 grammaa. (L 371/1992, 10 §.)

Timantit ovat kemiallisesti pelkkää hiiltä. Aitoja timantteja muodostuu vain äärimmäisissä lämmön ja paineen olosuhteissa melkein 200 kilometrin syvyydessä. (King 2014 b.)

Timantteja arvioitaessa karaatti on oikeastaan määräävin tekijä. Timantin hinta nousee eksponentiaalisesti painon suhteen. Painon lisäksi timanttia arvioitaessa katsotaan väriä, puhtautta ja hiontaa. Englanniksi hintamäärittäjät on helppo muistaa: *carat, color, clarity, cut*. (Fried 2014 a.)

Timantteja ei silti kannata alkaa itse arvioida, tai etenkään antaa jonkun muun kuin ammattilaisen tehdä se. Itse asiassa ainakin jos sijoitustimantiksi ajattelee timantin hankkia, täytyy mukana olla ehdottomasti todistus kyseisestä timantista ja sen ominaisuuksista. Näin sanoo myös Hoviseppien Luoma-aho.

Kunnioitettavat ja siis ajattelemisen arvoiset timanttitodistukset ovat kansanvälisesti toimivien ja tunnustettujen jalokivilaboratorioiden laatimia. Huomioitavaa kuitenkin on, että todistuksiakin väärennetään. Yksi huomioitava asia on myös se, että laboratorioiden arvostelukriteerit poikkeavat jossain määrin toisistaan. (Finn Diamonds 2014; Fried 2014 b.)

Tunnettuja timanttilaboratorioita:

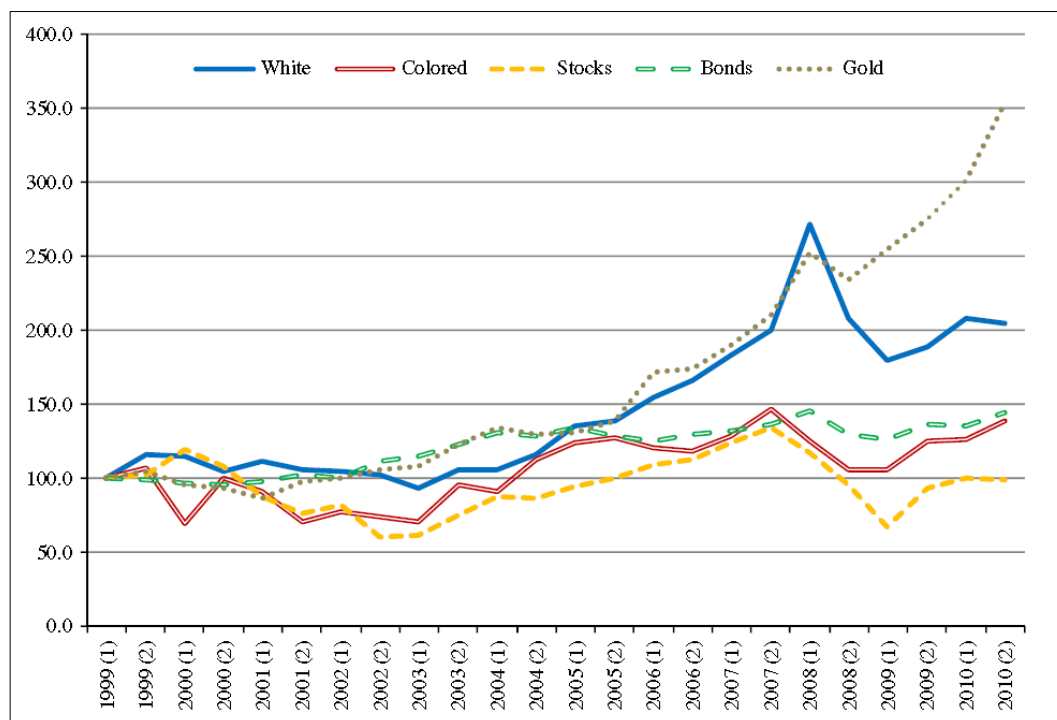
- **GIA:** Gemological Institute of America (luotetuin)
- **AGS:** American Gem Society Laboratories
- **IGI:** The Institute of Gemology
- **HRD:** HRD Antwerp Institute of Gemmology (eurooppalaisen institutun kirjoitusasun *gemmology* tosiaan kahdella m-kirjaimella)
- **EGL:** EGL International Gemological Laboratories
(Finn Diamonds 2014; Fried 2014 b.)

Sijoitustimantit ovat oikeastaan poikkeuksetta irrallisia isohkoja timantteja rasiaan, todistuksella varustettuna. Niitä voi ostaa myös kultasepäntiikkeistä. Liikkeet lisäksi pystyvät yleensä tilaamaan tarvittaessa asiakkaan haluamia timantteja, ainakin Hovisevät pystyvät. Kysellessäni, saisiko timantit ulkomailla itse ostellesa mahdollisesti halvemmalla, sanoo Luoma-aho, että on hyvä kuitenkin halutesaan päästä takaisin ostopaikkaan. Mielenkiintoisinta oli kuulla, että timantin hankkinut yksityishenkilö voi myydä sen myös takaisin. Kunhan kaikki todistuksineen on kunnossa. Toisille yksityishenkilöille myynti ei siis olekaan ihan automaattisesti timantin hankkineen henkilön ainoa reitti, kuten ainakin B.G. Malkiel

taitaa ajatella. Huomioitavinta timanttisijoitusta ajateltaessa on kuitenkin aika: nyrkkisääntönä timanttia kannattaisi pitää hallussaan noin 20 vuotta. Timantti tekee tiliä (oma huomautus: suojannee inflaatiolta) paljon hitaammin kuin kulta. (Luoma-aho 2013.)

Luc Renneboog ja Christophe Spaenjers tutkivat timanttien ja muiden jalokivien menestystä sijoituskohteena vuosina 1999–2010. Heidän tulostensa mukaan timantit tekivät tuona aikana kuitenkin parempaa tiliä kuin esimerkiksi osakkeet. Tutkimuksen datana oli timanttien käyttäytyminen huutokaupoissa ympäri maailman. Aikavälillä 1999–2010 värittömien timanttien myyntitapahtumia oli 2 034 ja värillisten timanttien vastaava luku oli 1 086. (Renneboog & Spaenjers 2012.)

Renneboog ja Spaenjers käyttivät aineistoa tarkkaillessaan kaavaa, joka otti huomioon aina tarkasteltavan kunkin kiven ominaisuuksia. Samantyyppisiä monen muuttujan kaavoja käytetään esimerkiksi asuntojen hintakehitystä tarkkailtaessa. Herrojen mukaan oikeiden muuttujien löytäminen liittyen jalokiviin on kuitenkin ehkä jopa helpompaa kuin liittyen asuntoihin ja taloihin. He mainitsevat esimerkiksi juurikin 4 C -säännön (*carat, color, clarity, cut*). Hinnat deflatoitiin Yhdysvaltojen kuluttajahintaindeksillä. Jotta saataisiin hahmottavaa vertailua aikaan, laittoivat tutkijat saadut timantti-indeksit samaan kuvaan muiden sijoituskohteiden kanssa. Vertailukohteina ovat koko maailman osakkeet, koko maailman valtionvelkakirjalainat sekä kulta. Noiden kolmen tiedot he kertovat hakeneensa Global Financial Data -lähteestä. Myös kolme vertailuindeksiä deflatoitiin. Jokainen indeksi lähtee pisteestä 100 vuoden 1999 alussa. (Renneboog & Spaenjers 2012.)

Kuvio 13. Värittömien ja värillisten timanttien huutokauppaindeksit 1999–2010 (Renneboog & Spaenjers 2012).

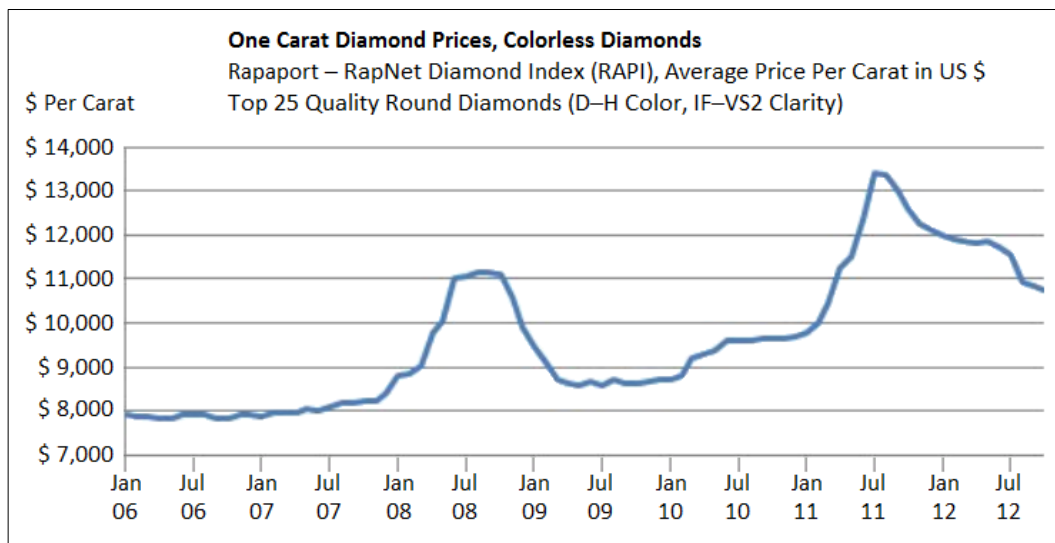
Kuviosta 13 nähdään, kuinka aikavälillä 1999–2010 kulta vei voiton muista sijoituskohteista. Kuitenkin heti toisena oleva värittömien timanttien indeksi näyttää sekä hienolta. Osakkeet eivät tutkimuksen mukaan voittaneet vertailukohteista yhtäkään. Renneboog ja Spaenjers mainitsevat myös syyt tarkastellun ajanjakson huonohkolle osakekehitykselle: vuosituhaten vaihteessa oli teknokupla, ja sitten vuonna 2007 alkoi finanssikriisi. Timanttien keskimääräiseksi inflaatiokorjatuksi vuosituotoksi tuli ajanjaksolla 1999–2010 värittömille timanteille 6,4 % ja värillisille 2,9 %. Kullalle kyseinen luku oli 11,6 %, valtionvelkakirjalainoille 3,3 % ja osakkeiden inflaatiokorjattu keskiarvoinen vuosituotto jäi periaatteessa aivan nolulle: -0,1 %. (Renneboog & Spaenjers 2012.)

Timanttien huutokauppadatasta indeksejä muodostettuaan tutkijat sanovat kyllä, että tulokset ja ilmoitetut tuotot eivät ole mikään absoluuttinen totuus vaan arvio. Esimerkiksi värillisille timanteille myyntitapahtumia oli 1 086 ja värittömille 2 034: tapahtumia ainakin värillisten timanttien suhteen olisi voinut mielellään olla enemmän. Kuitenkin jo tuosta määrästä tietoa he uskaltaisivat tehdä seuraavia

huomioita. Ensinnäkin värittömien timanttien kehityskulku korreloi enemmän kullan kanssa kuin värillisten timanttien, eli etenkin värittömät timantit ovat olleet käytössä tavallaan turvasatamina. He mainitsevat, että monet timantteihin sijoittavat rahastot hankkivat vain korkean laadun värittömiä timantteja. Toisekseen molempien timantti-indeksien kulku korreloi osakkeiden tuottojen kanssa. Tämä viittäisi myös siihen, että timantteja hankitaan ihan luksustuotteina varallisuuden noustessa yhdessä omistusluokassa eli osakkeissa. (Renneboog & Spaenjers 2012.)

Marraskuussa 2013 ennätyshinnoilla myydyt värilliset timantit Pink Star ja Orange kertovat osaltaan värillisten timanttien suosion kasvusta, vaikka kyseiset 2 erikoistapauksia myynnissä hieman olivatkin. Benji Margolese kehotti jo helmikuussa 2013 kääntämään katsetta etenkin värillisten ja harvinaisten timanttien suuntaan. Hän esittelee todistusaineistoksi esimerkijoukon: samanlaisten ominaisuuksien värillisten timanttien hintanousua per karaatti tarkkaillaan huutokauppadatassa. Periaatteessa idea on sama kuin Renneboogin ja Spaenjersin tutkimuksessa, mutta paljon suppeammin toteutettuna. Värillisten timanttien karaattihinta on noussut tasaisesti. Itse asiassa tasaisemmin kuin värittömien timanttien. Huomiotavaa on kuitenkin, että Margolesen kirjoittama juttu on värillisiä timantteja välittävän Leibish & Co.:n internetsivuilla. Tietenkin kaupusteluun liittyvä ihminen puhuu kauniisti. (Margolese 2013.)

Kiinnostavaa Margolesen kirjoituksessa on tappavan tasaisesti nousseiden värillisten timanttien hintakehityspylväiden lisäksi mukaan liitetty kuvaaja värittömien timanttien hintakehityksestä, joka perustuu Rapaportin hintaraportin tietoihin. Tämä on kuviossa 14. Saadaan nyt siis aiemmin esitellyn huutokauppadatatutkimuksen lisäksi toisesta lähteestä kuvausta yhden timanttilajin arvokehityksestä. Kahden eri lähteen kuvaajissa voi huomata samankaltaisuutta.

Kuvio 14. Värättömän timantin karaattihinnan kehitys 2006–2012 Rapaportin timanttihintaraportin tiedoilla (Margolese 2013; Rapaport 2014).

Rapaport ja RapNet julkaisevat viikoittain timantinvälittäjien avuksi hintalistan, joka huomioi sen hetken markkinatilannetta. Listassa kohteena ovat värättömät timantit. Kuitenkin riippumaton timanteista kirjoittava Michael Fried kertoo, että Rapaport-lista ei ole mikään raamattu käytännön tilanteissa: ehdotetuista hinnoista tingitään ja neuvotellaan. (Fried 2014 a.)

Aiemmin timanttien hinnoista ei paljoa neuvoteltu. Ne päätettiin De Beers -yhtiön toimesta. De Beers hallitsi timanttimarkkinoita noin 100 vuotta aloittaen ostamalla kaivoksia. Lisäksi yhtiö onnistui saamaan myös omistuksessaan olemattomien kaivosten timantit kulkemaan keskitetyn jakelujärjestelmänsä kautta. (Zimnisky 2013.)

De Beersin kauppamonopoli meinasi jo horjua Venäjän alkaessa tuottaa viime vuosisadan puolivälissä paljon alempilaatuisia timantteja. Yhtiön kuitenkin onnistui saada Venäjä omaan jakelukanavaansa mukaan. Tämä alkoi tosin käydä De Beersille kalliiksi, joten se järjesti onnistuneesti uutta romanttista kulttuuria timantteihin liittyen: timanttisormus oli mainoksissa jokaisen naisen unelma. Vuosisadan puolivälissä kirjoitettiin myös jo mainittu "A Diamond Is Forever" -mainoslause. Ja uusi käyttäjäkunta amerikkalaisesta keskiluokasta oli luotu. (Zimnisky 2013; Sullivan 2013.)

Mikään monopoli ei silti kai kestä ikuisuuksiin. De Beersin vaikeudet alkoivat jo 1990-luvulla Neuvostoliiton hajottua ja Venäjän heikon ruplan viedessä maan timanttituotantoa yhä kauemmas De Beersin hallinnasta. Pian sen jälkeen muutkin kaivokset halusivat kanavasta irralleen. Virallisesti De Beersin yksinvaltius lakka- si vuoden 2001 monopolia käsittelevissä oikeusjutuissa, joiden sovittelusummaksi tuli noin 300 miljoonaa dollaria. Viime vuosina timanttimarkkinoilla onkin siis tapahtunut jotain aivan uutta: markkinat eivät ole enää täysin yhden toimijan kä- sissä. Nykyään De Beersin markkinaosuus on alle 40 %. (Zimnisky 2013.)

3.2.2 Korundit

Korundikiviin kuuluvat rubiini ja safiiri. Korundimineraalin kovuus Mohsin as- teikolla on 9. Vain timantti ja moissaniiitti ovat nykyisin tunnetuista mineraaleista korundia kovempia. (King 2014 c.)

Korundi on mineraalina ihanan yksinkertainen. Siinä on vain kahta alkuainetta: alumiinia ja happea (Al_2O_3). Usean muun jalokivimineraalin kaava on paljon mo- nimutkaisempi, paitsi tietenkin pelkkää hiiltä sisältävän timantin. (King 2014 c.)

Punaista korundia nimitetään rubiiniksi. Sen väri johtuu kiteytymisprosessissa läsnä olleesta kromista. Jos taas mukana on ollut rautaa tai titaania, on muodostu- nut sininen väri. Sinistä korundia kutsutaan safiiriksi. Korundeja voi olla silti myös muun värisiä, esimerkiksi keltaisia ja vihreitä. Näitä kutsutaan myös safii- reiksi, mutta termissä on yleensä mukana väristä kertova etuadjektiivi. (Timonen 1988, 116; King 2014 c.)

Rubiinin ihastelluinta väriä kuvaillaan yleensä ”kyyhkysenveren punaiseksi”. Täl- laista sävyä on vanhastaan saatu etenkin Myanmarin, eli aiemmalta nimeltään Burman, kaivauksista. Sinisen safiirin halutuin väri on ruiskukan sininen. Suomen Gemmologisen Seuran puheenjohtaja Kimmo Aura kertoo vielä, että on olemassa myös oransseja safiireja, jotka ovat todella haluttuja. Niillä on oma nimensäkin: padparadza. (Aura 2013.)

Korundit ovat kuitenkin helposti erilaisilla käsittelyillä väriltään paranneltavissa. Tästä kerrotaan lisää omassa alaluvussa smaragdin jälkeen.

3.2.3 Smaragdi

Smaragdi kuuluu arvokkaimpiin kiviin. Kauniinväriset, ehjät ja isot smaragdit ovat harvinaisia; synteettisen smaragdin kehittelyyn on kulutettu paljon energiaa ja vaivaa historiassa (Timonen 1988, 94).

Smaragdin vihreyttä kuvaillaan sen ollessa kauneimmillaan esimerkiksi aamukasteisen ruohon väriseksi (Aura 2013). Kuvailut ovat kuitenkin usein aika henkilöstä riippuvia. Esimerkiksi omasta mielestäni smaragdin sävyjen paras kuvaus taitaisi olla ufonvihreä. Tämä ei kuitenkaan kuulostaisi yhtä houkuttelevalta etenkään mainospuheissa kuin luonnonvihreyksiin viittaamiset. Smaragdin vihreä väri johdetaan kromista (Paronen 1988, 95).

Smaragdi ei ole oma mineraaliryhmänsä vaan kuuluu berylleihin, kuten esimerkiksi rubiini kuuluu korundeihin. Muista berylleistä tutuin on sininen akvamariini. Berylliryhmän kovuus Mohsin asteikolla on 7,5–8, eli beryllit ovat korundeja alttiimpia naarmuille. (Aura 2013.)

Lisäksi smaragdi mielletään etenkin sulkeumista johtuen hauraaksi kiveksi. Siihen käytetäänkin usein smaragdihiontaa, jossa suorakaiteen muotoisesta kivistä on lähinnä pyöristelty teräviä kulmia ja luotu siis 8-kulmainen hionta. Smaragdissa on aina jonkin verran sulkeumia, mutta tämä on toisaalta hyväkin asia: sulkeumien avulla tunnistetaan aidot smaragdit synteettisistä. (Aura 2013.)

Korundien ja smaragdin yleistietojen jälkeen on aihetta mainita vielä timanttiosiossa tutuksi tulleesta tutkimuksesta, jossa Renneboog ja Spaenjers tutkivat huutokaupoilla myytyjä jalokiviä. Värillisten ja värittömien timanttien lisäksi he muodostivat tietoa myös muista kalleimmista jalokivistä, joiden ryhmään pääsivät juurikin korundit ja smaragdit. (Renneboog & Spaenjers 2012.)

Vuosittaiseksi keskimääräiseksi deflatoiduksi tuotoksi tuli ajanjaksolta 2003–2010 värittömille timanteille 10,0 %, värillisille timanteille 5,5 % ja muille kiville 6,8 %. Tutkimuksen alku oli muutoin vuodesta 1999, mutta muille jalokiville tarpeeksi tarkasteltavia tapahtumia saatiin tietoina vasta vuodesta 2003 lähtien. Yhteensä tarkasteltavia tapahtumia muille kiville oli 832, kun esimerkiksi timanttien

kohdalla vähempimääräisessä värillisten timanttien ryhmässä päästiin yli tuhanen: 1 086 (tosin tämä ryhmään venyy aikavälille jo vuodesta 1999 lähtien). Tutkijat sanovat tulosten olevan etenkin vähempimääräisten ryhmien kohdalla enimmäkseen suuntaa antavia. He eivät näytäkään muiden jalokivien tapahtumista esitystä kuvaajalla. Kuitenkin kyllä ihan näilläkin tiedoilla uskaltaisinkin väittää, että korundien ja smaragdien arvo markkinoilla ei ainakaan laskenut vuosina 2003–2010. (Renneboog & Spaenjers 2012.)

Herrojen tutkimuksen huutokaupatut jalokivet olivat suurelta osin tutkittuja ja niillä oli todistukset mukanaan: mainitaan, että ne muutamat kivet, joille ei ollut sertifikaattia, myytiin selvästi keskimääräistä alhaisempaan hintaan (Renneboog & Spaenjers 2012). Käsiteltyjä ja synteettisiä kiviä on liikkeellä markkinoilla.

3.2.4 Tekojalokivet ja jalokivien tulevaisuudesta

Ihmisen tekemät kivet aiheuttavat siis oman mausteensa jalokivikauppaan. Kätevintä tuntui olevan varata näille niin sanotuille tekokiville oma alalukunsa.

Jalokiviä voidaan tehdä alusta alkaen, mutta huomioitava seikka on myös luonnonkivien muokkaaminen. Esimerkiksi timanteista kerrottaessa hehkutettiin värillisiä timantteja. Kuitenkin Tiede-lehden artikkelissa vuodelta 2008 diplomigemologi, F.G.A., Kimmo Aura (johon tutustuttiin hieman jo korundeista ja smaragdeista kerrottaessa) sanoo, että värillisiä timantteja voi yleensä pitää käsiteltyinä. Huonon luonnontimantin väriä voidaan parantaa esimerkiksi seuraavilla keinoilla: paine- ja lämpökäsittely tai toisaalta säteilytys. Kuitenkin ajatellen, kuinka jalokivilaboratorio pystyy erottamaan synteettisen timantin aidosta, toivottavasti käsiteltytkin timantit paljastavat historiansa. Ja itse asiassa erikoisvälineiden avulla tämä paljastaminen onnistuu jo 1988 julkaistun Timosen kirjan mukaan. Etenkin säteilytyksellä muutettujen timanttien suhteen käsitelty kohde erottuu, kunhan on siis oikeat välineet. (Rantanen 2008; Timonen 1988, 82–86.)

Timonen kertoo lämpökäsittelyn ja säteilytyksen lisäksi muistakin kivien ulkonäön parantelun tavoista: värjäys, öljyäminen ja vahaaminen. Värjäystä väriaineilla ei tarvitse paremmin huomioida tässä opinnäytetyössä käsiteltyjen jalokivien

suhteen, sillä värjättävien kivien tulee olla esimerkiksi Mohsin asteikolla tarkasteltuna pehmeissä mineraaliluokissa. Kuitenkin Timonen sekä Aura mainitsevat, että smaragdeja voidaan öljytä. Tämän avulla parannetaan kiven väriä, ja halkeamat ja sulkeumat saadaan samalla vähemmän näkyviksi. Öljy kuluu normaali-käytössä esimerkiksi auringonvalon takia. Silloin kuitenkin kivi voidaan vain öljytää uudelleen. (Timonen 1988, 85; Aura 2013.)

Kiinnostavinta kivien muuttamisista on se, että korundit ovat alttiita lämpökäsittelyn avulla aikaansaataville värimuutoksille. Korundien käsittely on lisäksi yleistä; suurin osa esimerkiksi markkinoiden rubiineistakin on ihan lämpökäsiteltyjä. Käsitellyn kiven erottaminen käsittelemättömästä saattaa lisäksi olla sen verran hankalaa jopa kultaseppä-gemmologin tutkimusvälinein, että tunnistamista vaivoitellaan vain kalliiden ja karaattihintaisten kivien suhteen. (Timonen 1988, 82–83; Aura 2013.)

Timonen erottaa korundin lämpökäsitellyt neljään ryhmään: Geuda-safiirin värimuutos, värisävyjen tai tummuusasteen parantaminen, pintavärjäys (väriaine vaikuttaa juuri lämmön avulla) ja neljänneksi synteettisten korundien lämpökäsittely. (Timonen 1988, 83.)

Geuda-safiiri oli aiemmin lähes arvoton maitomaisena ja vaaleana, mutta lämpökäsiteltynä siitä saadaan safiirinsininen. Näitä on ollut markkinoilla myös Suomessa 1970-luvun lopulta lähtien. Kuitenkin lämpökäsiteltyä kiviä välitettäessä olisi aina mainittava käsittelystä. The Natural Sapphire Company kertoo, että kulltajat ovat kai jo tottuneet käsiteltyihin kiviin, mutta tietenkin luonnostaan kauniin väriset ja kirkkaat kivet ovat käsiteltyjä arvokkaampia. (Timonen 1988, 83; The Natural Sapphire Company 2014.)

Synteettisiä korundeja lämpökäsitellään etenkin kahdesta syystä. Ensimmäinen on kidepäärynöihin (synteettiset ensimuodostelmat ovat muuten aika rumia) liuenneen titaanioksidin saaminen järjestäytymään niin, että pyörtöhiontaisissa kivissä nähdään nätti tähti-ilmiö. Toinen ja enemmän keinotteluun liittyvä syy on se, että lämpökäsittelyllä yritetään tuottaa synteettisiin korundeihin aidon näköisiä sulkeumia tai muuten poistaa tekokiven tuntomerkkejä. (Timonen 1988, 84.)

Ensimmäinen synteettinen markkinoille tullut kivi olikin synteettinen korundi: rubiini. Se oli alumiinioksidijauheesta liekkisulatusmenetelmällä valmistettu, ja aika oli 1900-luvun alku. Heti muutaman vuoden jälkeen, 1910-luvulla, rubiinin lisäksi kaupolle tuli myös synteettisiä safiireja. Jo toisen maailmansodan jälkeen oli synteettisten kivien menetelmissä päästy siihen pisteeseen, että oikeastaan lähes kaikkien luonnonkivien tekoversioita oli mahdollista valmistaa. Mietinnän kohteena onkin ollut lähinnä taloudellisuus: joidenkin kivien luonnonesiintymien hyödyntäminen on ollut halvempaa. (Timonen 1988, 87.)

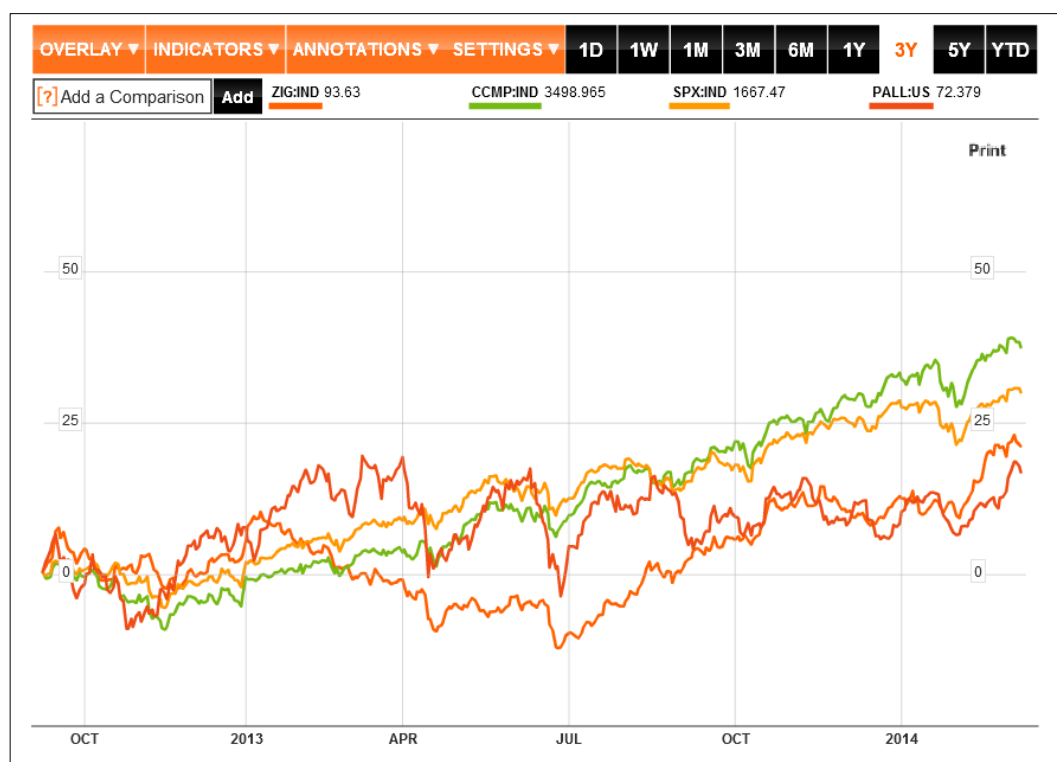
Erlaisia synteettisten kivien valmistusmenetelmiä on monia. Mainitaan niistä tärkeimmät viisi: Verneuilin liekkisulatusmenetelmä, Czochralskin vetämismenetelmä (*crystal pulling*), kylmän upokkaan menetelmä (käytetään zirkonille), hydroterminen menetelmä (imitoi eniten painetta ja lämpöä syvällä maankuoressa) ja sulatediffuusiomenetelmä, jossa esimerkiksi smaragdin kasvattaminen voi kestää jopa vuoden nykyisilläkin menetelmillä. (Timonen 1988, 87–91; Weldon 2014.)

Ihmistekoinen timantti saatiin ensimmäisen kerran aikaan Howard Tracy Hallin toimesta 1954. Paikkana oli General Electricin laboratorio, 95 000 ilmakehän paine ja 1 650 asteen kuumuus. Tekotimantit ovat olleet tärkeitä etenkin teollisuudessa, jossa käytetyistä timanteista suurin osa on synteettisiä. Viime aikoina myös korumarkkinat ovat kuitenkin saattaneet alkaa olla suostuvaisempia tekotimanttien suhteen. (Rantanen 2008; King 2014 b.)

Synteettisistä timanteista kertomisen jälkeen voisi vielä naureskella sille, että toisaalta ehkä avaruudesta löytyy ihan omasta aurinkokunnasta timanttivuoria ja muita jättiesiintymiä, joita saattaisi olla mahdollista hyödyntää tulevaisuudessa, jos on tarpeen. Aurinkokunnan timanttiesiintymistä kertoo muun muassa National Geographic. Esimerkiksi Nature.com kertoo taasen timanteista, joissa on saatu aikaan kubitteja eli kvanttibittejä. Tutkijat ovat onnistuneet saamaan aikaan toisiinsa yhteydessä olevia tapahtumia timantinpaloissa, jotka ovat 3 metrin päässä toisistaan. Aiemmin kubitteja on tehty ioneilla tyhjiössä. Timantin mineraalimuodon ansiosta ilmiön kanssa on onnistuttu myös ihan tavallisessa huoneenlämmössä. Ainakin timanteilla tähän ilmiöön liittyen puuhailevat tutkijat ovat sitä mieltä,

että tulevaisuuden kvanttietokoneet tehdään timanteista. (Fazekas 2013; Rantanen 2008; Van Noorden 2013.)

Maan päälle palatessa ja jalokivien käsittelyä lopeteltaessa mainittakoon, että keinoja sijoittaa jalokiviin on myös muita kuin fyysinen omistaminen, jonka kanssa tulee mahdollisesti vakuutuksia ja säilytysmaksuja. Yksittäisiin jalokivialalla toimiviin yrityksiin voi tietenkin sijoittaa. Lisäksi loppuvuodesta 2012 lanseerattiin timanttiyritysten ETF PureFunds ISE Diamond/ Gemstone (Howe 2012). Tämä pörssinoteerattu rahasto tosin lopetettiin vuoden 2014 alussa. Se sijoitti seuraten ISE Diamond/ Gemstone -indeksiä. Itse indeksi on edelleen olemassa. Indeksillä tarkkailee yhtiöitä, jotka toimivat jalokivialalla.

Kuvio 15. PureFunds ISE Diamond/ Gemstone -indeksi, 2012–2014 (Bloomberg).

Kuviossa 15 näkyy ISE Diamond/ Gemstone -indeksi oranssilla. Sitä verrataan seuraaviin indekseihin: Nasdaq Composite (vihreä) ja S&P 500 (keltainen). Nämä perusindeksit nousevat aikavälillä tasaisesti. Mukana kuviossa on myös ETFS Physical Palladium Shares (PALL), joka oli aiemmin tarkastelluista jalometalli-

ETF:istä menestyksekkäin. Nähdään, että jalokiviyhtiöiden indeksillä on ollut aiemmin kuvion pahin notkahdus, mutta ainakin alkuvuodesta 2014 indeksillä menee hivenen palladium-ETF:ää paremmin.

Jalokivi-ETF lienee käynyt ainakin jossain määrin niiden sijoittajien mielessä, jotka ovat lukeneet aasialaisten kasvavasta innostuksesta luksustuotteisiin. Kiinassa esimerkiksi kullalla on pitkät perinteet. Se on siellä itse asiassa edelleen niin suosittua, että Kiina haastaa Intian asemaa maailman kullasta kiinnostuneimpana maana. Kuitenkin etenkin Kiinan korumarkkinoilla timantit ja länsimaisuus alkavat olla kovin suosittuja. Morsiamet haaveilevat timanttisormuksista. Omana huomautuksena sanottakoon assosiaatio, että heitä todennäköisesti muun muassa niillä hemmotellaan ajatellen Kiinan luonnottomasti kehittynyttä sukupuolijakaumaa. (Jourdan 2013.)

Toisaalta kuten kuvioista 15 nähdään, ei jalokivi-indeksi tai sen nyt jo lopetettu ETF pärjännyt ainakaan isommille indekseille. Lisäksi useimmiten myös palladiumin hintaa seuraileva ETF menestyi jalokiviyhtiöiden joukkoa paremmin.

4 TAIDE- JA ESINESIJOITTAMINEN

Tämä luku keskittyy opinnäytetyöhön rahan arvon potentiaalisiksi nostajiksi valikoituihin vaihtoehtosijoittamisiin: taide- ja esinesijoittamiseen. Ensin määritellään taide ja sen toiminta etenkin Suomessa, keskittyen taidekentän talouden asioihin. Sitten kerrotaan yleisesti taidesijoittamisesta.

Yksi alaluku kertoo lyhyesti esinesijoittamisesta, johon liittyen kenttä on hieman erilainen kuin taiteeseen sijoitettaessa. Esineissä taiteeseen verrattuna erottavaksi tekijäksi nousee etenkin ehkä innokkaiden keräilijöiden kansa. Ollaan mahdollisesti valmiita maksamaan kokoelmaan halutusta tavarasta huomattavia summia. Tavarasta, jolla ei ole välttämättä merkitystä koko maailman arvostuksessa, kuten vertailtuna esimerkiksi taiteen hinnan kehityksessä asia usein on.

Taiteen tai esineiden hintakehitysten arvioimisessa käytettyjen indeksien järkevyyden pohdintaan on varattu oma alalukunsa.

Luvun 4 viimeisessä alaosiossa käsitellään sitten koruja. Tämä kohde liittyy kätevästi sekä taide- että esinesijoittamiseen, ja ovathan korut myös yhteistyöyrityksen Hoviseppien päätuotteita. Olen jakanut korujen käsittelyn seuraavaan kuuteen osaan, joista katsottuna korujen rahallisten aspektien kertominen tuntui järkevimältä: materiaali, historiallisuus, harvinaisuus, nimi, muoti ja taide. Korutaiteen esimerkkinä käyttäminen kuvastaa hyvin, miten taiteen kenttä on muuttunut viime vuosikymmeninä.

4.1 Taide

Raha on aika pragmaattinen eli käytännöllinen tavara. Sen kunniaksi taidetta kuvataan tässä pikkuluvussa lyhyesti täysin pragmaattisista lähtökohdista. Nojaan paljon Pentti Määttäsen kirjaan *Taide maailmassa – Pragmatistisen estetiikan lähtökohtia*, 2012.

Taide-esineet eroavat arkiesineistä. Ne ovat usein väline tavallaan toimia ja kokea toimimatta. Pragmaattisista ajatuksista käsin myös populaarikulttuuri on arvokas: se aiheuttaa kokemuksia. Joka tapauksessa taide käsitteenä syntyy lähinnä tai-

demaailman ja taideinstituutioiden kontekstissa. Tämä ei silti tarkoita, etteikö esteettistä vaikuttavuutta voisi olla muuallakin, vaikkapa kaksoistornien sortumisessa, kuten Määttänen aika hätkähdyttävän esimerkin antaa liittyen joidenkin ihmisten mielipiteeseen. He olivat pitäneet sortumista taideteoksena. Sitä se ei siis kuitenkaan oikein ollut, sillä taidemaailman konteksti ei niin myöntänyt. (Määttänen 2012, 117–133 & 141–142.)

Tämä opinnäytetyö käsittelee sijoittamista, joten mielenkiintoisinta rahanäkökulmasta on juuri korkeakulttuuriin liittyvät erottelut ja taidemaailman jonkinasteinen sisäänpäinkääntyneisyys.

Määttänen kertoo Hans-Georg Gadamerin jo vuosikymmeniä sitten hahmottelemista ajatuksista, joiden mukaan taideteokset ovat pelejä tai leikkejä. Ne ovat yhteisöllisiä kokemuksia. Gadamerin lempiesimerkki oli kylläkin fyysisesti mahdoton koskettavaksi tai ainakin fyysisesti säilyttämätön: näytelmä. Kuitenkin on luonnollisesti myös ihan taide-esineitä, jotka ovat sosiaalisen ilmiön ja kokemuksen tuottajia eli pelin osatekijöitä. (Määttänen 2012, 167–169.)

Isoin peli taitaa olla seuraava asia: ”Taiteen ympärille on vähitellen kehittynyt museoiden, oppilaitosten, kriitikoiden, galleristien ja muiden toimijoiden verkosto, jota sanotaan taidemaailmaksi.” Välillä tulee taidetta ravistelevia ilmiöitä, kuten Määttäsen antama klassinen esimerkki: Marcel Duchamp toi pisoaarin näyttelyyn ja antoi teokselle nimen *Suihkulähde*. Joka tapauksessa pisoarista taidetta teki juuri se, että taidemaailma hyväksyi eleen ja antoi täten esineelle erityisen merkityksen. (Määttänen 2012, 182.)

4.1.1 Taide Suomessa

Toisen maailmansodan jälkeen on taidetta ylläpitävä toimintajärjestelmä yleisesti maailmalla lähentynyt muita järjestelmiä. Yhteisiä alueita on ollut niin hallinnon ja politiikan, joukkoviestinnän kuin talouden kanssa. Lisäksi taide on laajentunut sekä käsitteeltään kuin luonnollisesti samalla tekemisiltään. (Sevänen 1998, 261.)

Suomessa tuon laajentumisen jonkinasteiselle hitaudelle tai ainakin yksipuolisuudelle on selkeitä syitä. Täällä on vähän väkeä ja pienet kaupalliset taidemaailmat.

Pienen maan on vaikea toteuttaa tilannetta, jossa poliittis-hallinnollinen järjestelmä vetäytyisi taiteiden ylläpitämisestä. Toisaalta onneksi juuri tuo kulttuuripolitiikka (paino sanalla politiikka) on tavannut vahvistaa markkinasuuntautuneita ilmiöitä taidemaailmassa. (Sevänen 1998, 350 & 367.)

Kaupallisuus on ainakin vapaampaa ja yleensä poliittisia päätösaltaita monipäisempää. Tällä tarkoitan siis useamman ihmisen ja toimijan mukana oloa. Toisaalta Suomessa edelleen ehkä vaikuttaa aiempi valtion monopolistinen taideomiminen: ihmiset saattavat olla aika passiivisia, mahdollisesti tottumuksesta. Populaarikulttuuri ja kotona helposti saatavat elämykset tekevät todennäköisesti nekin suuren osansa ilmiöön. Toisaalta moni saattaa pitää ihan itseään tarpeeksi taiteilijana ja kokea ajan riittävän lähinnä omille harrasteluille. Kaikkien taiteilijaidentiteetillä lienee paljon myös hyviä puolia. Joka tapauksessa taidetta myyvät tekijät saattavat Suomessa jatkossakin maksaa apurahoillaan galleriavuokria, kuten aiempien tutkimusten kohdalla käsitellyn Antti Hyrkkään pro gradusta saatiin viitteitä.

4.1.2 Taidesijoittaminen

Taidesijoittamisesta on Suomessa kirjoja kirjoittanut etenkin Pauliina Laitinen-Laiho, filosofian tohtori ja taideasiantuntija. Hän on suomalaisissa taidesijoittamista käsittelevissä teksteissä ehkä useimmiten siteerattu henkilö. Käytän hänen Taloustaito-sivustolle kirjoittamaansa juttua *Taidekaupan 10 kultaista sääntöä* taidesijoittamisesta kertomisen pohjana. Säännöt on yhdistelty viideksi kohdaksi. Taidekaupan yleiskuvan kertomisen jälkeen katsotaan vielä lukutietoja ja muutenkin vinkkejä lähinnä rahaan keskittyen.

Ensinnäkin taideteokset ovat erilaisia kuin muut hyödykkeet: jokaisen arvo on arvioitava yksikkönä. Edes saman taiteilijan teokset eivät ole kaikki samanhintaisia, vaan persoonan tuotannossa on tietenkin eroja. ”Parhaissa taideteoksissa näkyy ihminen teoksen taustalla.” (Laitinen-Laiho 2013.)

Laitinen käyttää paljon taideyksikön suhteen sanaa laatu, jolla ymmärsin hänen tarkoittavan tekstissään etenkin asian abstraktimpaa ilmiötä. Itselle tulee mieleen

myös ihan teoksen fyysinen kunto. Jopa grafiikkavedosten hinnat vaihtelevat, vaikka kyseessä olisi aivan sama työ. Kappaleen kunto on tuossa selittävä tekijä.

Toisekseen, kuten Laitinen-Laiho kertoo ja kunniaa siis alkuperäiselle sanojalle antaa, jo ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu kirjoitti, että taidekauppa on kuin näytelmää. Mahdollista rahan perässä oloaan ei kannata tuoda todellakaan päällimmäisenä esiin, sillä taidekaupoilla on yleensä paljon tunnetta mukana: teoksiin ihastutaan. (Laitinen-Laiho 2013.)

Omana välihuomiona, inhimillisyyksiin liittyvien asioiden vaikuttavuudesta tulevat mieleen etenkin galleriaostot: juuri teoksensa valmistanut taiteilija saattaa haluta myydä sen vain todella syvästi siitä innostuneelle ostajalle. En tiedä tosin, kuinka hyvin tämä pätee Suomessa, jossa taidekauppa ei ainakaan juuri gallerioissa yleensä suju niin vilkkaasti, etteikö taiteilija tosiaan joutuisi todennäköisesti apurahoistaan maksamaan galleriavuokrat.

Taidekaupan näytelmänomaisuudesta päästään sopivasti kolmanteen asiaan. ”Taidemarkkinoiden hierarkia rakentuu tiedon, pääoman ja suhteiden varaan.” Taidekaupoilla asiantuntijuus ja maine ovat tärkeitä. Maine nostaa hintoja sekä välittäjän että luonnollisesti taiteilijan ominaisuutena. (Laitinen-Laiho 2013.)

Neljänneksi, taidekaupat seuraavat muotia ja taloussuhdanteita, mutta eivät tuota luotettavia tilastoja. Muodista Laitinen-Laiho sanoo, että sen vaihtelu kiihtyy nousukaudella ja hidastuu laskukaudella. Huutokauppatilastoista huomautetaan, että niiden perusteella ei oikeastaan voi hinnoitella taidetta. Jokainen teos taustoineen on oma yksikkönsä, ja lisäksi huutokaupat eivät todellakaan ole taidemarkkinat edes kokonaisuudessaan. Vain alalla toimivat oikeastaan tuntevat kunnolla hinnoittelua. (Laitinen-Laiho 2013.)

Viidenneksi ja viimeiseksi keskitytään puhumaan sijoittamisesta ja keräilystä. Kun taidetta sijoituskohteena mieltii, huomiota kannattaa kiinnittää taiteilijan nimien (ratkaisevin), kuuluisuuteen, maineeseen ja suosioon. Taiteilijan tyylin tulisi näkyä teoksesta selkeästi; taiteilijan parhaan kauden karismaattiset työt ovatkin

yleensä sijoituksiksi suositeltuja. Lisäksi taustatietoja eli etenkin todistuksia ei saisi kaupoilla unohtaa. (Laitinen-Laiho 2013.)

Varsinaisten sijoituskohteiden lisäksi Laitinen-Laiho kertoo keräilykohteen käsitteestä. Tällainen teos on yleensä ostajalleen osa isompaa kokoelmaa. Teos on esimerkiksi myöhäisemmältä tai ei niin suositulta kaudelta liittyen yhden taiteilijan uraan. (Laitinen-Laiho 2013.)

Tavallaan voisi ajatella, että keräiltäväksi mielletty teos olisi sijoitus ainakin silloin, kun tietää, että joku juuri sitä kyseistä edullisemman tuotantokauden teosta metsästää. Tosin tällainen nenän edestä vieminen, ainakin törkeästi tehtynä, haittaisi todennäköisesti persoonamainetta taidemarkkinoilla, jotka ovat Suomessa aika pienet.

Sitten siirrytään taidekaupoilla liikkuviin lukuihin. New Yorkissa tehtiin marraskuussa 2013 ennätys maailman kalleimmasta taideteoksesta: Francis Baconin *Kolme tutkielmaa Lucian Freudista (Three Studies of Lucian Freud)* -niminen maalaustriptyykin maksoi 142,4 miljoonaa dollaria. (Pääkkönen 2013.)

Tässä voisi joku huomauttaa, että siinä sai sentään kolme maalausta samassa paketissa. Kuitenkin toiseksi ja kolmanneksi kalleimmat teokset on nekin myyty yli 100 miljoonalla dollarilla. Nämä ovat monelle varmasti myös hieman tunnetumpien maalareiden tekemiä. Edvard Munchin *Huuto* myytiin 120 miljoonalla dollarilla vuonna 2012. Pablo Picasson *Alaston, vihreät lehdet ja povi* meni 106 miljoonalla dollarilla vuonna 2010. (Pääkkönen 2013.)

Fyysisen esineen omistamiseen liittyvät aina omat rahaa vievät huomionsa kuten vakuutukset ja säilytys. Kuulee esimerkiksi juttuja, kuinka arvokkaimpia tauluja pidetään huoneissa, joiden optimaalisia olosuhteita vaihdetaan jatkuvasti. Kuitenkin myös itse hankinnassa tulee lisäkuluja. Eli pelkästään taiteilijalle ei makseta.

Taiteen ostaminen ensimyyntistä eli taiteilijalta suoraan esimerkiksi galleriasta on verokannan 10 % alla. Jälleenmyyjiltä eli taidekaupoista tai huutokaupoista ostaminen on veroltaan 24 %. (Verohallinto 2014 c.)

Lisähuomioitavaa tulee. Jo esimerkiksi galleriasta eli suoraan taiteilijalta ostettaessa saattaa arvonlisäverotettavaan hintaan tulla myös gallerian provisio. Taidekaupoilla ja etenkin prameissa huutokaupoissa välittäjien provisiot ovat usein ensimyyntiä vielä paljon kalliimmat. Toisaalta ensimyyntin jälkeisissä kaupoissa esimerkiksi todistukset teoksen aitoudesta sekä itse asiassa juuri ostopaikan mainekin vaikuttavat positiivisesti.

Ihan suoraan ei taidekauppojen kalleudesta huolimatta voi siis kehottaa kääntymään ainoastaan vaikkapa nettihuutokauppojen maailmaan. Niissä ostaja maksaa mahdollisista väärinymmärryksistä ja pahimmissa tapauksissa huijauksista (Laitinen-Laiho 2011, 64). Yksityisiltä internetissä taidetta myyviltä henkilöiltä ei välttämättä sijoituskohteena pärjääviä teoksia löydä. Ainakaan ei usein kuule kenestäkään, joka olisi tässä onnistunut.

Suomesta pääsee kuitenkin ulkomaisille nettihuutokaupoille kuten Artnetiin. Sen kautta bongailuja hankkiessaan kuljetusmaksut saattavat tosin vesittää osan hyödyistä. Ihan suomalaisiakin vain taiteeseen keskittyviä myyntisivustoja on, esimerkiksi Taidesivut.net.

Sähköisestä ja ehkä edullisemmasta maailmasta huolimatta gallerioissa sekä taide- ja huutokaupoilla fyysisesti paikallaolossa on monia hyviä puolia. Ammatilaisilta myyjiltä voi myös oppia taiteesta, vaikka he myynnillä elantoansa yrittävätkin tehdä. Lisäksi kasvoillaan piireihin tutustuu todennäköisesti nettikirjoittelua tehokkaammin.

Realismia kunnioittaen kerrottakoon vielä kauhea luku. Taiteen arvonnousun arvioidaan tapahtuvan vain noin prosentilla kaikista teoksista (Laitinen-Laiho 2011, 110 & 200). Tämän laskemisen aineistoon toivon sisältyvän kaikenmaailman harastelijateostenkin, mutta täytyy myöntää, epäilen. Vain sadasosalla joskus ehkä galleriasta tai muualta ammattimaisista lähtökohdista liikkeelle lähteneillä teoksilla voinee siis tienata. Luku on lannistava ja saa lähinnä haluamaan ajatella muita taiteesta saatavia, ei-rahallisia iloja. Toisaalta onpa ainakin taidesijoittajalle haastetta.

Jos ei luota omiin kykyihinsä taiteen arvioijana, voi esimerkiksi Suomessa tehdä galleristeista (ainakin joistakuista) tavallaan varainhoitajiansa, jotka vastaavat siis asiakkaansa taidesalkusta: galleristi hoitaa taideostoja ja myyntejä etukäteen sovitujen tavoitteiden ja rajoitteiden mukaisesti (Holtari 2012). Lisäksi on olemassa taiteeseen sijoittavia rahastoja. Ei tosin Suomessa oikein ainakaan. Kuitenkin esimerkiksi Holtarinkin mainitsema Fine Art Fund on toiminut ulkomailla jo vuosia.

4.2 Esineet ja esinesijoittaminen

Esineisiin sijoittaminen lienee nykyään monelle aiempaa tutumpaa. Televisiossa erilaiset varastojen ostajat ovat vallanneet yllättävän paljon katseluaikaa. Varastojen metsästäjien lisäksi tarjotaan retusointikauppoja, panttikauppoja ja perinteisiä huutokauppoja seurattavaksi. Antiikin arvostelun ohjelmat taas ovat olleet tuttuja jo vuosia. Kaikissa näissä eri ohjelmissa suurelta osin keskitytään aarteiden löytämiseen. Aarteina toimivat yleensä tavarat, joilla ei välttämättä ensi katsomalta ole arvoa.

Jotkin esineet ovat toki historiallisesti huomattavia, ja siten esimerkiksi aika kyseenalaistamatta arvokkaita museoon kuulumisensa takia. Lisäksi ilman vaatimusta museoon siirtämisestä antiikkia voivat myös yksityishenkilöt kerätä. Antiikki on ehkä tunnetuin esinekeräilemisen ja -sijoittamisen muoto.

Kuitenkin mielenkiintoisinta esinekeräilyssä ovat asiat, jotka ovat melko uusia ja vain yleensä yksittäiselle henkilölle tärkeitä. Joku esimerkiksi vaalii itselleen tärkeän julkisuushenkilön nimikirjoitusta lasivitriinissä, kun joku toinen käyttäisi sitä ehkä lähinnä kirjanmerkkinä. Tämäntapaisia tilanteita ajatellen esinesijoittamista kannattaa toki hieman huomioida. Hamstraukseen ei silti ole järkevää sortua. Joka tapauksessa, joitakin itselle vähemmän tärkeitä esineitä kannattanee puolipassiivisesti kaupustella esimerkiksi nettihuutokaupoilla.

4.3 Huutokauppadata ja indeksit

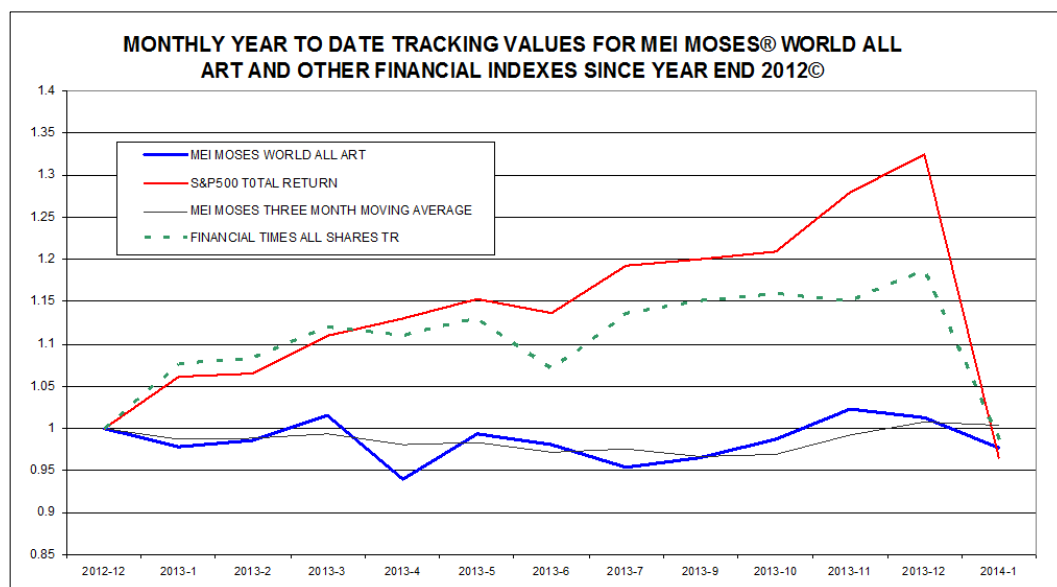
Fyysisten esineiden myyntihistoriat sellaisinaan sekä niistä muodostetut indeksit ovat hankalia. Kyseessä on aivan eri meno kuin esimerkiksi osakkeiden historia-tietojen ja graafisten esitysten jämäkkyudessa.

Aiempana tässä työssä esitellään jalokivien myyntitiedoista ja markkinatilanteesta muodostettuja indeksejä ja hintatietoja. Ne toimivat periaatteella, jossa kiven ominaisuudet huomioidaan laskennassa. Jalokivien markkinatilanteen kuvaaminen ei sekään ole ongelmattonta, mutta erikoisemmaksi ja periaatteessa jopa hataran oloiseksi asia menee, kun yritetään muodostaa indeksejä yksilöllisten esineiden tiedoista.

4.3.1 Mei Moses -indeksi

Mei Moses -indeksi on yksi kuuluisimmista taiteen hintojen kehitystä seuraavista indekseistä. Sen laskentaan käytetyssä aineistossa on noin 20 000 eri taideteosta ympäri maailmaa. Noiden teosten markkinoista on voitu sitten muodostaa yli 30 000 ostoparia, eli tilannetta, jossa teos on myyty useammin kuin kerran. Tiedot ovat huutokauppakamareista. (Mei & Moses 2014.)

Mei ja Moses julkaisevat indeksin kuukausittain. Laskennassa ja tarkkailussa oletetaan aina kuukausittaisessa tilanteessa, että kyseisen vuoden loppuun asti sen hetkinen myyntiparien tilanne ja aineisto pysyvät samana. Tämä nyt toisaalta onkin itsestään selvää: uusia myyntipareja ei voi ennustaa. (Mei & Moses 2014.)

Kuvio 16. Mei Moses -indeksi loppuvuodesta 2012 alkuvuoteen 2014 (Mei & Moses).

Kuviossa 16 nähdään taiteen hintoja seuraava Mei Moses -indeksi sinisellä. S&P 500 -indeksi mittaa 500 suuren amerikkalaisen yrityksen kehitystä. Tuon indeksi kehittyminen loppuvuoden 2012 lähtökohdasta arvolla 1 näkyy kuviossa punaisella. Kuvio ehdottaa, että taiteella menee tällä hetkellä aika neutraalisti. Mielenkiintoisinta on kuitenkin se, että S&P 500 on käyttäytynyt Mei & Moses -tietojen mukaan kovin negatiivisesti viime aikoina. Kuvion punaisen viivan syöksy viekin täysin huomion siltä, kuinka osakkeiden ja taiteen kehityskulut näyttävät toimivan välillä melkein peilinä toisilleen. Toisaalta koko Mei & Moses -tiedonanto alkaa vähän epäilyttää.

Kuukausi tuntuu muuten ehkä lyhyeltä seurausajalta, kun kyseessä on sentään myyntitapahtumien ilmenemisestä riippuvainen data-aineisto. Esimerkiksi tammikuussa 2014 indeksiin vaikutti vain 9 Sotheby's ja Christie's -huutokauppaa, vaikka nämä maailmanlaajuisesti isojen järjestäjien kauppoja olivatkin. Noiden 9 eri huutokaupan perusteella saatiin tammikuulle 204 myyntiparin aineisto. (Mei & Moses 2014.)

4.3.2 Huutokauppadata

Esitely Mei Moses -indeksi seuraa siis huutokauppojen tietoja. Huutokauppadata tutkimisesta ei välttämättä aina ole hyötyä. Ongelmia tulee etenkin, kun koetaan muodostaa yleiskehityksestä kertovaa indeksiä fyysisten esineiden kaupoista kauppapareja tarkkailemalla.

Huutokauppätietoon liittyen tuntuu löytyvän 4 pääongelmakohtaa. Ensimmäinen niistä koskee lähinnä yksityishenkilöä, joka innokkaasti tutkii huutokauppojen historialistoja. Jälkimmäiset 3 liittyvät etenkin indeksien taikomiseen.

Ensimmäinen ongelma olkoon nimeltään kunto-ongelma. Josh Baer on taidereportteri ja taidekonsultti. Hän on julkaissut Baer Faxt -taide uutisia vuodesta 1995 lähtien. Baer osallistui Art Basel -messuille 2012 ja piti esityksen, jossa hän kertoo taiteen ostamisessa huomioitavia asioita. Video tästä esityksestä löytyy internetistä. Baer naureskelee liialliselle taulukoiden tiirailulle. Huutokauppakamaritietojen hinta-arviot ja etenkin toteutuneet hinnat eivät välttämättä kerro mitään

myydyin tavarain kunnosta. Esimerkiksi jokin taulu saattaa olla aivan pilalla vesitahrasta. On väärin ajatella kyseisen esineen tai sen kanssa samankaltaisten esineiden arvon laskeneen yleisesti. Syynä saattaa olla asia, joka selviäisi vain esine itse nähtäessä. Etenkin yksittäisen ostajan on tärkeää pitää tämä mielessä esineiden ostoa suunniteltaessa ja arvoa miettiessä. Onneksi täytyy sanoa, että luulen ja toivon historiatietojen sisältävän mainintaa kunnosta myös ulkomailla. (Baer 2012.)

Tuon vesitahrain tapaiset ongelmat eivät välttämättä vaikuta taiteesta ja esineistä muodostettuihin indekseihin. Kun ostaja yhteensä on tarpeeksi, vain kunnosta johtuvat hinnanmuutokset yleensä muuttuvat vaikutukseltaan tarpeeksi olemattomiksi. Toisaalta oikein fiksusti indeksejä muodostettaessa selkeästi liian suuren eron kauppaparit saatetaan jättää huomioimatta aineistosta, juurikin koska hinnanmuutoksen syy on todennäköisesti jossain muussa asiassa kuin yleisessä markkinatilanteessa.

Sitten siirrytään paremmin kolmeen selkeästi indekseihin liittyvään ongelmaan. Professori R.A.J. Campbellin (sukunimenä joissain lähteissä myös Pownall) tutkielma vuodelta 2006 on nimeltään *Art as a Financial Investment*. Campbell kertoo aikaisempiin tutkimuksiin hieman nojaten hätkähdyttäviä prosentteja kauppoista, jotka tehdään huutokauppakamarien ulkopuolella; tutkimuksissa on selvinnyt, että muualla kuin kamareissa tapahtuvien kauppajen voitaisiin sanoa olevan 50–70 prosenttia kokomarkkinoista. Campbell kirjoittaaakin, että aika tehottomilla, siis omilla taidoilla selätettävillä, taidemarkkinoilla ei indeksien kertomat tiedot ja tuotot ole sellaisinaan kovin luetettavia. (Campbell 2006.)

Toisaalta tämä on luonnollisesti vain mieluisaa tietoa niille, jotka haaveilevat pysyvän hyödyntämään taidemarkkinoiden tehottomuuksia. He tosin eivät varmaan vuosiin ole muutenkaan indeksikuvioiden heilumisesta paljon piitanneet.

Toinen indeksiongelma on seuraava: Campbell kertoo myös, että huutokaupoissa ei yleensä myydä taidetta, joka on laskenut huimasti arvostaan. Tälle on sitten muita, ei niin tyylikkäitä reittejä. Tämä niin sanottu eliittitaiteen jylläys huutokaupoissa saattaa saada aikaan väärän mielikuvan siitä, että esimerkiksi galleriasta

ostettu, laadukkaaksi kehuttu teos käyttäytyy indeksin tapaisesti. Vaikka gallerian eli ensioston teos olisi mainetta näyttäneen taiteilijan, eivät yhden taiteilijankaan kaikki teokset käyttäydy samoin.

Tuo oli indeksiongelma numero 2 yksityisen henkilön galleriaostoihin liittyvä ongelma. Itse indekseihin liittyvä ongelma on toki se, että indeksit tavallaan ylipäättään vain pyörittävät niitä menestyksekkäitä tauluja ja esineitä. Huutokauppojen tiedoista indeksejä rakennettaessa kun pitää olla samasta esineestä useampi kauppa. Indeksit saattavat siis näyttää koko alasta liian kauniita tietoja, jos ei korosteta, että indeksissä mukana olevat kohteet ovat lähinnä aivan pelkkää priimaa. Toisaalta tämä pelkän priiman mukana olo saattaisi kuulostaa sijoittajan korviin vain hyvältä: nyrkkisäännön mukaan lähinnä historialliset ja tunnustetut teokset ovat varmoja sijoituksia. Indeksiongelma numero 2:lla on silti toinenkin yksityishenkilön ostoihin liittyvä ongelma: ainakin aloittelija saattaa gallerian sijaan huutokaupasta ostaessaan unohtaa, että huutokaupahistoriassa on varmasti paljon teoksia, jotka on prameista ympäristöistä huolimatta myyty vain kerran. Ostaja saattaa olla hankkimassa juuri sellaista.

Kolmas ja viimeinen indeksien laskemisen ongelma liittyy kauppojen tapahtumiseen ylipäättään. Joskus tapahtuu paljon kauppvoja, ja joskus on hiljaista. Huutokaupoissa myyjä usein esimerkiksi asettaa rajan, jonka alta hän ei esinettään myy. Kun on vähemmän myyntitapahtumia, on isompi mahdollisuus virheille indeksissä. Campbell pohtiikin suositun Mei Moses -indeksin tulkintaa, jonka mukaan sota-aikoina taiteella meni paremmin kuin osakkeilla. Sodassa ihmisillä ei varmaan ensimmäisenä ole mielessä huutokaupoissa istuminen, joten indeksiin tosittannetta tarpeeksi kuvaavia tapahtumia ei oikein tule. (Campbell 2006.)

4.4 Korut ja korusijoittaminen

Taiteesta ja esineistä kertominen lopetellaan käsittelemällä koruja. Nämä toimivat hyvänä esimerkkinä niin esineisiin liittyvien asioiden huomioimisesta kuin mielteiden herättäjänä taiteen tulevista kehityssuunnista.

4.4.1 Materiaali

Jalokivet ovat arvokkaita koruissakin, mutta varsinaiset sijoituskivet pidetään tosiaan, kuten edellä on tullut ilmi, irrallaan yksittäisinä rasioissaan. Sijoituskiven todistusta ei saa unohtaa. Koruissa käytetyt kivet saattavat lisäksi olla synteettisiä tai erilaisin menetelmin muutettuja. Korukivillä onkin varmin arvo lähinnä esimerkiksi uudelleen korukivenä käytettäessä.

Jalometalleista materiaalina huomioidaan romumarkkinoilla etenkin kultaa. Muiden materiaalien hankinta ainakin korun kokoisista esineistä ei välttämättä maksa vaivaa. Ennen kullannostajille menoa kannattaa huomioida, että materiaalin jämykyystoivomusten tai vaikkapa värin takia kultaan sekoitetaan muita metalleja. Tämä tosin on aika itsestään selvää ja tulee varmasti ilmi ostajien kertomanakin. Kuitenkin korun mahdollisia muita arvokkuusaspekteja kuten harvinaisuutta kannattaa ajatella ennen sen pelkäksi materiaaliksi mieltämistä.

4.4.2 Historiallisuus

Koristautumista on ollut niin kauan kuin vaatteitakin. Yleensä korujen historiasta kerrottaessa aloitetaan selkeistä kulttuureista eli noin 5 000 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Historiassa korut toimivat periaatteessa ihan valuuttanakin, esimerkiksi mainittakoon niin sanotut rahasormukset. (Tait 1986, 20 & 50.)

Historiallisia esineitä ajateltaessa huomioitavaa on kuitenkin, että kulttuurilientymienä kyseiset löydökset kuuluvat yleensä museolle ja valtiolle jo ihan muinaismuistolain mukaan. Espoolaismies löysi pellolta elokuussa 2013 keskiaikaisen, 1300-luvun sormuksen. Näin vanha sormus oli ensimmäinen löytölaatuaan Suomessa ja siten mittamattoman arvokas. Löytäjän palkkio oli silti 500 euroa. (Pietiläinen 2013; Pelkonen 2014.)

Antiikkikaupoilla suomalaisten korujen suhteen onkin yleensä vain 1800-luvun alusta alkavan historian koruja (Hagelstam, Toivonen, Heino 2000, 92–94). Vanhemmat säilyneet esineet korujen saralla ovat harvinaisia ja helposti museoon kuuluvia (Aav, Amberg, Fagerström, Tillander-Godenhielm 2012, 24).

4.4.3 Harvinaisuus

Harvinaisuutta on toki muunlaistakin kuin vain historiallista. 1900-luvun lopetet-
tujen korusarjojen arvokkuus johtuu lähinnä juurikin korujen rajallisesta määrästä,
kertoo Luoma-aho ja vinkkaa, että osa koruista on harvinaisuutensa takia ulko-
mailla vielä arvokkaampia kuin Suomessa. (Luoma-aho 2013.)

Esimerkkinä ulkomailla halutusta lopetetun sarjan suomikorusta Luoma-aho mai-
nitsee Björn Weckströmin hopeiset avaruuskorut: ne ovat englantilaisten ja ame-
rikkalaisten keräilijöiden suuressa suosiossa (Luoma-aho 2013). Asiaa tarkemmin
tutkiessani löytyi yksi hyvä selittäjä näkyvyyden alkuun: prinsessa Leialla on *Star
Wars* -elokuvissa Weckströmin koruja yllään (Hagelstam ym. 2000, 96). Myö-
hemminä populaarikulttuurin bongauksina ainakin *Planetaariset laaksot* -
kaulakorun, vähintään mallinnuksen, voi nähdä esimerkiksi *Sinkkuelämää*-
sarjassa.

4.4.4 Nimi

Tekijän nimen vaikuttavuus teoksen tai esineen arvoon tulee hyvin ilmi myös
edellisessä Weckströmin tarinassa. Henkilönimi on arvoon vaikuttava asia lisäksi
ajateltaessa esineiden aiempia omistajia tai teettäjiä. Esimerkiksi Hitlerin rubiinein
koristeltu sormus huutokaupattiin 2013 syyskuussa runsaalla 65 000 dollarilla
(Davis 2013).

4.4.5 Muoti

Ranskassa hyväksyttiin vuonna 1900 epäjalojen metallien käyttö korumateriaali-
na. Aiemmin muita kuin jalometallisia koruja oli markkinoilla ollut lähinnä aito-
jen korujen kopioina ja väärennöksinä. Materiaalisidoksesta irtautuminen alkoi
kehittää pukukorujen ilmiötä. Ensin tämä ilmeni teatterirekvisiitassa, ja pian muo-
tihuoneet innostuivat koruihin liittyvästä uudesta vapaudesta. Jo ennen toista maa-
ilmansotaa oli ranskalaisten kuuluisien muotitalojen (esimerkiksi Chanel) kohdal-
la päästy tilanteeseen, että halpojen materiaalien korut olivat yhtä luksusta kuin
aitojen materiaalien korut. (Aav ym. 2012, 199; Müller 2006, 24.)

Nimi on luonnollisesti vaikuttava aspekti tekijähenkilön tai omistajan lisäksi siis myös valmistajayritystä huomioitaessa. Oli se sitten muotitalo tai suoraan juuri korujen tekemiseen keskittyvä yritys.

4.4.6 Taide

Mainittu materiaalisidonnaisuudesta vapautuminen sekä etenkin taiteen alan yleinen laajentuminen ja uusien ilmaisumuotojen etsintä ovat vaikuttaneet korutaiteen syntyyn. Tämä nykytaiteen osa on aikamoisen näkymätön Suomessa, mutta esimerkiksi ulkomailla on nykykoruun keskittyviä taidegallerioitakin. Lisäksi ulkomaisissa museoissa järjestetään paljon Suomea enemmän näyttelyitä vain nykykorusta. (Aav ym. 2012, 196–199.)

Maalaukset ja muu seinätaide ovat kuin ikkunoita toiseen maailmaan. Mahdollisesti sähköisten projektoreiden ja ruutujen ilmestyttyä taide alkaa yhä enemmän kiinnostaa kolmiulotteisena. Tämä ei kuitenkaan ole ollenkaan varmaa. Korujen ja muun kosketeltavan taiteen tarina ei välttämättä tule olemaan samanlainen kuin vaikkapa valokuvan. Valokuvalla ei ollut vielä 1900-luvun alussa taidestatusta, mutta nykyään esimerkiksi kansainvälisesti menestyneiden suomalaisten kuvaajien teoksista maksetaan jopa 20 000 euroa, vedosten määrästä riippuen (Sevänen 1998, 122; Laitinen-Laiho 2011, 102). Kuitenkin taide saattaa helposti kehittyä tulevaisuudessa myös mahdollisimman riippumattomaksi materiaalista ja fyysisestä jäljestä.

5 TUTKIMUS

Tässä luvussa kerrotaan omasta tutkimusosuudesta. Käsitellään nykyään ehkä harvinaisella tavalla eli jalkautumalla toteutettuun kyselyyn ja haastatteluun päätymistä ja tekemistä. Pohditaan myös tämän tutkimusotteen hyödyllisyyttä, luotettavuutta ja pätevyyttä.

Sähköisten testien aikaan tuntuu kummalliselta, että tuhansien ihmisten kyselyitä suoritetaan haastatellen vähintään puhelimitse. Esimerkki tällaisesta tutkimuksesta on opinnäytetyön alkupuolella esitelty Finanssialan Keskusliiton tutkimus, joka kertoo suomalaisten rahankäytöstä. Suorassa kontaktissa täytyy olla siis puolensa, joita sähköisten testien käyttäminen ei kumoa. Jopa silloin, kun saatu data on ilmaistavissa ja käsiteltävissä numeerisesti.

5.1 Kvantitatiivinen tieto

Tutkimukset ja etenkin tutkimusotteet on vanhastaan jaettu kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen tutkimukseen. Yhdessä tutkimuksessa voi käyttää myös molempia tutkimustapoja saaden tutkimukselle näin laajempaa näkökulmaa kuten esimerkiksi poikkeamien kunnollista selittämistä. Molempia tutkimusotteita sisältävän tutkimuksen ollessa kyseessä tutkimuksen näiden eri osien validiteettia ja reliabiliteettia joudutaan arvioimaan erikseen eri tavoilla. Kvantitatiiviset ja kvalitatiiviset tiedot ja tulokset eivät ole varsinaisesti keskenään vertailukelpoisia ainakaan millään matemaattisilla kaavoilla.

Kärjistäen luonnehdittuna kvantitatiivinen tutkimus kertoo asioista ja tapahtumista numeroiden muodossa ilmaistavien ja ennen kaikkea käsiteltävien tietojen avulla. Esimerkkinä mainittakoon kyselyissä yleiset numeroasteikot asioista tykkäämiseen liittyen. Kvantitatiivisen tutkimusotteen suomenkielinen nimi onkin määrällinen tutkimusote. Usein kvantitatiivisten tutkimusten otoskoot ovat suuria, ja tutkimuksissa pyritään yleistettävyyteen. Yleistettävyyden tavoitteena onkin paljon helpompaa kvantitatiivisessä kuin kvalitatiivisessä tutkimuksessa ottaen huomioon ainakin juuri sen, että yleistettävyyden päästäkseen tutkijoiden täytyy kerätä

tietoja suurelta joukolta tutkimuskohteita. Ison tietomäärän kanssa on numeerinen tieto paljon nopeammin käsiteltävissä.

Numeerisesti ilmaistun tiedon ja siten tutkimuksenkin validiteetin ja reliabiliteetin mittauksessa voidaan käyttää myös selkeästi lukuja tuottavia kaavoja. Validiteetti on tutkimuksen pätevyys ja reliabiliteetti luotettavuus ja toistettavuus. Näistä on asiaa tarkemmin myöhemmin omissa alaluvuissaan. Tutkimuksen hyvyyden laskemisen kaavoja esittelee esimerkiksi Metsämuuronen mittarin rakentamisesta kertovassa kirjassaan. Validiteetin ilmaisemiseksi käytettävistä laskuista voisi mainita validiteettikertoimen, joka liittyy kriteerivaliditeettiin ja ilmaisee tutkimuksen mittarin ja kriteerimuuttujan korrelaatiokertoimen (Metsämuuronen 2000, 27).

Kvantitatiivisen tutkimuksen reliabiliteettiin on siihenkin laskukaavoja, mikä ei tunnu kovin ihmeeltä ajatellen tosiaan reliabiliteetin todentamisen tapaa ylipäättään: toistuvuuden ja ainakin numeeristen tulosten samankaltaisuuden ilmaiseminen numeerisesti on aika selviö.

5.2 Kvalitatiivinen tieto

Laadullinen tutkimus on kvalitatiivisen tutkimuksen suomalaisempi nimi. Sana melkein hämää ja saattaa tuoda mieleen tämän tutkimusotteen olevan parempilaatuista määrälliseen verrattuna. *Quality* suomentuu kuitenkin myös ominaisuudeksi. Tässä tutkimusotteessa selvitetäänkin tutkittavaa asiaa sitä enemmän selittäen: saatavaa tietoa ei ole voitu valmiiksi pusertaa esimerkiksi kysymysten vastausvaihtoehtoiksi ja siten numeerisesti käsiteltäväksi. Lisäksi kvalitatiivisessa tutkimuksessa tiedon kerääjä voi olla tutkittavien ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa, jolloin tutkijalle muodostuu väkisinkin lisää kuvailtavissa olevaa tietoa.

Ainoa selkeä itse kyselyssäni näkyvä numeeriseen muotoon taipumaton kohta onkin vaihtoehtosijoittamisen avoin kysymys ja määrittelyksen pyyntö. Kuitenkin tutkimuksessa tuli paljon muutakin kuvailen ilmaistavissa olevaa tietoa liittyen ylipäättään tunnelmiin ihmisten tietämyksestä ja avoimuudesta vaihtoehtosijoittamista ja koko sijoittamista kohtaan.

Kuvailtavuuteen liittyen myös esimerkiksi valokuvat ja liikkuva kuva ovat muuten kvalitatiivista tietoa. Kuitenkin yleensä laadullista tutkimusta tutkimusotteena mietittäessä käsitellään ainoastaan sanallisesti aineiston ja sitten tulosten ilmaistamista. (Miles & Huberman 1994, 9.)

Miles ja Huberman mainitsevat kirjassaan *Qualitative Data Analysis* ihanan suorasti, että kvalitatiivisen tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti ovat hyvin paljon itse tutkijan tai tutkijoiden taidoista riippuvaisia (Miles & Huberman 1994, 38). Tutkimuksen validiteetin sekä, tutkimuskohteesta riippuen, reliabiliteetin nostamiseksi he esittävät 13 keinoa ja huomioimisen kohdetta (Miles & Huberman 1994, 263). Nämä voisi jakaa neljään ryhmään.

Ensimmäinen ryhmä sisältää datan laadun ja mielekkyyden arvioimista. Ihmisten ja tapahtumien tulisi olla ilmiön tutkimiseen liittyen edustavia ja sopivia sekä huomiota täytyisi kiinnittää mahdollisiin ihan datan virheisiin. Virheriskeistä esimerkkeinä mainittakoon toisen asteen tieto sekä tutkittavien kohteiden valehteluun sortuminen. (Miles & Huberman 1994.)

Toinen ryhmä sisältää erilaisia keinoja ja huomioita piilevien selitysten löytämiseksi. Vaihtoehtoisia selityksiä tulisi pitää mukana koko tutkimuksen ajan. Yllätyksiä ei saisi pelätä. Etenkin kärkkäitä poikkeamia tulisi tutkia tarkoin ja ylipäättään olla avoin teorian mahdolliselle hioutumiselle. Teoriaa kumoavia todisteita tulisi tutkia vielä tarkemmin kuin vain poikkeamia, ja koko teorian muuttumista ei sitäkään saisi pitää mahdottomuutena. Piileviä selityksiä selvitetessä tulisi pitää mielessä myös mahdollinen tutkijoiden vaikutus tutkittavaan asiaan. Lisäksi kaikenlaisia ehkä vaikuttavia tekijöitä tulisi ylipäättään etsiä ja mielellään löytää mahdollisimman paljon. Esimerkiksi toisiinsa vaikuttavilta näyttävien asioiden taustalla saattaakin olla vain jokin yhteinen kolmas, joka on se päävaikuttaja. (Miles & Huberman 1994.)

Kolmas jaotteluryhmä sisältää huomioita tutkimuksen ja tulosten toistosta. Miles ja Huberman mainitsevat triangulaation ja siihen liittyen sen, että tutkimuksen tulosten tulisi olla samansuuntaisia muillakin tutkimustavoilla. Ainakaan muiden tapojen tulosten ei tulisi olla vastakkaisia käytetyn päätävän kanssa. Lisäksi tulos-

ten toistuvuus olisi suotavaa sekä hankitun datan sisällä (huomioiden, että se sopii itse tutkimuskohteen luonteeseen) kuin suoritettaessa sama tutkimus uudelleen jossain toisessa paikassa. Toistuvuutta päästään arvioimaan myös toisten tutkijoiden suorittamien tutkimusten avulla, tapahtuivat nämä sitten samassa tai eri paikassa kuin varsinainen tutkimus. Kaikenlaiseen kvalitatiiviseen dataan toistuvuus reliabiliteetin mittarina ei kuitenkaan sovi. (Miles & Huberman 1994.)

Neljäs viimeinen jaottelun luokka sisältää vain palautteen hankkimisen tutkittavilta kohteilta. Palautetta voidaan kerätä niin itse tiedoista kuin niiden esittämisestä sekä ehkä jopa vasta aivan tutkimuksen jälkeen, jolloin palaute toimii tavallaan hieman samoin kuin tutkimusten kollega-arvioinnit. Palaute tutkimuksessakin tietoa antavilta ihmisiltä on toki hyödyllistä, mutta sitä pyytäessä tulisi pohtia pyynnön ja etenkin teorioiden ilmaisemisen mahdollisia vaikutuksia myös tutkimuksen kulkuun. Teorioista kertominen kesken kaiken saattaa vaikuttaa ihmisiin. (Miles & Huberman 1994.)

Milesin ja Hubermanin kirjan perusteella voisi muodostaa seuraavanlaisen ohjeituksen onnistuvalle kvalitatiiviselle tutkimukselle. Tutkijan tulee olla toimissaan avoin, tarkka ja rehellinen. Asioiden korrelaatio- ja kausaalisuhteita tulisi muodostaa harkiten, ja mahdollisimman paljon myös vain sivuavalta vaikuttavaa tietoa kannattaa hankkia. Lisäksi toinen näkemys ja työstä etenkin kollegoiden kanssa keskustelu ovat yleensä selvästi avuksi. (Miles & Huberman 1994.)

Omassa tutkimuksessa laadullista tietoa meinasi alkaa tulla etenkin koko ihmisten tutkimisen hankaluudesta. Ainakin selvisi, miksi Tilastokeskus ja muut isot tutkijatahot toimivat suoran tutkimuskontaktin kautta. Yleisesti selvältä tuntuvia käsitteitä saattaa joutua selittämään, ja lisäksi harmillisimmissa tapauksissa vastaaja on keksinyt jonkin aivan erilaisen, vaikkakin ymmärrettävän, tulkinnan sijoitustermille. Esimerkiksi oman kyselyn sijoituskohdetta aktiivisesti hoidettuja rahastoja pidettiin ensin hiljaa varmuudella hyväntekeväisyytenä, ja vastaus oli kyllä sijoituskohteena. Vasta käsitteiden ymmärtämistä vahvistellessani termin sijoitusmääritelmä aukesi. Sitten nämä rahastot eivät kiinnostaneet. Suoran kontaktin suurin etu lienee silti ehdottomasti käsitteiden selittelyjä ja aika harvinaisia poikkeustapauksia enemmän se, että vastaaja voi varmistaa ymmärtävänsä koko kysymyk-

sen oikein. Termien selittelyjä voi kätevästi ja nopeammin tehdä kirjallisissa ja sähköisissä kyselyissäkin.

5.3 Tutkimuksen teko

Isojen tilastointitahojen suopeus suoralle kyselykontaktille oli siis yksi syy, miksi päädyin omassakin tutkimuksessa käyttämään haastattelua. Kun tätä tapaa edelleen tuhansien ihmisten tutkimiseen ja yleistettävyyteen tähtäämiseen käytetään, on tapa huomioimisen ja käsittelemisen arvoinen. Eli halusin työhöni vähän erilaista kerrontaa ja pohdintaa tutkimisesta näin nettikyselyiden aikana.

Suora kontakti vie luonnollisesti tutkijan aikaa. Tulokset saattavat ajankäytön takia perustua sen verran pieneen joukkoon, ettei yleistettävyys ole mahdollista. Omassakin tutkimuksessa vastauksia on lopulta 30 ihmiseltä Pohjanmaan alueelta. Määrä kuulostaa pieneltä, eikä ainakaan joukon vielä pienempiin jaotteluihin ja tiedon analysointeihin oikein sovi. Tulosten luvussa olen silti jakanut joukon miehiin ja naisiin. Tämä lähinnä siksi, jotta haluava lukija voisi verrata tuloksia esimerkiksi jo mainittuun FK:n tutkimukseen suomalaisten rahankäytöstä. Jos tulokset omassa työssä esimerkiksi naisten ja miesten innokkuudesta eri sijoitusmuotoja kohtaan muistuttavat ison ja yleistettävän tutkimuksen tuloksia, uskallusta olisi melkein veikata, ettei oma tutkittu ihmisjoukko ainakaan ihan liikaa muusta väestöstä poikkeava ole. Vaikkakin yleistettävyys perusjoukkoon ei varsinaisesti ollut tarkoituksena: olin tyytyväinen, että kaikki vastaajat olivat lopulta Pohjanmaan alueella asuvia.

Toinen pääsyy suoraan kontaktitapaan olivat monet tutkimistavan päättämisen aikaan vastaan tulleet klassiset ajatukset siitä, kuinka laadulliset menetelmät olisivat ihmistieteellisessä tutkimuksessa ainoat järkevän selvittämisen menetelmät. ” – – Koska ihmisten ajattelu ja toiminta on aina ylikorostuneen merkitysvälitteistä; tulkittua ja uudelleentulkittua on kaikkialla, joten sosiaalista elämää ei tämän näkökulman mukaan voi koskaan saattaa mitattavaan muotoon.” (Metsämuuronen 2006, 453.)

Välillä kuitenkin, rehellisesti kerrottuna, tuli tutkiessani vaihteita, jolloin kyseenalaistin koko toimeni kovasti. Pelkäsin, että tutkiminen ja siitä kirjoittaminen saatavat vaikuttaa siltä kuin olisin ollut omassa Rimmisen *Nenäpäivä*-tarinassa. Kyseisessä romaanissa siis yksinäinen mummeli alkaa esiintyä haastattelijatutkijana muuten vain. Jatkoin kuitenkin aloittamallani tavalla, etenkin kun lopulta (haastattelujen varmistusnauhoituksen ajatuksesta ja siis ihmisiltä pyytämisestä luovuttuani) alkoi kyselyyn osallistumisen innokkuus olla yllättävä. Vastauksia saatiin 30 ihmiseltä, ja 22 kieltäytyi. Luku 30 ei ole suurempi ihan siitä syystä, että haastattelu tutkimustapana vei tosiaan yllättävästi aikaa.

Liitteenä oleva kysely on yhden A4-arkin mittainen. Se mahtui kätevästi kirjoituslustalle. Pienenä lisätietona kerrottakoon, että käytin leveitä post-it -lappuja avuksi ja peitin osan kysymyksistä kyselyn alussa: mahdollinen vaihtoehtosijoittamisen sanana näkemisen vastaamiseen vaikuttaminen vältettiin. Lisäksi koko kyselykin esiteltiin ihmisille tutkimuksena ja mielipiteiden selvittämisenä rahankäytöstä ja sijoittamisesta yleensä: omaa rahatilannetta ei tarvinnut halutessaan miettiä. Esittelin etenkin sijoittamisvaihtoehtojen pohdinnan hypoteettisena tilanteena, jossa rahaa olisi niin, että sijoittamiseen varmasti liikenisi. Tämä kuulostaa typerältä ja oudolta tavalta, mutta kyselyn testaamisen jälkeen se vaikutti järkevältä: ihmiset vastasivat helpommin ja avoimemmin, ja koko vaihtoehtojen mielekkyyden pohtiminen tuntui sujuvan luovemmin. Ajateltavissa olevien sijoituskohdeiden selvittäminen muodostuikin varsinaista tilannekartoitusta tärkeämmäksi: sijoitustutkimuksia konkreettisista tilanteista tekevät jo isot tahot. Kyselyä testattiin ja hiottiin muutaman tutun avulla. Itse tuloksina esiteltävissä ihmisissä ovat mukana vain minulle tuntemattomat.

Vaihtoehtosijoittamisen sana muiden loppukysymysten muassa peitettiin siis kyselyn alussa. Lisäksi en kertonut osallistujille arvontapalkintona olevan lahjakortin yritystä muuta kuin kyselyn päätyttyä. Lahjakortti oli yhteistyöyritykseen Hovisepille. Ylläni ei ollut huomattavia koruja tai päässäni esimerkiksi jotain taiteilijabaskeria kyselyä suorittaessani. Vaatteeni olivat normaalit ja neutraalit (harmaata ja vaaleansinistä), ja onnistuin siis mielestäni välttämään senkin, että olisin muistuttanut jonkin puolueen tai aatteen (esimerkiksi luonnonsuojelun) selvää

kannattajaa. Mielestäni onnistuin myös yleisellä käytökselläni välttämään sen, että olisin vaikuttanut liikaa kyselyn tuloksiin.

Kyselyä tehtiin Vaasassa marraskuussa 2013 eri päivinä, yhteensä kuutena. Mukana oli arkipäivää ja viikonloppua sekä vuorokauden eri aikoja. Kyselypaikkoina oli kirjastoa, kahvilaa ja ostoskeskusta. Kyselyyn pyytämäni ihmiset valikoituivat vain sillä, että he eivät saaneet olla kuulleet minua juttelemassa jonkun toisen vastaajan kanssa aiemmin. Vastaja näki koko ajan halutessaan kysymyksen ja sai halutessaan käyttää kynää. Tosin poikkeuksetta ihmiset halusivat minun toimivan kirjurina, ja homma sujuikin kätevämminkin ehkä niin. Mukanani minulla oli termeistä selityslista, jota pidin esillä ja tarjolla sen olemassaolon jokaiselle mainiten. Mahdollisia outoja sanoja ei tarvinnut alkaa sanallisesti siis välttämättä udel-la. Tosin paperilapun vilkaisemisen suosio oli aika pientä. Vastaajien nimettömyys säilytettiin ja esimerkiksi puhelinnumeron antaminen lahjakortin arvontaan tapahtui erilliselle pikkulapulle, jonka vastaaja tipautti mukanani pitämään isoon kirjekuoreen.

5.4 Validiteetti

Validiteetti sanana juontuu englannista (*validity*) ja tarkoittaa pätevyyttä. Tutkimuksissa validiteetilla tarkoitetaan, että pätevästi mitataan sitä, mitä on tarkoitus mitata. Validiutta yleensä jaetaan sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. (Metsämuuronen 2006, 56.)

Sisäinen validiteetti tarkoittaa ytimeltään, että mitataan sitä asiaa, jota on tarkoituskin mitata. Sisäistä validiteettia jaotellaan teorioissa eri tavoin. Metsämuurosen jaottelu tuntuu järkevimmältä. Hän esittelee 3 erilaista sisäistä validiteettia. Sisältövaliditeetista puhuttaessa viitataan käsitteiden käyttöön: tutkimuksessa käytettävien käsitteiden tulisi olla teoreettisesti oikeita sekä tarpeeksi hyvin käsiteltävät tapahtumat ja ilmiöt kattavia. Toinen sisäinen validiteetti on käsitevaliditeetti (myös rakennevaliditeetin sanaa käytetään), jota arvioitaessa katsotaan asioiden ja etenkin yksittäisen käsitteen oikeanlaista korreloitumista. Toisiinsa liittyvien asioiden pitää siis olla selkeästi yhteydessä enemmän toisiinsa kuin tutkimuksen muihin asioihin ja muuttujiin. Kolmas sisäisen validiteetin laji on kriteerivalidi-

teetti. Tällä tarkoitetaan yleensä tutkimuksessa saadun/saatujen arvojen vertaamista johonkin toiseen arvoon, joka otetaan siis validiuskriteeriksi. Tällaisen kriteerin voi löytää vaikkapa tutkimuksen sisältä (esimerkiksi määrällisessä tutkimuksessa saman mittaustavan toinen pistemäärä) tai itse tutkimuksen ulkoa (esimerkiksi jokin yleinen arvo). (Metsämuuronen 2006, 57.)

Sisäinen validiteetti yleisesti ottaen tarkastelee siis tutkimuksen sisällä oikeellisuutta: järkevää asioiden ja niiden yhteyksien kuvaamista sekä arvojen ja tietojen kiinnittämistä mielellään joihinkin muihinkin tietoihin ja tuloksiin.

Ulkoinen validiteetti taas kuvaa yksinkertaisimmin ilmaistuna sitä, kuinka yleistettävä koko tutkimus on (Metsämuuronen 2006, 56). Joskus yleistettävyys ei ole edes tarkoituksena, mutta tämä täytyy toki myös ilmaista selkeästi tutkimuksesta kerrottaessa. Omassa tutkimuksessa yleistettävyys ei ollut tarkoituksena ainakaan koko Suomen väestöön liittyen. Tarkoituksena oli selvittää korkeintaan Vaasassa ja muualla Pohjanmaalla asuvien mielipiteitä ja tunnelmia. Vaikkakaan en väitä 30 ihmisen kertovan tilanteesta varmuudella. Tässä lohduttaa korkeintaan, että satojen ihmistenkin tutkimuksissa on aina virhemarginaali (näitä kannattaa etsiä esimerkiksi vaalitutkimusten pikkupränteistä) ja että haastattelin kuitenkin niin ahkerasti kuin ajankäyttö salli.

Sisäiseen validiteettiin liittyen uskon omassa tutkimuksessa onnistuneeni etenkin sisältövaliditeettiin eli oikeisiin käsitteisiin liittyen. Mukanani oli selityslista. Lisäksi vielä lopuksi pyysin ihmisiä selittämään omin sanoin kyselyssä olleet sijoitusrahastot (indeksirahastot ja aktiivisesti hoidetut) sekä joukkovelkakirjalainat. Käsitteiden ymmärtäminen tuli varmistettua ja esimerkiksi hyväntekeväisyyteen liittyvä ajatusvirhe ei jäänyt huomaamatta. Kuitenkin tätä varmistelua ja käsitteiden määrittelyä voisi sähköisissä ja kirjallisissa testeissä tehdä varmasti helpommin. Sisäisen validiteetin kriteerivalidiutta voi taas tutkimukseeni liittyen tarkastella vertaamalla esimerkiksi naisten ja miesten osakkeisiin sijoittamisen innokkuutta aikaisempiin ja isompiin tutkimuksiin.

5.5 Reliabiliteetti

Reliabiliteetti sanana tulee suomeen sekin englannista (*reliability*). Sanan suorahko käännös on luotettavuus. Tutkimuksellisesti reliabiliteetti sanotaan suomeksi yleensä sanalla toistettavuus. Reliabiliteetti on siis hyvä, jos tutkimusta eri tavoin toistettaessa saadaan samoja tai tarkoituksenmukaisesti korreloivia tuloksia.

Metsämuuronen esittää (aikaisempiin klassikkoteorioihin nojaten) kolme tapaa mitata tutkimuksen reliabiliteettia. Nämä tavat ovat rinnakkaismittaus, toistomittaus ja mittarin sisäinen konsistenssi. (Metsämuuronen 2006, 58–59.)

Rinnakkaismittaus on kahden tai useamman eri mittarin käyttöä samoihin tutkittaviin asioihin tai ihmisiin samanaikaisesti. Toistomittauksista nimitetään myös testi-uusintatesti -menetelmäksi. Tässä toisessa reliabiliteetin todentamistavassa tehdään siis sama testi/tutkimus jonkin ajan kuluttua samoille tutkittaville asioille/ihmisille. Metsämuuronen mainitsee tämän todentamistavan olevan arveluttavin, sillä ihminen voi ihan vain luonnollisesti muuttua mittausten välillä. Kolmas tapa on mittarin sisäinen yhtenäisyys eli konsistenssi. Tässä tavassa mittari yleensä jaetaan kahteen sopivaan osaan, ja puoliskojen välinen korrelaatio on sitten reliabiliteetin mitta. (Metsämuuronen 2006, 58–59.)

Äkkiseltään ajatellen voisi luulla tutkimusten validiteetin ja reliabiliteetin olevan tiivistä yhteydessä ja melkein riippuvaisia toisistaan. Näin ei kuitenkaan ole. Tutkimus voi olla reliaabeli eli samoja tuloksia toistettaessa antava, mutta silti validiteetiltaan huono. Esimerkki tällaisesta tilanteesta on frenologia (vuosisatoja sitten vallinnut huuhaa-oppi, jonka mukaan kallon muodoista nähdään ihmisen persoonallisuus). Frenologien mittaukset olivat kyllä reliaabeleja, mutta koko tutkimuksen idea oli invalidi. Validiutta tässä arvioidessa huomio kiinnittyy etenkin asioiden selityssuhteisiin eli rakennevaliditeettiin. (Bordens & Abbott 2011, 134.)

Lisäksi toisaalta tutkimus voi olla silti validi, vaikka se ei reliabiliteetiltaan vaikuta hyvältä. Reliabiliteetin mittauksessa voi tapahtua varsinaisia virheitä (esimerkiksi tutkimuksen jakaminen osiin järjettömästi). Reliabiliteetin mittauksessa saadut huonot tulokset voivat myös johtua sattumasta. Lisäksi voi tapahtua tosiaan

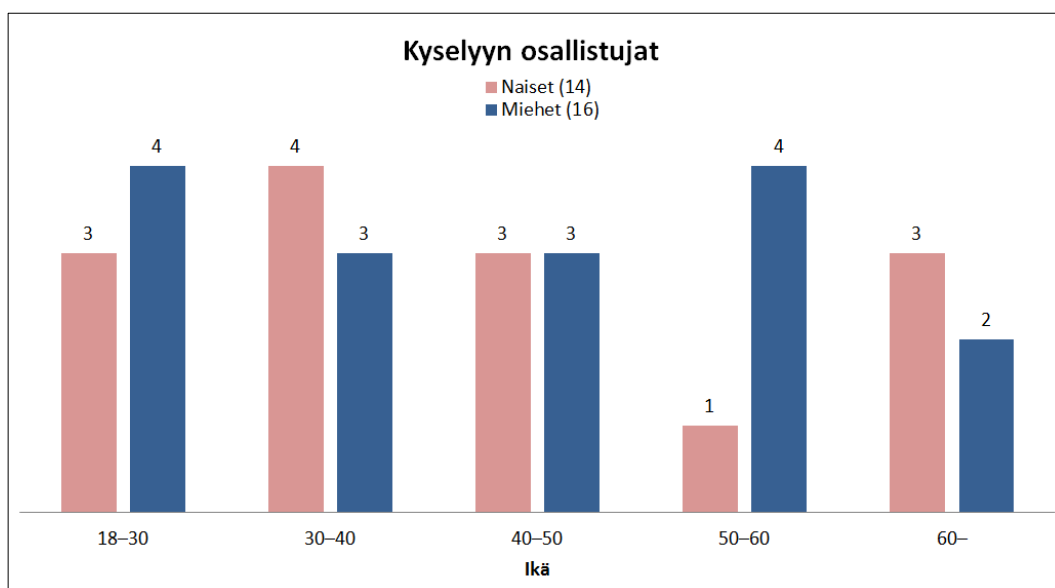
luonnollista mitattavien asioiden muuttumista testausten välillä. (Bordens & Abbott 2011, 134; Metsämuuronen 2006, 58–59.)

Omassa tutkimuksessa suurin ongelma reliabiliteetin suhteen lienee tutkija. Olisivatko ihmisten vastaukset ja innokkuus olleet erilaisia toiselle tutkijalle? Tämä olisi reliabiliteetin todentamistapana melkein siis rinnakkaismittausta, mutta testin varsinaisena mittarina on tietenkin (käsitteiden kanssa tarkkana oltaessa) kysely eikä kyselijä. Muutamat tutkimukseen osallistujat sanoivat joka tapauksessa suoraan osallistuvansa paljon siksi, että omilla kasvoillaan ja uskalluksella jututtava ihminen oli esimerkiksi sähköisiä vastailupyyntöjä mielenkiintoisempi. Joka tapauksessa uskon, että tutkimuksessa voitettiin käsitteiden ja kysymysten ymmärtämisen tarkkuudessa sen verran, mitä mahdollisessa tutkijan persoonavaikutuksessa hävittiin, tutkimuksen yleiseen hyvyyteen ja mielekkyyteen siis liittyen.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksessa on vastauksia 30 ihmiseltä. Kieltäytyneitä oli 22. Suuremman joukon jututtaminen olisi ollut mielekästä, mutta ajankäyttöä huomioitaessa määrä jäi kuitenkin pienemmäksi. Kaikki vastaajat ovat Vaasassa tai muualla Pohjanmaalla asuvia. Kysely oli tehty myös englanniksi, mutta käytettäväksi tuloksissa tuli vain suomenkielisiä vastauksia. Ainoa kyselyyn suostunut englantia puhunut henkilö pyysi kyselyn keskeyttämistä, koska kielitaito ei kuulemma tuntunut lopulta sitenkään riittävän.

Onnistuin saamaan vastauksia kaikista ikäluokista. Lisäksi sukupuolijakauma on normaalihko. Tähän sukupuolijakaumaan tosin taisin huomionarvoisesti pyrkiä, ja esimerkiksi yhdessä vaiheessa haastattelin vain miehiä, kun naisia oli vastaajissa paljon.

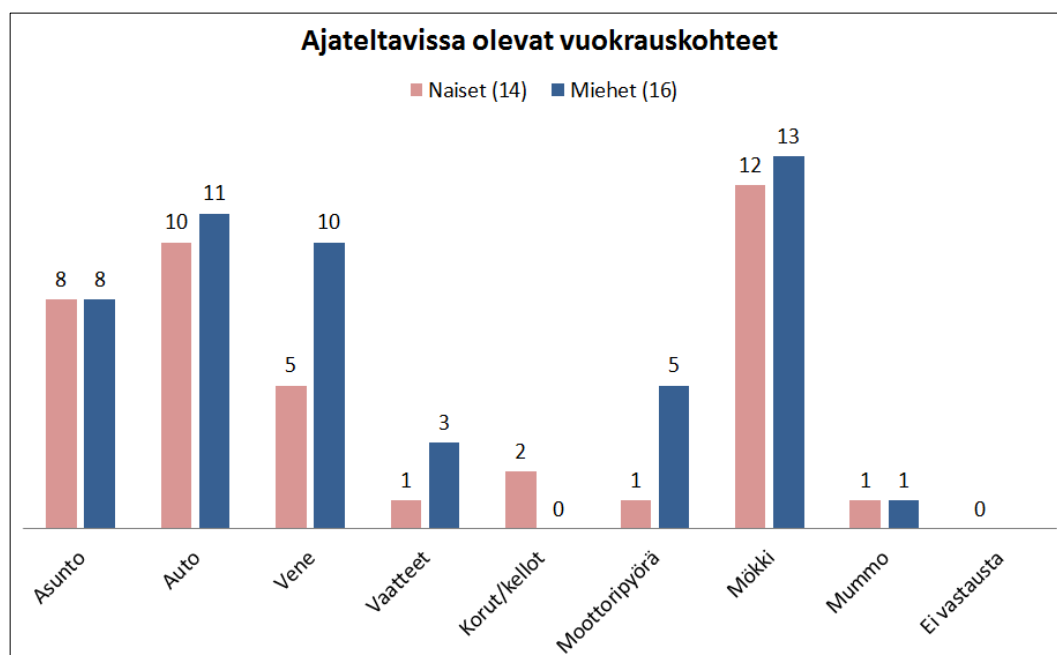
Kuvio 17. Kyselyyn osallistujat.

Kuviossa 17 esitetään osallistujien jakaumat. Tuloksia kerrottaessa vastaajat jaetaan myöhemmin vain sukupuolen mukaan.

6.1 Vuokrauskohteet

Kiinnostavien vuokrauskohteiden kyseleminen saattaa tuntua oudolta sijoitukseen liittyviä mieltymyksiä selvitellessä. Kuitenkin vuokrauskohteiden suosio kertoo esimerkiksi siitä, kannattaisiko mahdollisesti hankkia mökkejä vuokrattavaksi. Ne saivat kyselyssä mielenkiintoisen suosion.

Alun perin vuokrauskysymys hahmoteltiin tutkimukseen sen pohjalta, että ehdotelin ja kyselin Hovisepiltä korujen vuokrauksen ideaa. Näin siinä jonkinlaista potentiaalia ajatellen esimerkiksi pukujen vuokrauksen toimivuutta. Mainittakoon, että Hovisevät olivat aika skeptisiä asian suhteen sekä etenkin jo varmoja omasta liikeidean jämäkkyystään. Pidin koruvuokrauksen selvittelyn silti kyselyssä. Vältin muuten mielestäni sen, että joku vastaaja olisi saattanut alkaa ajatella Hoviseppien mieltävien korujen vuokrausta: lopuksi paljastettu lahjakortin osoiteyrittäminen vaikutti todennäköisesti valikoituneen etenkin jalometallien ja -kivien kiinnostuksen takia. Nuo mainitseva kysymys oli vuokrauskohteiden jälkeen ja jäi paremmin mieleen. Lisäksi vuokrauskohteita kyseltäessä listassa oli paljon muitakin vaihtoehtoja korujen rinnalla niin sanotusti hämäämässä. Hoviseppien imago säilyi siis vastaajille.

Kuvio 18. Kysymys 3: ”Mitä seuraavista voisit kuvitella vuokraavasi, vuokralle ottajana?”

Kuviossa 18 näkyy, kuinka mökki ajateltavissa olevana vuokrauskohteena sai huiman suosion. Kaikkia vastauksia mietittäessä tulee kuitenkin huomioida, että osa vastaajista ajatteli selkeästi vain senhetkistä elämäntilannettaan. Esimerkiksi sattui käymään niin, että ei tullut myöntävää vastausta asunnon vuokraamiseen siksi, että asuntoa sillä hetkellä jo vuokrattiin: toista asuntoa ei juuri nyt tarvittu. Mainitsin ja pyysin kysyessäni huomioimaan mahdolliset erikoistapahtumat (jotta vastaukset olisivat saman ymmärryksen pohjalta), mutta en alkanut kuitenkaan liikaa jankuttaa. Suurin osa ihmisistä ajatteli joka tapauksessa ihan luovasti esimerkiksi auton vuokraamisen olevan mahdollista vaikkapa ulkomailla tai oman auton hajoamistilanteessa. Tästä kaikesta kerronnasta siis näemme, että kysymyksiä voi tosiaan ymmärtää monella tapaa.

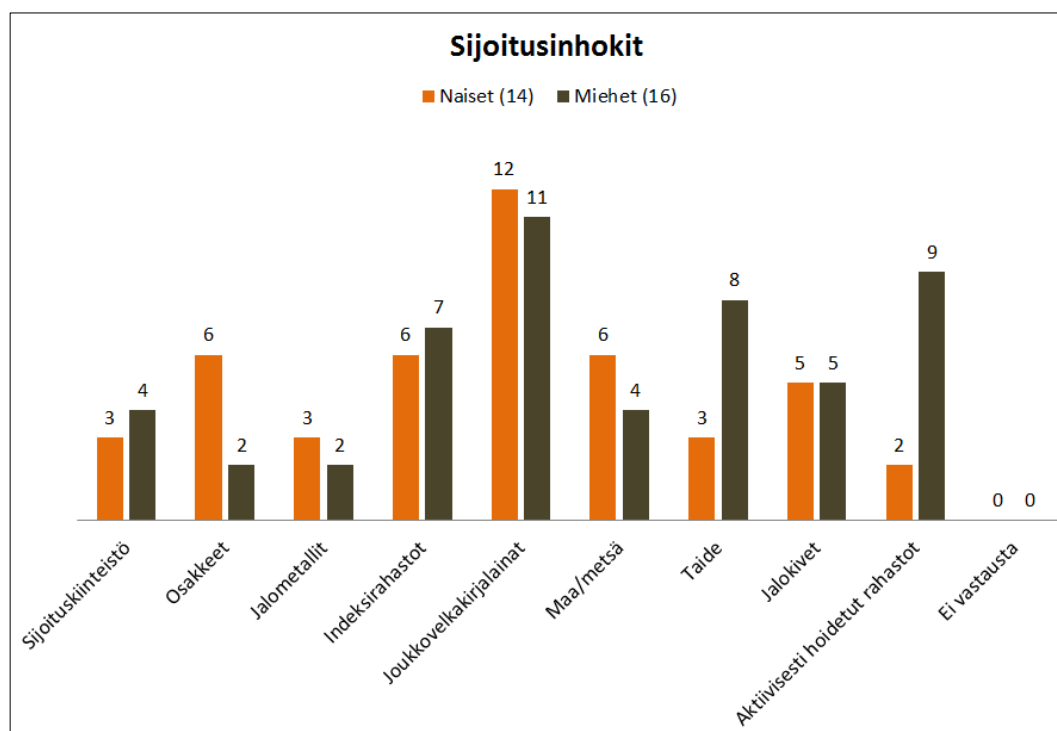
Kuitenkin vuokrausintoja selvitettäessä alkoi näyttää ehdottomasti siltä, että korujen vuokraaminen ei taitaisi olla menestykseäs liikeidea. Jopa haastatteluissa hymyä aiheuttanut mummo on yhtä suosittu kuin korut: molempia vuokraisi 2 ihmistä 30:stä. (Mummonvuokrausta on tarjolla ulkomailla liittyen lasten hoitamiseen ja kokemuksiin.)

Hoviseppiä jämäkkyys liikeideansa suhteen vaikuttaa siis entistä perustellumalta, enkä olisi sittenkään vinkkailemassa heille tai muillekaan korujen vuokraajaksi ryhtymistä. Ehkä joskus vielä, materiaalinhaalinnan vastustamisen noustessa mahdollisesti yhä suosittumaksi, korujen vuokraamisesta saattaisi saada jopa muualla kuin pääkaupunkiseudulla toimivan liikeidean. Helsingissä on siis pari korujen vuokraajaa. Kuitenkaan ilmapiiri ei taida olla ainakaan tällä hetkellä suosiollinen.

6.2 Sijoituskohteet

Sijoituskohteita selvitettäessä kysymys oli aseteltu kieltämisen kautta. Kysyttiin siis, mihin henkilöt eivät sijoittaisi. Arvelin, että näin ihmisten olisi rennompaa vastata. Eri kohteiden mieluisuuden ja erottelun löytyminen saattoi toimia pa-

remmin. Kysymystä esitettäessä mainittiin, että rahaa olisi hypoteettisesti kaikkiin eri kohteisiin yksittäisinä riittävästi (esimerkiksi sijoituskiinteistöön).

Kuvio 19. Kysymys 4: ”Mihin seuraavista et sijoittaisi?”

Kuviosta 19 näkyy, että etenkin joukkovelkakirjalainat eivät houkuttelisi kovin montaa vastaajaa. Lisäksi miehet sijoittaisivat taiteeseen vähemmän innokkaasti kuin naiset. Jalokivien pieni inhokkerroin on ehkä hämmäntävä. Toisaalta rehellisyyden nimissä pelkään jalokivien pyyhkäistyneen vastaajien mietinnästä heidän ahdistuessaan sen vaihtoehdon vieressä olevasta aktiivisesti hoidetuista rahastoista. Nämä ovat sanana monelle varmasti oudommat, ja mahdollisimman ystävällisestä termien selvitysvalmiudesta huolimatta osa ihmisistä saattoi ahdistua, ainakin mielessään, oudoista sanoista.

Listan alkupuolen jalometalleja kohtaan nyrpeys on myös yllättävän pientä. Ehkäpä siis tosiaan moni voisi ainakin ajatella laittavansa osan varoistaan myös esimerkiksi kultaan, jos sijoitettavaa varallisuutta olisi vähintään sijoituskiinteistön verran. Yhteistyöyrityksen Hoviseppien saattaisikin olla mietinnän arvoista maini-

ta kullaan fyysisten sijoitustuotteiden tarjonnasta selkeämmin mainonnassaan ja vähintään kotisivuillaan.

6.3 Vaihtoehtosijoittamisen kuvailuja

Kyselyssä viimeisenä kohtana oli vaihtoehtosijoittamisen kuvailu. Sitä ennen kysyttiin mielteitä rahan tabuna olemisesta ja varmisteltiin vaikeiden termien ymmärtämistä pyytämällä ihmisiä selittämään omin sanoin molemmat kyselyn rahastot ja joukkovelkakirjalainat. Tabukysymyksen tulokset eivät ole kovin kiinnostavia tai ihmeellisiä. Oikeastaan kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että joillekin raha on tabu. Puolelle vastaajista raha ei ollut itselle tabu (tämä oli se vastausosa, jonka papereihin merkitsin). Tärkeämpää on, että koko kysymys toimi lähinnä toiveideni mukaan johdatteluna ja taukona sille, että omaa termien ymmärtämistään olisi rohkeampaa varmistella. Puolelle vastaajista vähintään yksi kolmesta vaikeammasta sanasta kaipasikin lopulta vähän lisäselitystä. Nämä kyseiset puolet vastaajista olivat molemmista sukupuolista ja mikään ikäluokkakaan ei selkeästi erottunut. Vaikka muistaa pitää, että pienen osallistujajoukon tutkimuksestani en ainkaan ikäluokkien välisiä vertailuja näe ollenkaan järkeväksi tehdä. Vastaus liittyen itse sijoitusvaihtoehtojen kysymykseen ei termien varmistelun jälkeen muuttunut kuin korkeintaan kahden tai kolmen henkilön kohdalla.

Vastaajat saivat halutessaan kirjoittaa vaihtoehtosijoittamisen määritelmänsä itse paperille. Sain kuitenkin poikkeuksetta toimia kirjurina, mikä sopi hyvin ja meni mielestäni luotettavasti: määrittelyt tulivat niin hitaalla tempolla tai olivat sen verran vähäsanaisia, että ehdin kirjoittaa ne sanasta sanaan. Seuraavassa eri vastaukset hieman luokkiin jakaen:

- Oikeaa määritelmää lähellä olevat vastaukset
 - ”Jotain erilaista kuin pörssi.”
 - "Harvinaista sijoittamista. Sitä, että kohteet on jotenkin erikoisia, esim. jalokiviä."
 - "Se on noita kultaa ja tollasia, joita pidetään itellä... vaikka just kiinteistöjä kans."
 - "Että sijoittaa johonkin muuhun kuin vaikka osakkeisiin."

- "Vaikka toi metsä. Eli joitain muita kuin osakkeita ja tällaisia."
 - "Esimerkiksi taiteeseen sijoittamista."
 - "Sanotaan tuo taide. Sellasta, mihin ei moni sijoita."
 - "Että sijoittaa noihin, mitä pitää hoitaa, esimerkiksi metsään."
 - "Yleensä sillä kai tarkoitetaan jotain harvinaista kuten taidetta."
 - "Jotain muuta kuin pörssiosakkeita."
 - "Sijoittamista kiinteistövuokratuloihin, esimerkiksi."
 - "Vaikka taidetta. Näitä oudompia."
- Kehäselityksen vivahdetta
- "En tiedä. Jotain sijoittamista."
 - "Pitää muistaa, että on hyvä sijoittaa useampaan juttuun."
 - "Sijoittamista moneen asiaan."
 - "Termi ei varma, mutta on selvää, että on monia vaihtoehtoja sijoittamiseen liittyen."
 - "Että koettaa toimia erilailla kuin muut."
 - "Sijoittaa rahaa jonnekin."
 - "Että laittaa eri vaihtoehtoihin."
 - "Voi olla osakesalkku, jossa monia eri osakkeita eri firmoista eli vaihtoehtoja."
 - "En tiedä. Että on monia vaihtoehtoja."
- Yleisestä määritelmästä poikkeavat vastaukset sekä persoonallisuudet
- "Se on toi aktiiviset rahastot. Että ei tarvi ite niin miettiä."
 - "Kun sijoittaa esimerkiksi sellaiseen pieneen firmaan, joka ei yleisissä osakkeissa."
 - "Jotain muuta kuin mitä oli tossa listassa."
 - "Se on varmaan noita rahastoja."
 - "Tavallisuudesta poikkeava sijoitus. Esim. osakkeita harvalla tullaakaan."
 - "Erikoisempaa sijoittamista. Naiset usein kai harrastaa sitä."
 - "Että sijoittaa luontoystävällisesti esimerkiksi."
 - "Jotain muodikasta."

- "Jotain erikoista, jokin villitys."

Vaihtoehtosijoittamisen kuvailut osoittavat aika hyvin sen, mitä olen paljon miettinyt koko ihmisten tutkimuksen hankaluuteen ja moniselitteisyyteen liittyen: asiat voi ymmärtää monella tavalla. Lisäksi haastattelutilanteessa samalla puolipakosta myös havainnoijana toimiessani huomattua tuli, kuinka helposti ihminen saattaa olla varma yleisestä käsitteestä poikkeavista ajatuksistaan. Nämä erikoisuudet olivat niin sijoitusinhokkien kuin yllä olevan määrittelykysymyksen kohdalla kuitenkin selkeässä vähemmistössä. Joka tapauksessa tästä loppukevennyksenä toimivasta listasta tulee todellakin sellainen olo ja vinkkeily, että kirjallisissa kyselyissä sanat tulisi selittää juurta jaksain, jopa niiden helppojen kohdalla: ihmiset eivät välttämättä ala etsiä tietoa vaan ovat varmoja omasta erikoisemmasta tulkin-
nastaan.

7 YHTEENVETO

Työn tarkoitus oli esitellä erilaisia harvinaisempia sijoituskohteita ja mahdollisia tulevaisuuden valtteja. Esimerkiksi tekniikan kehitys saattaa vaikuttaa jalometallien tarpeeseen. Lisäksi kosketeltava taide voi suosiossaan nousta ja tehdä samantapaisen arvostuksen matkan kuin valokuva. Erilaisten marginaalisten sijoituskohdeiden esittely ja järkevyyden pohdinta tuli mielestäni työssä hyvin esiteltyä.

Opinnäytteen tutkimus meinasi lipsahtaa koko ihmisten tutkimisen hankaluuden pohdinnaksi, mutta mielestäni tutkimuksesta saatiin kuitenkin huomioimisen arvoisia tuloksia. Kenellekään ei ainakaan vielä voi epäröimättä suositella korunvuokrauksen liikeidea, mutta oman tutkimuksen aihealueisiin vähemmän liittyviä asioita kuten mökkejä voisi ajatuksena ehkä yksityishenkilökin kehittää. Lisäksi yhteistyöyritykselle Hovisepille olisin ehdottomasti tarjoamassa mietettä siitä, että heidän sijoitukseen liittyvät palvelunsa näkyisivät paremmin heidän kotisivuillaan ja mainoksissaan: ainakin kyselyn mukaan vähintään jalometalleihin sijoittamista pidettiin ihan ajateltavana. Vaikkakin tutkimusjoukkoni 30 henkilöä on todella pieni otos eikä välttämättä kuvaa Pohjanmaan ihmisten mieltymyksiä kokonaisuutena.

Toivon työstä olevan hyötyä myös lukijalle ja vaikkapa oman tutkimuksensa suunnittelijalle. Ihmisten tutkimisen hankaluuteen ja heidän erilaisten tulkintatapojensa moninaisuuteen kannattaa varautua.

Jatkotutkimusehdotuksina sanoisin, että vaihtoehtosijoittamista voi edelleen tutkia lisää. Varmasti löytyy aihealueita, joita ei tässä työssä käsitelty. Tosin vaikkapa metsämaahan ja etenkin kiinteistöihin sijoittamista käsitellään jo monessa työssä. Tekemäni tutkimus liittyen ihmisten innokkuuteen vaihtoehtoisista sijoituskohdeista oli pieni ja maksimissaan Vaasan alueella hyödynnettävä: laajempia ja esimerkiksi niillä sähköisillä lomakkeilla tehtyjä tutkimuksia aiheesta voisi vielä toki tehdä. Lisäksi jos joku kaipaa erilaista ja melkein riskillisen haasteellista tietojen selvittelyä, kannattaa hänen kokeilla muodostaa toimivampia indeksejä vaihtoehtoisten sijoituskohteiden markkinoiden kehityksestä. Tämänhetkiset indeksit kertovat yleisesti ottaen vain osasta kokonaismarkkinoita.

LÄHTEET

Aav, M., Amberg, A-L., Fagerström, R. & Tillander-Godenhielm, U. 2012. Koru Suomessa. Helsinki. Designmuseo.

Amethyst Galleries Inc. 2013. What is important about hardness? Viitattu 12.3.2014. <http://www.galleries.com/minerals/property/hardness.htm>

Anderson, J. 2013. Common gold & silver pitfalls to avoid. Viitattu 12.3.2014. <http://www.resourceinvestor.com/2013/09/27/common-gold-silver-pitfalls-to-avoid>

Aura, K. 2013. Kivet. Viitattu 12.3.2014. <http://gemmoseura.net/index.php?page=kivet>

Baer, J. 2012. 10 Things You Should Know About Buying Art. Salon, Art Market Talk (video). Viitattu 12.3.2014. <http://www.youtube.com/watch?v=VQvLLiu006A>

Bell, T. 2012. Osmium Prices. Viitattu 12.3.2014. <http://metals.about.com/od/investing/a/Osmium-Prices.htm>

Bordens, K. & Abbott, B. 2011. Research Design and Methods: A Process Approach. 8th edition (international edition). New York. McGraw-Hill.

Brodrick, S. 2013. Palladium Is Outperforming the Other Precious Metals. Viitattu 12.3.2014. <http://etfdailynews.com/2013/11/11/palladium-is-outperforming-the-other-precious-metals/>

Buffett, W. 2012. Why stocks beat gold and bonds. Viitattu 12.3.2014. <http://finance.fortune.cnn.com/2012/02/09/warren-buffett-berkshire-shareholder-letter/>

Burgess, L. 2010. Investing in Rhodium, the World's Most Expensive Metal. Viitattu 12.3.2014. <http://www.wealthdaily.com/articles/rhodium-investing/2507>

Campbell, R.A.J. 2006. Art as a Financial Investment. Sähköinen versio. Viitattu 12.3.2014. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=978467

Davis, N. 2013. Ring owned by Hitler sells for nearly \$66,000 in Cecil Co. Viitattu 12.3.2014. <http://www.baltimoresun.com/news/maryland/bs-md-hitler-ring-20130911,0,5680989.story>

DeMarco, A. 2013 a. 59.6-Carat Pink Star Diamond Sells For World Record \$83 Million. Viitattu 12.3.2014. <http://www.forbes.com/sites/anthonydemarco/2013/11/13/59-6-carat-pink-diamond-sell-for-world-record-83-million/>

DeMarco, A. 2013 b. 14.82-Carat Orange Diamond Sells For A World Record \$35.5 Million. Viitattu 12.3.2014.

<http://www.forbes.com/sites/anthonydemarco/2013/11/12/14-82-carat-orange-diamond-sells-for-a-world-record-35-5-million/>

Dutram, E. 2013. Platinum Demand Is Soaring. Viitattu 12.3.2014.
<http://etfdailynews.com/2013/11/22/platinum-demand-is-soaring/>

Erola, M. 2012. Paras sijoitus – Itsepuolustusopas sijoittajille. 8. painos. Helsinki. Talentum.

Eskelinen, T. & Ylönen, M. 2011. Tulosvaroitus. Helsinki. Into.

Fazekas, A. 2013. Diamonds Stud the Atmospheres of Saturn and Jupiter. Viitattu 12.3.2014. <http://news.nationalgeographic.com/news/2013/10/131009-diamonds-saturn-jupiter-planet-science-space/>

Ferré, E.C. 2014. The Many Uses of Silver. Viitattu 12.3.2014.
<http://geology.com/articles/uses-of-silver/>

Finanssialan Keskusliitto. 2013. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat. Viitattu 12.3.2014.
http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Saastaminen_luotonkaytto_ja_maksutavat_2013.pdf

Finn Diamonds. 2014. Timanttiodistuksista. Viitattu 12.3.2014.
<http://www.finndiamonds.fi/diamond/certificates/>

Fried, M. 2014 a. Diamond Prices. Viitattu 12.3.2014.
<http://www.truthaboutdiamonds.com/truth-about/diamond-prices/>

Fried, M. 2014 b. Diamond Certificates. Viitattu 12.3.2014.
<http://www.truthaboutdiamonds.com/truth-about/diamond-certificates-gia-ags-igi-hrd-egl/>

Hagelstam, W., Toivonen, K. & Heino, E. 2000. Antiikkia, antiikkia. Helsinki. Kustannus W. Hagelstam.

Harvey, J. 2013. Rhodium, near 9-yr low, to fall further to reach bottom. Viitattu 12.3.2014. <http://www.reuters.com/article/2013/08/12/rhodium-investment-idUSL6N0GA2XY20130812>

Hazlitt, H. 2011. Talous yhdeltä istumalta. Helsinki. Eetos.

Helmenstine, A.M. 2014. Osmium Facts. Viitattu 12.3.2014.
<http://chemistry.about.com/od/elementfacts/a/osmium.htm>

Holtari, S. 2012. Paras taide tuottaa kuin pörssi. Viitattu 12.3.2014.
<http://www.talouselama.fi/sijoittaminen/paras+taide+tuottaa+kuin+porssi/a2051668>

Howe, M. 2012. World's first diamond and gemstones ETF makes its debut. Viitattu 12.3.2014. <http://www.mining.com/worlds-first-diamond-and-gemstones-etf-makes-its-debut-84963/>

Huang, N.S. 2013. How to pick the best index funds. Viitattu 12.3.2014. <http://money.msn.com/investment-advice/how-to-pick-the-best-index-funds>

International Platinum Group Metals Association. 2014. Osmium. Viitattu 12.3.2014. <http://www.ipa-news.com/en/27-0-Osmium.htm>

Johnson Matthey. 2014. Platinum and palladium as investment metals. Viitattu 12.3.2014. <http://www.platinum.matthey.com/about-pgm/applications/other-demand-sectors/investment>

Jourdan, A. 2013. All that glitters: Diamonds outshine gold for Chinese brides. Viitattu 12.3.2014. <http://www.reuters.com/article/2013/09/16/us-china-diamonds-idUSBRE98F0YU20130916>

Kallunki, J-P., Martikainen M. & Niemelä J. 2011. Ammattimainen sijoittaminen. 7. painos. Helsinki. Talentum.

Kazakina, K. 2014. Sotheby's Pink Diamond Buyer Defaulted on Record Purchase. Viitattu 12.3.2014. <http://www.bloomberg.com/news/2014-02-28/sotheby-s-pink-diamond-buyer-defaulted-on-record-purchase.html>

King, H. 2014 a. The Many Uses of Gold. Viitattu 12.3.2014. <http://geology.com/minerals/gold/uses-of-gold.shtml>

King, H. 2014 b. Diamond. Viitattu 12.3.2014. <http://geology.com/minerals/diamond.shtml>

King, H. 2014 c. Corundum. Viitattu 12.3.2014. <http://geology.com/minerals/corundum.shtml>

Kitco. 2014. Kitco Gold Index (KGX). Viitattu 12.3.2014. <http://www.kitco.com/kitco-gold-index.html>

L 1.12.2000/1029. Laki jalometallituotteista. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 12.3.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20001029>

L 371/1992. Mittayksikköasetus. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 12.3.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/19920371>

Laitinen-Laiho, P. 2011. Miten sijoitan taiteeseen. Helsinki. Minerva.

Laitinen-Laiho, P. 2013. Taidekaupan 10 kultaista sääntöä. Viitattu 12.3.2014. <http://www.taloustaito.fi/fi-FI/t/taide/taidekaupan-10-kultaista-saantoa>

- Larkin, N. 2013. Rhodium Beating Platinum to Palladium on Car Sales: Commodities. Viitattu 12.3.2014. <http://www.bloomberg.com/news/2013-02-28/rhodium-beating-platinum-to-palladium-on-car-sales-commodities.html>
- Luoma-aho, M. 2013. Omistaja. Hovisevät Oy. Haastattelu 8.10.2013.
- Malkiel, B.G. 2012. Sattuman kauppaa Wall Streetillä. 4. painos. Helsinki. Talentum.
- Maloney, M. 2011. Investeringsguiden för guld & silver. Tukholma. Ekerlids.
- Margolese, B. 2013. Colored Diamond Investment Value Over The Years. Leibish & Co Ltd. Viitattu 12.3.2014. http://www.fancydiamonds.net/diamond_education/articles/how_color_diamonds_have_appreciated_over_the_years.htm
- Martinen, H. 2013. Puhdasta. Nitrodisko. Apu 37/2013, 80.
- Mei, J. & Moses, M. 2014. Computation and Data Collection of the Mei Moses Family of Art Indexes. Viitattu 12.3.2014. <http://www.artasanasset.com/main/computation.php>
- Melloy, J. 2013. Algorithms Replacing Wall Street Analysts, Investors. Viitattu 12.3.2014. <http://www.cnbc.com/id/100685958>
- Menadue, D. 2013. Mohs Hardness Scale. Viitattu 12.3.2014. http://www.bespoke-gems.com/SacredGeometrics_Page_Moh.php
- Metsämuuronen, J. 2000. Mittarin rakentaminen ja testiteorian perusteet. Helsinki. International Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki. International Methelp.
- Miles, M. & Huberman, A. 1994. Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook. 2nd edition. California. SAGE.
- Müller, F. 2006. Costume Jewelry for Haute Couture. Lontoo. Thames & Hudson.
- Määttänen, P. 2012. Taide maailmassa – Pragmatistisen estetiikan lähtökohtia. Helsinki. Gaudeamus.
- Nikkinen, J., Rothovius, T. & Sahlström, P. 2002. Arvopaperisijoittaminen. Helsinki. WSOY.
- Paronen, T. 1988. Jalokiven loisto ja työstö. Hämeenlinna. Karisto.
- Pelkonen, L. 2014. 1300-luvun arvosormuksesta vain 500 €: Näin virasto selittää. Viitattu 12.3.2014. <http://www.uusisuomi.fi/kotimaa/65813-1300-luvun-arvosormuksesta-vain-500-eu-nain-virasto-selittaa>

- Pietiläinen, J. 2013. Aarteensijä teki elämänsä löydön – ”Täysin ainutlaatuista Suomessa”. Viitattu 12.3.2014. <http://www.lansivayla.fi/artikkeli/252378-aarteensija-teki-elamansa-loydon-%E2%80%93-%E2%80%9Dtaysin-ainutlaatuista-suomessa%E2%80%9D>
- Powley, T. 2012. How to... invest in silver. Viitattu 12.3.2014. <http://www.ft.com/cms/s/0/be49a54a-32fb-11e2-aabc-00144feabdc0.html#axzz2mJ7jWRbF>
- Puisto, S. 2013. Oma kulta on kaukana. Aamulehti 11.11.2013, B14.
- Puttonen, V. 2012. Velka tikittää – hyödy siitä! Helsinki. Aalto University Executive Education.
- Pääkkönen, S. 2013. Tässä ovat kalleimmat huutokaupatut taideteokset – äänestä suosikkisi. Viitattu 12.3.2014. <http://www.hs.fi/kulttuuri/a1384399690833>
- Rantanen, K. 2008. Tiede kohtaa timantin. Viitattu 12.3.2014. http://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/tiede_kohtaa_timantin_
- Rapaport, M. 2014. Rapaport Price List – The industry standard for diamond price information. Viitattu 12.3.2014. <http://www.rapnet.com/Products/RapaportPriceList.aspx>
- Renneboog, L. & Spaenjers, C. 2012. Hard assets: The returns on rare diamonds and gems. Finance Research Letters, July 30, 2012. Sähköinen versio. Viitattu 12.3.2014. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1845446
- Rotblut, C. 2013. 'Alternative Investment' Is Truly Alternative. Should You Hold Alternative Investments? Viitattu 12.3.2014. <http://online.wsj.com/news/articles/SB10001424127887324577304579061190499668608>
- Salkunrakentaja. 2012. Indeksirahastot sopivat pitkäaikaissijoittajalle. Viitattu 12.3.2014. <http://www.salkunrakentaja.com/2012/10/indeksirahastot-sopivat-pitkaaikaissijoittajalle/>
- Sevänen, E. 1998. Taide instituutiona ja järjestelmänä. Helsinki. Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Sullivan, J.C. 2013. How Diamonds Became Forever. Viitattu 12.3.2014. <http://www.nytimes.com/2013/05/05/fashion/weddings/how-americans-learned-to-love-diamonds.html>
- Suomen yrittäjät. 2013. Yritys- ja osinkoverotuksen muutoksia. Viitattu 12.3.2014. <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/verotjarahat/verot/verot-2014/>
- Taanila, A. 2013. Korrelaatio – lisätietoa. Viitattu 12.3.2014. <http://tilastoapu.wordpress.com/tag/kovarianssi/>

Tait, H. 1986. Seven Thousand Years of Jewellery. Lontoo. British Museum Publications.

The Natural Sapphire Company. 2014. Common Sapphire Treatments – Heat Treatment. Viitattu 12.3.2014.

<http://www.thenaturalsapphirecompany.com/education/common-sapphire-treatments/heat-treatment/>

Tieteen Kuvalehti. 2011. Miten timanttia hiotaan? Viitattu 12.3.2014.

<http://tieku.fi/kysy-meiltae/miten-timanttia-hiotaan>

Tilastokeskus. 2014. Inflaatio pysyi tammikuussa 1,6 prosentissa. Viitattu

12.3.2014. https://www.stat.fi/til/khi/2014/01/khi_2014_01_2014-02-19_tie_001_fi.html

Timonen, E. 1988. Kultasepän jalokivioppi. Helsinki. Valtion painatuskeskus.

Vaissi, P. & Huovinen, H. 2007. Kultasepän aineoppi ja ammattikemia. 2. painos. Helsinki. Opetushallitus.

Valtiovarainministeriö. 2014. Budjettikatsaus 2014 – kevät. Viitattu 12.3.2014.

<http://verkkojulkaisut.vm.fi/zine/26/cover>

Van Noorden, R. 2013. Diamond shows promise for a quantum Internet. Viitattu 12.3.2014. <http://www.nature.com/news/diamond-shows-promise-for-a-quantum-internet-1.12870>

Weldon, R. 2014. An Introduction to Synthetic Gem Materials. Viitattu

12.3.2014. <http://www.gia.edu/gem-synthetic>

Verohallinto. 2014 a. Varainsiirtoverotuksen yhtenäistämisohje. Viitattu

12.3.2014. [http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Varainsiirtoverotus/Varainsiirtoverotuksen_yhtenaistamisohje%2827001%29)

[FI/Syventavat_veroohjeet/Varainsiirtoverotus/Varainsiirtoverotuksen_yhtenaistamisohje%2827001%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Varainsiirtoverotus/Varainsiirtoverotuksen_yhtenaistamisohje%2827001%29)

Verohallinto. 2014 b. Sijoituskullan sekä kulta-aineksen ja kultapuolivalmisteiden

arvonlisäverotus. Viitattu 12.3.2014. [http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Myynnin_verollisuus_veron_peruste_oma_kaytto_vahennykset/Sijoituskullan_seka_kultaaineksen_ja_kul%289952%29)

[FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Myynnin_verollisuus_veron_peruste_oma_kaytto_vahennykset/Sijoituskullan_seka_kultaaineksen_ja_kul%289952%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Arvonlisaverotus/Myynnin_verollisuus_veron_peruste_oma_kaytto_vahennykset/Sijoituskullan_seka_kultaaineksen_ja_kul%289952%29)

Verohallinto. 2014 c. Kuvataiteilijoiden arvonlisäverotuksesta 1.1.2003 alkaen.

Viitattu 12.3.2014. [http://www.vero.fi/fi-](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2002/Kuvataiteilijoiden_arvonlisaverotuksesta%2810185%29)

[FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2002/Kuvataiteilijoiden_arvonlisaverotuksesta%2810185%29](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/2002/Kuvataiteilijoiden_arvonlisaverotuksesta%2810185%29)

Virtual Wall Street. 2012. Resource Metals. Viitattu 12.3.2014.

<http://www.virtualwallstreet.com/basemetals.shtml>

World Gold Council. 2014 a. Numbers and facts. Viitattu 12.3.2014.

http://www.gold.org/about_gold/story_of_gold/numbers_and_facts/

World Gold Council. 2014 b. How to invest. Viitattu 12.3.2014.
http://www.gold.org/investment/why_and_how/how_to_invest/

Zimnisky, P. 2013. Diamonds: Driven by market forces for the first time in 100 years. Viitattu 12.3.2014.
<http://www.resourceinvestor.com/2013/04/09/diamonds-driven-by-market-forces-for-the-first-tim?t=commodities>

KYSELY**Kysymyksiä Vaasassa, talvi 2013**

1) Sukupuoli?

- * Nainen
- * Mies

2) Ikä?

- * 18 – 30
- * 40 – 50
- * 60 –
- * 30 – 40
- * 50 – 60
- * Ei vastausta

3) Mitä seuraavista voisit kuvitella vuokraavasi, vuokralle ottajana? (useampi mahd.)

- * Asuntoa
- * Autoa
- * Venettä
- * Vaatteita
- * Koruja / kelloja
- * Moottoripyörää
- * Mökkiä
- * Mummoa
- * Ei vastausta

4) Mihin seuraavista et sijoittaisi? (useampi mahd.)

- * Sijoituskiinteistö
- * Maa / metsä
- * Osakkeet
- * Taide
- * Jalometallit
- * Jalokivet
- * Indeksirahastot
- * Aktiivisesti hoidetut rahastot
- * Joukkovelkakirjalainat
- * Ei vastausta

5) Raha = tabu?

- * Kyllä
- * Ei
- * Ei vastausta

6) Vaikeat termit?

7) Mitä on vaihtoehtosijoittaminen?

KYSELYN TERMISELITYSTEN APUPAPERI

Selityksiä, explanations

Indeksirahasto: Sijoittamista kohdeindeksin sisältöä seuraten. (Ei valikoimista ja markkinatuoton voiton yrittämistä.)

Aktiivisesti hoidetut rahastot: Rahastonhoitaja pyrkii aikaansaamaan markkinatuottoa parempaa tuottoa.

(Eri markkinatuotto prosentuaalisesti: lyhyet korot, hieman tuottavimmat pitkät korot ja osakkeet [pitkällä aikavälillä yhteisjoukkona] tuottavimmat.)

Joukkovelkakirjalaina: Yrityksen, valtion tai muun instituution liikkeelle laskema laina, jolla pyritään nostamaan liikkeellelaskijan (vierasta) pääomaa.

Vaihtoehtosijoittaminen: Muihin kohteisiin kuin käteiseen, osakkeisiin tai joukkovelkakirjoihin sijoittamista. (Laajimman määritelmän mukaan.)

Index fund: A fund that replicates the movements of an index (of a specific financial market).

Actively-managed funds: A manager (a person working in a bank etc.) makes investments with the goal of outperforming an investment benchmark index.

Bond: An interest-bearing certificate issued by government agencies or corporations.

Alternative investing: In general, investments other than cash, stocks and bonds.